

KOOSTÖÖ ja KOOSKÕLASTUSTE TABEL

Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu planeeringulahenduse ja selle mõju hindamise aruande kohta laekunud kooskõlastused või ettepanekud ning planeeringu koostaja seisukoht ettepanekute kohta.

KOOSTÖÖ ja KOOSKÕLASTUSTE TABEL	1
MINISTEERIUMID	3
1. Kliimaministeerium	3
2. Kaitseministeerium	4
AMETIASUTUSED	5
3. Muinsuskaitseamet.....	5
4. Päästeamet.....	6
5. Terviseamet	6
6. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.....	6
7. Riigimetsa Majandamise Keskus	9
8. Keskkonnaamet.....	13
9. Maa- ja Ruumiamet.....	19
10. Häädemeeste Vallavalitsus	19
11. Saarde Vallavalitsus	25
12. Rail Baltic Estonia	32

13. Eesti Geoloogiateenistus	36
ERAISIKUD, ETTEVÕTTED JT.....	37
14. MTÜ NEPSTE.....	37
15. A. O.	38
16. Mardi Metsatalu OÜ.....	40
17. H. J.	41
18. Rannamajaka OÜ.....	59
19. S. H.....	62
20. MTÜ NEPSTE.....	63
21. Valge Hotell OÜ	66
22. Osaühing Rentaki	71
23. Jaagupi Sadam MTÜ.....	71
24. J. D. I.	107
25. L. C. K.....	113
26. Häädemeeste Suurküla MTÜ.....	118
27. Fraktsioon Koduvald.....	127

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
MINISTEERIUMID			
1. Kliimaministeerium	16.07.2026 nr 7-15/26/1421-6	Kliimaministeerium koostööl lastab materjalid. Siiski palume võimalusel arvestada järgmiste ettepanekutega:	Võetud teadmiseks.
	MKM reg nr 13-3/2005-6	1. Palume hinnata planeeritava tegevuse koostööl Pärnumaa kliimakavaga (https://pol.parnumaa.ee//wp-content/uploads/2025/05/Parnumaa-kliimakava-20.12.22.pdf).	Arvestame. Täiendame KSH aruannet planeeritava tegevuse ja Pärnumaa kliimakava 2030 eesmärkide seose käsitlemisega. Elektriühendus toetab kliimakava taastuenergia tootmise suurendamise eesmärki, võimaldades meretuulepargis toodetud elektri põhivõrku ühendamist. KSH aruandes on käsitletud maakasutuse, raadamise ja süsiniku sidumisega seotud mõju ning rakendatavaid vältimis-, leevendus- ja seiremeetmeid. Nende meetmete rakendamisel on planeeringulahendus Pärnumaa kliimakava eesmärkidega kooskõlas.
		2. Palume planeeringulahendus koostööl lastada Rail Baltic Estonia OÜ-ga (1435 mm raudtee arendaja Eesti osas).	Arvestame. Planeeringulahendus on edastatud Rail Baltic Estonia OÜ-le arvamuse andmiseks. Rail Baltic Estonia OÜ on esitanud omapoolsed tingimused, millega võimalusel arvestatakse ja materjale täiendatakse vastavalt.
		3. Tehnilise märkusena soovitame asjakohaste mõju hindamise aruande peatükkide algusosades (nt 7.12.1.2 ja 7.12.3), kus on selgitatud, milliste	Arvestame. Täiendame KSH aruande peatükkides 7.12.1.2 ja 7.12.3 viiteid EL looduse taastamise määrusele ning sõnastame

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		õigusaktidega on merepõhja koosluste puhul arvestatud, viidata ka EL otsekohalduva looduse taastamise määruse (2024/1991) mereelu-paigatüüpide rühmadele, millest on juttu edasises tekstis. Peatükis 7.12.3 on seiremeetmete all kirjas: „Minimaalselt peaksid olema seiratud loodus-direktiivi elupaigatüüpide representatiivsed asupaigad, lisaks HELCOMi punase raamatu biotoobid.” Teeme ettepaneku lisada lausesse ka EL looduse taastamise määruse II lisa elupaiga-tüüpide rühmade 1 ja 2 esinduslikud asukohad, et jälgida põhjakoosluste taastumist pärast ehitustegevuse lõppu ning vajadusel kavandada aktiivseid taastamismeetmeid. Seega teeme ettepaneku sõnastada nimetatud lause järgnevalt: „Minimaalselt peaksid olema seiratud loodus-direktiivi ja <u>looduse taastamise määruse mereelupaigatüüpide representatiivsed asu-paigad, lisaks HELCOMi punase raamatu biotoobid.”</u>	seiremeetmed lähtuvalt tehtud sõnastusettepanekust..
2. Kaitseministeerium	24.07.2026 nr 12-1/26/141-2 MKM reg nr 13-3/2005-8	Kaitseministeerium kooskõlastab Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduste riigi eriplaneeringu (REP) ja selle mõju hindamise aruande eelnõu, kuna planeeringu dokumentidest ei nähtu otsest negatiivset mõju riigikaitseliste ehitiste tööväimele. Eeldades, et REP-ga planeeritav elektriühendus on vajalik Liivi lahe meretuulepargi ühendamiseks Eesti maismaa põhivõrguga, tuleb edaspidi arvestada, et riigikaitselisi süsteeme võib mõjutada ning nende tööväimet vähendada Liivi lahe meretuulepargist ja selle elektriühendustest	Arvestame. Järgmistes kavandamis- ja loamenetluse etappides tuleb Kaitseministeeriumile esitada samaaegselt meretuulepargi ja elektriühenduse elektromagnetilisi näitajaid käsitlev teave, et oleks võimalik hinnata võimalikku kumulatiivset mõju riigikaitseliste süsteemide tööväimele.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		tulenev kumulatiivne mõju, näiteks elektromagnetväljade kumulatiivne mõju. Seetõttu palume arvestada, et järgmistes Liivi lahe meretuulepargi ja selle elektriühenduste kavandamise etappides vajab Kaitseministeerium teavet samaaegselt nii tuulepargi kui ka selle elektriühenduste elektromagnetiliste näitajate kohta.	
AMETIASUTUSED			
3. Muinsuskaitseamet	26.06.2026 nr 5-14/1084-1 MKM reg nr 13-3/2005-2	Kooskõlastame Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu. KSH aruandes on käsitletud veealust kultuuripärandit ning arvestatud Liivi lahe meretuulepargi hoonestusloa keskkonnamõju hindamise menetluse raames läbi viidud allveearheoloogiliste uuringute tulemustega. Hoonestusloa KMH raames läbiviidud uuringute käigus ei tuvastatud kavandatavatel merekaabli trassidel veealuse kultuuripärandi objekte Samas tuleb planeeringu elluviimisel arvestada, et ka läbiviidud uuringud ei võimalda täielikult välistada seni teadmata veealuse kultuuripärandi olemasolu, eelkõige projekteerimise ja ehitamise järgmistes etappides ning rannikulähedastes trassikoridorides.	Planeeringusse lisatakse, et planeeringu elluviimisel lähtutakse veealuse kultuuripärandi kaitsel ettevaatusprintsipist ning võimaluse korral veealuse kultuuripärandi säilitamise põhimõttest algses asukohas (<i>in situ</i>), mis on kooskõlas UNESCO 2001. aasta veealuse kultuuripärandi kaitse konventsiooni põhimõtetega.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Peame oluliseks, et planeeringu elluviimisel lähtutakse veealuse kultuuripärandi kaitsel ettevaatusprintsibist ning võimaluse korral veealuse kultuuripärandi säilitamise põhimõttest algses asukohas (<i>in situ</i>), mis on kooskõlas UNESCO 2001. aasta veealuse kultuuripärandi kaitse konventsiooni põhimõtetega.	
4. Päästeamet	02.07.2026 nr 7.2-3.4/3902-2 MKM reg nr 13-3/2005-3	Päästeametil vastuväited puuduvad. Kooskõlastan.	Võetud teadmiseks.
5. Terviseamet	03.07.2026 nr 13 1/26 1030 MKM reg nr 13-3/2005-5	Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud esitatud planeeringumaterjalidega ning kooskõlastab Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja KSH aruande eelnõu.	Võetud teadmiseks.
6. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet	24.07.2026 nr 16-6/22-12052-015 MKM reg nr 13-3/2005-9	TTJA kooskõlastab Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja KSHaruande eelnõu ning palub arvestada järgmiste märkustega:	Võetud teadmiseks. TTJA märkustele vastatakse alljärgnevate punktide kaupa ning planeeringumaterjale täiendatakse arvestatud märkuste alusel.
		1. REP-i seletuskirja lk-l 63 on märgitud, et riigi eriplaneeringu elluviimisega on alustatud, kui vähemalt ühele riigi eriplaneeringuga kavandatud ehitisele on väljastatud ehitisluba ning ülejäänud	Arvestame. Täpsustame, et oluliste ehitiste all peetakse silmas riigi eriplaneeringu elluviimiseks ja planeeringu eesmärgi saavutamiseks vajalikke ehitisi, mille rajamine annab märku

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		riigi eriplaneeringus kavandatud oluliste ehitiste osas on taotletud projekteerimistingimused (nt liin, alajaam, maakaabel). Palume täpsustada seletuskirjas mõistet „oluline ehitis“ ning selgitada, kas toodud loetelu (liin, alajaam, maakaabel) on ammendav.	arendaja kindlast soovist elektriühendus rajada, s.o elektriliini, alajaama ja maakaablit. Seletuskirja korrigeeritud sõnastus: „Riigi eriplaneeringu elluviimisega on alustatud, kui vähemalt ühele riigi eriplaneeringuga kavandatud ehitisele on väljastatud ehitisluba ning ülejäänud riigi eriplaneeringus kavandatud oluliste ehitiste (õhuliin, alajaam, maakaabel) osas on taotletud projekteerimistingimused“.
		2. REP-i seletuskirja lk-l 67 on märgitud, et ehitusloa menetluse etapis tuleb merekaabli trassi kattumisel ajaloolise miinivälja alaga teha UXO (Unexploded Ordnance) uuringud seni uurimata alal. TTJA märgib, et juhul kui merekaabli trass kattub ajaloolise miinivälja alaga, tuleb lõhkemata lõhkekehade ja muude ohtlike objektide tuvastamiseks vajalikud magnetomeetria- ja gradiomeetria-uuringud läbi viia koostöös Kaitseministeeriumiga juba hoonestusloa menetluse etapis. Vajaduse korral hõlmab see ka ajalooliste miinitõkete lõhkekehade otsimist ja kahjutustamist. Lisaks on dokumendis „Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduste riigi eriplaneeringu asukoha eelvalik. Projekteerimise etapi uuringud“ märgitud, et lõhkemata lõhkekehade ja muud ohtlike objektide, merepõhja geoloogilise olukorra ning setete	Arvestame. Täpsustame planeeringumaterjale, et juhul kui merekaablitrass kattub ajaloolise miinivälja alaga otsustatakse UXO uuringute vajadus ja ajastus hoonestusloa menetluses, arvestades konkreetse lahenduse eripära. Kaitseministeeriumi ja TTJA-ga on tehtud kokkulepe, et magnetomeetria uuringuid ei ole mõistlik läbi viia lausaliselt kogu alale ja võimalike lõhkekehade asukohad sõltuvad projekteeritavate ehitiste asukohtadest ning uuringud viiakse läbi eelprojekti staadiumis. Uuringud tuleb korraldada koostöös Kaitseministeeriumiga ning vajaduse korral tuleb need läbi viia enne hoonestusloa andmist.

Osapool	Kirja kp ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		omaduste (struktuuri ja tekstuuri) uuringud viiakse läbi projekteerimise etapis. Juhime tähelepanu, et merekaablite hoonestusloa menetluse algatamisel peab TTJA kaaluma, kas konkreetse projekti eripärasid arvestades tuleb vastavad uuringud läbi viia juba enne hoonestusloa andmist ning täpsemat projekteerimise etappi.	
		3. Kooskõlastada planeeringulahendus OÜ-ga Rail Baltic Estonia. Lisaks palume planeeringulahenduses arvestada Rail Balticu raudteest tulenevate mõjudega, sealhulgas müra ja vibratsiooniga, ning kanda planeeringu joonistele Pärnu maakonnaplaneeringuga „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“ määratud Rail Balticu trassikoridori piir.	Arvestame. Planeeringulahendus on edastatud Rail Baltic Estonia OÜ-le arvamuse andmiseks. Planeeringujoonist täiendatakse ning joonisele kantakse Pärnu maakonnaplaneeringuga määratud Rail Balticu trassikoridori piir ning seletuskirjas täpsustatakse, et planeeringulahenduse väljatöötamisel on arvestatud Rail Baltic raudteest tulenevate mõjudega, sealhulgas müra ja vibratsiooniga. Samuti lisatakse, et müra mõju võib avalduda üksnes juhul, kui mõlema taristuobjekti ehitustööd toimuvad samaaegselt. Elektriõhuliini ehitamisest tulenev lisanduv müra ei mõjuta Rail Baltic raudtee rajamist ega suurenda Rail Balticu ehitustegevusest põhjustatud mürataset ümbritsevatele aladele. Lähim elamu asub kavandatava raudtee ja elektriühenduse ristumiskohast rohkem kui 1 km kaugusel. Vibratsioonist tulenevate võimalike mõjude välistamiseks Rail Baltic raudtee taristule tuleb

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			õhuliini projekteerimise etapis hinnata mastide tehnilist lahendust ning vibratsiooni tekkimise võimalikkust ehitustegevuse etapis. Projektlahendus koos vajaduse korral rakendatavate leevendusmeetmetega kooskõlastatakse Rail Baltic Estonia OÜ-ga.
7. Riigimetsa Majandamise Keskus	28.07.2026 nr 1-55/2025/29	Palume eemaldada metsise ökodukti kujundamiseks mõeldud metsaeraldiste kihist objekt koodiga E2 kui kavandavast liinikoridorist eemal olev	Arvestame.
	MKM reg nr 13-3/2004-22	Palume seletuskirja lk 36 täiendada lauset „Ökoduktide asukohtades, piiratakse lageraieid ökodukti mõlema suudme juures vähemalt 100 m raadiuses (aluseks võetakse metsaeraldised)” fraasiga „maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppe alusel seatud” ning eemaldada lause „Kõigis metsise ökodukti eraldisega piirnevates metsaeraldistes on uuendusraie keeld”. Selgitame, et selliste piirangute seadmisel saab aluseks olla ainult huvitatud osapoole (arendaja) ja maaomaniku esindaja vaheline kirjalik kokkulepe, mis määratleb seatavate piirangute ulatuse ja nende hüvitamise tasumäärad.	Arvestame osaliselt. Ettepanekut eemaldada lause „Kõigis ökodukti eraldistega piirnevates metsaeraldistes on uuendusraie keeld” ning siduda uuendusraie keelu kehtimine maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppega ei arvestata. Piirang on vajalik metsise ökodukti toimivuse ja seda ümbritseva metsamaastiku sidususe tagamiseks. Uuendusraie keeld jõustub planeeringu kehtestamisel. Piiranguga kaasneva hüvitamise tingimused lepatakse eraldi kokku maaomaniku esindaja ja arendaja vahel. REPi seletuskirjas täiendatakse peatükke (ptk 5.3.3.1, 6.8 ja 7.3.3) vastava selgitusega.
		Palume seletuskirja lk 57 olevat lauset „Kõigis metsise ökodukti eraldisega piirnevates metsaeraldistes on uuendusraie keeld” täiendada	

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		fraasiga „maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppe alusel seatud“.	
		Palume seletuskirja lk 64 olevat lauset „Raietööde piirangud trassikoridori jaoks vajalike ökoduktide suudmealadel“ täiendada fraasiga „maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppe alusel seatud“.	
		Palume seletuskirja lk 69 olevat lauset „Metsiste ökoduktidega piirnevates metsaeraldistes on uuendusraie keelatud (vt kaardirakendus)“ täiendada fraasiga „maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppe alusel seatud“.	
		Palume mõjude hindamise aruande eelnõu lk 51 eemaldada lause „Raadamistööd sarnanevad lageraiega“. Selgitame, et lageraie kui metsakasvatustlik võte ja raadamine kui maakasutuse muutus on oma olemuselt täiesti erinevad raied, kuigi võivad esmapilgul sarnased näida. Lageraiele järgneb uue metsapõlve rajamine, raadamisele käändude juurimine ja hoopis teistsuguse looduskoosluse või tehismaastiku rajamine. Seega on tegu sügavalt eksitava lausega.	Arvestame.
		Palume täiendada mõjude hindamise aruande maakasutuse osa (lk 124) ka puidutööstuse majandusmõju arvutustega (314 eur/tm, Metsa- ja puidusektori sotsiaalmajanduslik mõju 2022. aastal). Selgitame, et raadamise tõttu väheneva	Lisame lk 124 viimase lõigu lõppu järgmised laused: „Uuringute kohaselt (nt EY 2019) loob üks raiutud metsamaterjali tihumeeter rahvamajanduses lisandväärtust ca 300 eurot. See teeb raietsüklis kokku 15,9 miljonit eurot ning

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		tootva metsamaa tõttu väheneb ka puidutootmise maht ja seeläbi panus riigi majandusse tervikuna.	kui eeldada tsükli pikkuseks 70 aastat siis 0,2 miljonit eurot aastas. Nendes metsades, mis on raadamise ajaks raieküpsed jääb saamatajäänud tulu raieringi (60-80a) lõppu.
		Palume täpsustada mõjude hindamise aruande lk 125 olevat lauset „kui arvestada ainult eraomanike maadega (mis tuleb reaalset välja osta)”. Selgitame, et ka riigimetsa metsakasvatusest välja langemisel on hind ja mõju riigieelarvele. RMK arvutuste kohaselt on maaomaniku (riigi) tulu ühe hektari majandusmetsa kohta aastas 234,9 eurot. See summa pindala- ja ajaühiku kohta jääb püsiva tuluna maakasutuse muutuse tõttu tulevikus riigil kui maaomanikul saamata ning vajab seetõttu majandusmõjuna kajastamist.	Lisame järgmised laused: „Kuna maksumuse kriteerium arvestab ainult otsest projekti investori kulu, siis ei ole siin arvesse võetud riigi ja RMK saamata jäävat tulu, mis tekib metsamaa kasutusest välja langemisega. RMK arvutuste kohaselt on maaomaniku (riigi) tulu ühe hektari majandusmetsa kohta aastas 234,9 eurot. Arvestades, et välja valitud trassikoridoris asub kaitsevööndis umbes 113 ha riigiomandis metsamaad, oleks saamata jäänud tulu umbes 26 500 eurot aastas.
		Mõjude hindamise peatükis 7.13.4.4. (Metsise ökosüsteemide üldised tingimused) on kirjeldatud uuendusraie piirangud, kuid on kirjeldamata arendajapoolsed piirangute hüvitusmeetmed. Palume antud peatükki täiendada punktiga, et seatavate piirangute seadmine ja kompenseerimine toimub arendaja ja maaomaniku esindaja vahelise kokkuleppe alusel.	Arvestame. KSH aruande ptk-i 7.13.4.4 lisame täienduse järgmises sõnastuses. „Piirangutega seotud kompenseerimine toimub arendaja ja maaomaniku esindaja vahelise kokkuleppe alusel”.
		Palume eemaldada mõjude hindamise aruande lk 213 fraas „näiteks tänapäeval väga intensiivsete metsaraiete mõjud”. Selgitame, et kehtiva	Arvestame ning eemaldame vastava lause osa.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Metsaseaduse aluses seatud piirangud metsamajandamisele koostoimes Eesti metsamaastiku vanuselise ja liigilise mitmekesisusega välistavad võimaluse rakendada kogu Eesti vaates intensiivset metsamajandust. Seega on antud väide sisutu ja praktikas teostamatu.	
		Palume mõjude hindamise aruande lk 217 ja seletuskirja lk 35 olevat lauset „Ökoduksi toimimise tagamiseks on oluline kehtestada uuendusraie keeld kõigis ökoduksi eraldisega piirnevatel metsaeraldistel“ täiendada fraasiga „maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppe alusel seatud“.	Arvestame osaliselt. Ettepanekut täiendada viidatud lauset fraasiga „maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppe alusel seatud“ ei arvestata, kuna uuendusraie keeld jõustub planeeringu kehtestamisel ega sõltu maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppe sõlmimisest. Täiendame mõjude hindamise aruannet ja seletuskirja selgitusega <i>Uuendusraie keeld jõustub planeeringu kehtestamisel. Täiendavad kokkulepped hüvitamise osas sõlmitakse maaomaniku esindaja ja arendaja vahel..</i>
		Palume mõjude hindamise aruande lk 217 ja seletuskirja lk 33 eemaldada lause „Eraldise lõunaosas on raie tegemata ja uuendusraie tuleb seal ka tegemata jätta“. Selgitame, et selliste ultimatiivsete lausetega ei ole võimalik suunata maaomaniku esindaja tegevust, see saab toimuda kahepoolse kokkuleppe alusel.	Arvestame osaliselt. Ettepanekut eemaldada lause „Eraldise lõunaosas on raie tegemata ja uuendusraie tuleb seal ka tegemata jätta“ ei arvestata, kuna nimetatud tingimus on vajalik metsise ökoduksi toimivuse tagamiseks. Tingimus jõustub planeeringu kehtestamisel ega

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			sõltu maaomaniku esindaja ja arendaja vahelise kokkuleppe sõlmimisest. Sõnastust täiendatakse selgitusega, et pärast planeeringu kehtestamist tuleb arendajal ja maaomanikul sõlmida vastavad kokkulepped piiranguga kaasneva hüvitamise osas.
		Täpsustame, kas mõjude hindamise aruande lk 287 olevas lauses „Metsise siirdekoriidori katkestamine on oluline negatiivne mõju, sest tavapärast tehakse liinitrassil 120 m laiune lageraie“, on sõna lageraie asemel mõeldud sõna raadamine, mis on liinitrassi rajamiseks metsamaastikku vältimatu tegevus?	Arvestame. Sõna „lageraie“ asendame sõnaga „metsa raadamine“.
8. Keskkonnaamet	23.07.2026 nr 6-5/26/6860-7 MKM reg nr 13-3/2005-7	Keskkonnaamet jättis 11.05.2026 kirjaga nr 6-5/26/6860-2 Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse REP-i ja selle asukoha eelvaliku KSH aruande kooskõlastamata, kuna puudus veendumus, et ebasoodsad mõjud Natura 2000 võrgustiku ala kaitse eesmärkidele on välistatud ning et esitatud muude märkuste alusel planeeringulahendus ei muutu. Seetõttu ei olnud REP ja selle asukoha eelvaliku KSH aruanne kooskõlas keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse §-ga 40 ja § 45 lg-ga 2. Keskkonnaamet on uuesti kooskõlastamiseks esitatud Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse	Võetud teadmiseks. Keskkonnaameti tingimusliku kooskõlastuse märkustele vastatakse punktide kaupa ning REP-i seletuskirja ja KSH aruannet täiendatakse arvestatud märkuste alusel.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		REP-i ja KSH aruande eelnõu materjalid üle vaadanud. Oleme seisukohal, et REP-i ja KSH aruande eelnõu on Keskkonnaameti 11.05.2026 kirjas nr 6-5/26/6860-2 esitatud märkuste alusel täiendatud ja parandatud. Keskkonnaamet kooskõlastab Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse REP-i ja selle KSH aruande eelnõu tingimusel, et materjale parandatakse ja täiendatakse järgmiste märkuste alusel:	
		1. REP-i materjalides on väike ebakõla, mille palume üle vaadata. MKM vastas 19.06.2026 kirjaga nr 13-3/2196-1 5 KeA 11.05.2026 kirjas nr 6-5/26/6860-2 toodud seisukohtadele ja märkustele. Vastuste tabeli p 5 juures on heljumi seirega seoses selgitatud, et: „/.../ veeseire osas viidatakse, et lähtuda tuleb Liivi lahe meretuulepargi hoonestusloa KMH aruande (Skepast&Puhkim OÜ, 2026) koostamisel KeAga kokkulepitud meetmetest.“ REP-i seletuskirja alaptk-des 6.6 ja 7.3.1 on toodud: „Merekaablite rajamisel tuleb hüdroloogiliste ja -dünaamiliste tingimuste seire läbiviimisel lähtuda Liivi lahe tuulepargi hoonestusloa KMH aruande (Skepast&Puhkim OÜ, 2026) koostamisel Keskkonnaametiga kooskõlastatud veeseire meetmetest“. Juhime tähelepanu, et hüdroloogiline ja -dünaamiline seire ei sisalda vee kvaliteeti (sh	Arvestame. Täpsustame sõnastust järgnevalt: „nii hüdroloogilise ja -dünaamilise kui ka veekvaliteedi (sh heljumi) seire läbiviimisel tuleb lähtuda Liivi lahe meretuulepargi hoonestusloa keskkonnamõju hindamise (KMH) aruande (eelnõu) (Skepast&Puhkim OÜ, 2026) koostamisel Keskkonnaametiga kooskõlastatud veeseire meetmetest.“ Muud suunised vee kvaliteedi (sh heljumi) seire eemaldatakse REPi seletuskirjast.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		heljumit). Lisaks on REP-i seletuskirjas toodud suunised vee kvaliteedi (sh heljumi) seire osas. Seega, kas heljumi seire osas tuleb lähtuda REP-i seletuskirjas toodust või on mõeldud, et hüdroloogilise ja -dünaamilise kui ka veekvaliteedi (sh heljumi) seire läbiviimisel tuleb lähtuda Liivi lahe meretuulepargi hoonestusloa keskkonnamõju hindamise (KMH) aruande (eelnõu) (Skepast&Puhkim OÜ, 2026) koostamisel Keskkonnaametiga kooskõlastatud veeseire meetmetest? Palume sõnastust täpsustada.	
		2. REP-i seletuskirja alaptk-i 5.3.1.1 kohaselt metsise ökoduktide toimimise tagamiseks on oluline kehtestada uuendusraie keeld kõigis ökodukti eraldisega piirnevatel metsaeraldistel. Rõhutame, et metsamajandamise piirangutega alad peavad olema kantud planeeringu kehtestatavatele kihtidele, mis võimaldaks antud piiranguga järgmistes menetlustes (nt metsateatiste andmisel) arvestada.	Arvestame. Uuendusraie keeluga alad on kuvatud planeeringujoonisel ning kantud planeeringuga kehtestatavale kaardikihile.
		3. REP-i seletuskirja alaptk-s 6.5 on toodud: „Metsisele avalduvate kumulatiivsete mõjude leevendamiseks on vajalik piirata Nepste Massiaru metsise ökodukti läheduses paiknevate liivakarjääride (Urissaare IV ja Urissaare V ning ka Urissaare II, kui kaevandamine pole elektriühenduse rajamise ajaks lõppenud) tööaega metsiste	Arvestame. Ühtlustame REP-i seletuskirja ja KSH aruande sõnastused, eemaldame meetmest Urissaare IV ja Urissaare V karjääri nimetused ning täpsustame, et Urissaare II puhul tuleb tööaja piirangut rakendada juhul, kui kaevandamisluba pikendatakse ja kaevandamine jätkub elektriliini ehitamise ajal.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		aktiivsema liikumisega kuudel (märts, september ja oktoober) hämaral ajal, mil toimub metsiste liikumine. Karjäärade tööaeg (liiva kaevandamise ja väljaveo aeg) tuleb nimetatud kuudel piirata ajavahemikuga kl 8.00–18.00. Meedet tuleb rakendada juhul, kui peale käesoleva REPi kehtestamist tehakse eelnimetatud karjäärade kaevandamislubades muudatusi või taotletakse lubade pikendamist.” Samas ei ole REP-i seletuskirja alaptk-s 7.3.3 samasisulise tingimuse juures eeltoodud lõigu viimast lauset esitatud. Samuti ei ole vastavat täpsustust lisatud KSH aruandesse (lk 305–306). Praegune sõnastus võib jätta mulje, et juhul kui maavara kaevandamiseks antud keskkonnalubades (kaevandamislubades) muudatusi ei tehta või ei taotleta lubade kehtivuse pikendamist, ei ole tööaja piiranguga arvestamine vajalik. Palume REP-i seletuskirjas ja KSH aruandes üle vaadata ja korrigeerida Nepste–Massiaru metsise ökodukti läheduses paiknevate liivakarjäärade (Urissaare IV, Urissaare V ja Urissaare II) tööaja piirangut käsitlev meede, arvestades Skepast&Puhkim OÜ 16.–17.07.2026 e-kirjades esitatud täpsustusi. Palume eemaldada kõnealuse meetme juurest Urissaare IV ja Urissaare V liivakarjäärade nimetused. Urissaare II liivakarjääri	

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		puhul tuleb REP-is ja KSH aruandes arvestada, et elektriliinide rajamise ajaks on kaevandamine eeldatavalt lõppenud. Juhul kui kaevandamisluba siiski pikendatakse ning kaevandamine jätkub elektriliini ehitamise ajal, tuleb arvestada võimaliku koosmõju tekkimisega ning näha ette vajalikud tööaja piirangud.	
		4. Urissaarde on kavandamisel rohevesinikutehas ja tööstuspark. KeA-le ei ole selle kohta veel laekunud ametlikku teavet, kuid seni avaldatud teabe (https://www.err.ee/1610018002/norra-ettevotted-plaanivad-parnumaale-miljardieurost-vesinikutehast) põhjal on see arendus kavandatud Urissaare II alale. Käesoleva REP-i ja KSH aruande koostamisel ei ole veel võimalik hinnata nende arenduste kumulatiivset mõju, seda saab teha tehase enda mõju hindamise käigus. Siiski soovitame REP-i seletuskirjas ja KSH aruandes kavandatavale arendusele võimaliku tulevikuriskina tähelepanu juhtida, kuna tööstusala rajamine Nepste-Massiaru metsise ökodukti vahetusse lähedusse võib pikemas perspektiivis mõjutada ökodukti toimivust.	Arvestame. Lisame REP-i seletuskirja ja KSH aruandesse Urissaarde kavandatava rohevesinikutehase ja tööstusparki kui võimaliku tulevikuriski, mis võib Nepste-Massiaru metsise ökodukti toimivust mõjutada. Kuna arenduse kohta puudub piisav ametlik ja ruumiliselt täpne teave, ei ole selle mõju käesoleva REP-i raames võimalik kvantitatiivselt hinnata ning seega tuleb kavandatava tehase mõju Nepste-Massiaru metsise ökodukti toimivusele hinnata tehase enda mõju hindamise käigus.
		5. KSH aruandes (nt alaptk-s 7.13.4.4 jt) on viidatud metsise kaitse tegevuskava eelnõule. Märkime, et tegevuskava on nüüdseks kinnitatud (Keskkonnaameti 06.07.2026 korraldusega nr 1-3/26/235).	Arvestame. Asendame KSH aruandes viited metsise kaitse tegevuskava eelnõule viitega Keskkonnaameti 06.07.2026 korraldusega nr 1-3/26/235 kinnitatud tegevuskavale.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		6. KSH aruande alaptk-i 7.13.4.5 on lisatud linnustikule avalduva kumulatiivse mõju alapeatükk. Alapeatüki mõte on arusaadav, kuid väljendus on kummastav (kumulatiivse mõju hindamine on ebareaalne ja on vähereaalne, et mõne kumulatiivse mõju ilmnemisel jäetaks projekt ellu viimata). Palume tekst üle vaadata.	Arvestame. Vaatame KSH aruande peatüki 7.13.4.5 sõnastuse koos Eesti Ornitoloogiaühinguga üle ja korrigeerime sõnastust, muutmata hinnangu sisu või järeldusi.
		7. REP-i seletuskiri (nt alaptk-d 5.3.3 ja 6.5) ning KSH aruanne (nt alaptk-d 7.5.1.2, 7.5.3 ja 7.6.1.2): Palume Nepste V liivakarjääriga seotud leevendus-meedet täpsustada, et meedet tuleb rakendada, kui Nepste V liivakarjäärile luba antakse.	Arvestame. Täpsustame REP-i seletuskirjas ja KSH aruandes, et Nepste V liivakarjääriga seotud leevendusmeedet rakendatakse juhul, kui karjäärile antakse kaevandamisluba.
		8. KSH aruande alaptk-i 7.16.1.3 (lk 246) viimases lõigus on mitmes kohas märgitud, et Urissaare V liivakarjäär on taotletav. Palume läbivalt parandada, luba on antud 20.02.2026.	Arvestame. Parandame KSH aruande peatükis 7.16.1.3 läbivalt Urissaare V liivakarjääri staatuse ning märgime, et luba anti 20.02.2026.
		9. KSH aruande tabelis 80 (kahes kohas) ja tabelis 96 on ekslikult märgitud, et Arumetsa II on kruusakarjäär. Õige on savikarjäär, palume parandada.	Arvestame. Parandame KSH aruande tabelites 80 ja 96 Arumetsa II karjääri liigiks savikarjääri.
		10. REP-i seletuskirjas ja KSH aruandes on ette nähtud elektriühenduse ehitusaegne ja -järgne seire. Palume REP-i seletuskirja tingimusena lisada, et ehitusaegsete ja -järgsete negatiivsete mõjude hilisemal ilmnemisel on õigus nõuda nende leevendamist ja/või hüvitamist. Kuna pikemaajalised valdkondlikud uuringud on näidanud, et looduses toimuvate muutuste tõttu	Ettepanekut on KeAga täpsustatud e-maili teel 06.08.2026. Tegemist on soovitusel, mida arvestame osaliselt. Täiendame REP-i tingimust, et ehitusaegsete ja -järgsete oluliste negatiivsete mõjude hilisemal ilmnemisel on õigus nõuda nende leevendamist ja/või hüvitamist. Seire käigus ilmnevate elektriühenduse rajamise prognoositust

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		võib taristu rajamise järgselt pikemas perspektiivis ilmneda ka seni prognoosimatuid negatiivseid mõjusid, siis soovitame kavandada järelseire kogu taristuobjekti eluea vältel läbi viidava kindla seiresammuga (nt 5 aastat), et kavandada vajadusel leevendus- või hüvitusmeetmeid.	suuremate negatiivsete mõjude korral tuleb rakendada täiendavaid leevendusmeetmeid ning õigusaktides sätestatud juhtudel hüvitusmeetmeid. Edasise seire kestus ja sagedus määratakse seiretulemuste ja mõjuvaldkonna eksperdi ettepanekute alusel ja kokkuleppel pädeva asutusega (KeAga).
9. Maa- ja Ruumiamet	17.07.2026 nr 12-2/26/7796-2 MKM reg nr 13-3/2528-1	Maa- ja Ruumiameti maaparanduse osakond on tutvunud esitatud planeeringumaterjalidega ning kooskõlastab Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja selle KSH aruande eelnõu.	Võetud teadmiseks.
10. Häädemeeste Vallavalitsus	22.07.2026 Nr 280 MKM reg nr 13-3/2004-15	Häädemeeste Vallavalitsus kohaliku omavalitsuse esindajana on planeeringu menetluses osalenud kohtumistel ja saatnud kirju planeeringut puudutavates küsimustes. Planeerimisseaduse § 37 lõike 1 alusel arvamuse andmisel lähtub Häädemeeste Vallavalitsus avalikule väljapanekule pandud materjalidest, planeerimisseadusest, Häädemeeste vallas kehtivatest üldplaneeringutest. Tutvunud avalikule väljapanekule pandud materjalidega ja võttes aluseks planeerimisseaduse § 37 lõike 1, Häädemeeste Vallavolikogu 27.09.2018 määruse nr 23 "Pädevuse delegerimine" § 22 ja Majandus- ja	Võetud teadmiseks. Vallavalitsuse arvamusele vastatakse alljärgnevate punktide kaupa.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kommunikatsiooniministeeriumi 04.06.2026 kirja nr 13-3/2004-1, annab Häädemeeste Vallavalitsus korralduse: 1. Kinnitada ja esitada arvamus Liivi lahe elektriühenduse riigi eriplaneeringu eelnõu kohta vastavalt korralduse punktidele 2 kuni 4.	
		2. Häädemeeste Vallavalitsus ei toeta kavandatud maakaabli lõiku Jaagupi küla Vahtra kinnistust Tallinn-Pärnu-Ikla teeni ja kavandatud õhukaabli lõiku Urissaare küla Vallaveeru kinnistust (21401:001:0435) Saarde valla piirini järgmistel põhjustel: 2.1. Kavandatav maakaabli lõik Jaagupi küla Vahtra kinnistust Tallinn-Pärnu-Ikla teen ei ole kooskõlas Häädemeeste valla ranna-alade osaüldplaneeringuga, sest läbib 19331 Rannametsa-Ikla tee äärde jäävat rohekoridori (luitemännikud). Häädemeeste valla rannaalade osaüldplaneering ütleb, et rohekoridoridele "ei ole soovitatav rajada olulise negatiivse keskkonnamõjuga objekte" ning "juhul kui nende rajamine on möödapääsmatu, tuleb eriti hoolikalt valida rajatiste asukohta ja rakendada vajalikke keskkonnameetmeid võimaliku negatiivse mõju leevendamiseks". 2.2. Kavandatav õhuliini lõik Vallaveeru kinnistust (21401:001:0435) Saarde valla piirini ei ole kooskõlas Häädemeeste valla üldplaneeringuga.	Arvamustega ei arvestata järgmistel põhjustel: 2.1 Kavandatav maakaabel läbib rohekoridori lõigus, kus paiknevad juba olemasolev õhuliin ja maantee. Maakaabel kavandatakse võimalikult suures ulatuses olemasolevasse tehnotaristu koridori, mistõttu täiendava raadamise vajadus on minimaalne. Planeeringu koostamisel on koostööd tehtud ka Keskkonnaametiga tagamaks võimalikud tingimused kaitsealuste liikide ja teiste loodusväärtuste kaitseks ning ehitusaegsete mõjude vähendamiseks. Trassi asukoha valikul on arvestatud üldplaneeringus toodud põhimõtet valida rajatiste asukohta hoolikalt ning seada vajalikud leevendusmeetmed võimaliku negatiivse mõju leevendamiseks. 2.2 Elektriühenduse mõju rohevõrgustikule on kirjeldatud KSH aruandes (ptk 7.17). Elektriõhuliin ei kujuta endast rohevõrgustiku sidususele samaväärset barjääri nagu näiteks maantee, raudtee või tiheasustusala, kuna liini alal säilib

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Häädemeeste valla rohevõrgustiku peamised tuumalad moodustavad Via Balticast ida poole jäävad metsamassiivid. Riigi eriplaneeringus kavandatud lõik koosmõjus teiste piirkonnas olevate riiklike arendustega (Rail Baltic, maavara karjäärid) mõjutavad rohevõrgustikku jäävaid metsamassiive niivõrd, et rohelise võrgustiku sidusus ei ole enam tagatud. Samuti asub kavandatud trass Põhja-Liivimaa väärtusliku maastiku alal. Üldplaneeringu alusel tuleb vältida mobiilsidemastide ja teiste dominantsete ehitiste paigaldamist väärtuslikule maastiku alale. 2.3. Kavandatavad lõigud ei ole kooskõlas Pärnu maakonnaplaneeringuga. Maakonnaplaneeringus on märgitud looduslikus seisundis aladest toimiv süsteem rohelise võrgustikuna. Roheline võrgustik toetab stabiilse keskkonnaseisundi ja keskkonna vastupanuvõime säilimist, hoiab alal inimesele elutähtsaid keskkonda kujundavaid protsesse (põhja-ja pinnavee teke, õhu puhastumine, keemiliste elementide looduslikud ringed jne). Sellega tagatakse põhjendatum ruumistruktuur, ökosüsteemide ja liikide säilimine ning keskkonna loodusliku iseregulatsiooni säilitamine ka inimesele sobival tasemel. 2.4. Kavandatud maakaabli lõik ei ole kooskõlas eriplaneeringu lähteülesandega. Mõju hindamise aruande lisa 2 ütleb, et "eelistatud on trassikoridor,	ehitusjärgselt valdavalt looduslik taimkate ning loomade liikumine ei ole takistatud. Maakaabli puudub pärast ehituse lõppu oluline visuaalne mõju. Seoseid väärtuslike maastikega on kirjeldatud ptk-s 7.1. Planeeringulahenduses on rohevõrgustiku ja väärtusliku maastiku mõjusid kaalutud koos teiste asjakohaste huvide ja piirangutega. 2.3 Planeeringulahendus ei katkesta rohevõrgustiku toimimist ning planeeringus on ette nähtud vajalikud tingimused mõjude vältimiseks ja leevendamiseks. Mõju rohevõrgustikule on hinnatud KSH ptk. 7.17. 2.4 Planeeringu lähteülesandes toodud eelistused – väiksem kattuvus väärtuslike maastikega, eluhoonete vältimine ning võimalikult vähene eramaade kasutamine – on kaalumiskriteeriumid, mitte absoluutsed välistavad tingimused. Planeeringus on püütud leida põhjendatud tasakaal inimasustuse jaoks elementaarsete vajaduste (elektrivarustuskindlus) ning muude väärtuste vahel. Trassi asukoha valikul hinnati alternatiive terviklikult, arvestades samaaegselt tehnilisi, keskkonnavalaseid, sotsiaalmajanduslikke ja ruumilisi asjaolusid. Valitud lahendus kujutab endast nende huvide kaalumise tulemust. Maakaabli lõigus sai eelistuse Vaheri

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		mille kattuvus väärtuslike maastikega on võimalikult vähene ja kus trass jääb väärtuslikest maastikest visuaalse mõju mõttes eemale”, kuid kavandatud trassi kogu esimene lõik, maaletulekust kuni esimese alajaamani, on kavandatud Ikla-Kabli-Jaagupi väärtuslikule rannamaastikule. Samuti ütleb antud dokument, et “eelistatud on trassikoridor, mille läheduses asub vähem eluhooneid” ning “mis läbib võimalikult vähe eramaid”, kuid juba trassi maaletuleku punktiks on valitud eraomandis olev ja hoonestatud Vahe kinnistu. 2.5. Kavandatud maakaabli lõik ei arvesta RMK, Häädemeeste Vallavalitsuse ja kohaliku kogukonna vahel sõlmitud Häädemeeste – Ikla vana maantee äärsete riigimetsade (Rannamännikud) majandamise kokkuleppega (RMK dokumendiregistris 07.06.2026 dokument 3-1.60.9.2/4), mille alusel lageraiet RMK kogukonnaala rannamännikutes nüüd ja tulevikus ei planeeri. Selle kokkuleppe puhul tuleb lähtuda Riigikohtu 01.06.2026 lahendist 3-24-1473, mille alusel on kohalikud elanikud õigussuhtes riigiga tervikuna (p 19), mille esindajad on nii RMK, ministeeriumid kui Vabariigi Valitsus. 2.6. Kavandatav õhuliini lõik mõjutab negatiivselt Nepste külas asuvaid majapidamisi viisil, mida ei ole võimalik kompenseerida.	alamalternatiiv; Nurmeotsa ja Viira alamalternatiivid jäid tahaplaanile peamiselt suurema sotsiaalse häiringu, suurema looduskeskkonna mõju ja Viira puhul kõrgema maksumuse tõttu. Alternatiivi 1B alamalternatiivide vahel sisulist eelistust ei kujunenud. 2.5 Maakaabel on suures osas võimalik paigutada olemasoleva õhuliini koridori, mistõttu on täiendava raadamise vajadus rannamännikus minimaalne, samuti on maakaabli paigaldamine osaliselt ettenähtud suundpuurimisega, mille korral vastavas lõigus raadamist ei toimu. Seega ei eelda planeeringulahenduse elluviimine rannamänniku läbimisel lageraiet ega ole vastuolus viidatud kokkuleppe lageraie vältimise eesmärgiga. 2.6 Arvamuses ei ole täpsustatud, milliseid negatiivseid mõjusid on silmas peetud. Planeeringu elluviimisega kaasnevaid muutusi ei ole võimalik täielikult välistada. Mõjude hindamisel on arvestatud, et õhuliini rajamine muudab püsivalt maastikupilti ning võib mõjutada elanike ruumitaju, kohatunnet ja elukeskkonna kvaliteedi tajumist. Planeeringulahenduse koostamisel on püütud viia trass elamutest võimalikult kaugemale,

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		2.7. Kavandatud õhuliini lõik on vastuolus riigi eriplaneeringus püstitatud eesmärgiga kasutada optimaalse trassi kavandamisel võimalikult vähe era- ning võimalikult palju riigimaid. Urissaare ja Nepste külade sisesel ja vahelisel lõigul läbib kavandatud trass taas 17 eraomandis olevat katastriüksust ning samal ajal vaid ühte riigimaa koosseisus olevat ning ühte munitsipaalomandis olevat katastriüksust. Trassi asukoht antud lõigul ühtib suuresti olemasoleva 20 kV keskpingeliiniga, kuid olemasolev ning kavandatav õhuliin ei ole oma olemuse, mõju ning ruumivajaduse poolest võrreldavad. Eelnimetatud 17 katastriüksustest on 3 kaetud väärtuslikud põllumaaga ning suur hulk neist asub ka maaparandussüsteemi alal.	säilitada võimaluse korral metsaribasid elamute ja liini vahel. Samuti on välja töötatud kompensatsioonipõhimõtted liini alla jäävate maade kasutusõiguse eest. 2.7 Riigimaa eelistamine oli üks trassi kavandamise lähtepõhimõtetest, kuid mitte absoluutne nõue. Trassi asukoha määramisel tuli samaaegselt arvestada tehnilise teostatavuse, looduskaitseliste piirangute, olemasoleva asustuse, teiste taristute, maaomandi ning keskkonnamõjudega. Juhime tähelepanu, et elektriõhuliin ei välista põllumajandusmaa edasist kasutamist, välja arvatud mastide vahetu alune maa, mille osas nähakse ette täiendav kompensatsioon maaomanikule. Planeeringulahenduses on ette nähtud tingimus tagada olemasolevate maaparandussüsteemide toimivuse säilimine ning vajaduse korral nende ümbertõstmise, kaitsmine või taastamine koostöös maaparandussüsteemi valdajaga (vt ptk 5.3.3. Keskkonnatingimused ja kitsendused).
		3. Toetame jätkuvalt alternatiivse elektriliini kavandamist Pärnu suunal.	Ettepanekuga ei arvestata. Pärnu suunalisi elektriühenduse alternatiive hinnati ja võrreldi riigi eriplaneeringu varasemates etappides ning need jäeti edasisest menetlusest välja eelkõige kalastikule avalduva olulise negatiivse mõju tõttu, mille leevendamiseks puuduvad

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			realistlikud mõju vähendavad meetmed ning hüvitusmeetmed. (vt REPi seletuskirja ptk 4.3 Välja langenud alternatiivid). Avaliku väljapaneku käigus ei ole esitatud uut teavet ega asjaolusid, mis annaksid aluse varasemalt kaalutud ja kõrvale jäetud alternatiivide uuesti menetlemiseks.
		4. Liivi lahe elektriühenduse riigi eriplaneeringut ei toeta koostatav üleriigiline planeering „Eesti 2050“, sest seal on käsitletud ainult kavandatavat Eesti-Läti IV elektriühendust.	Arvamusega ei arvestata. Koostatav üleriigiline planeering „Eesti 2050“ ei ole käesoleva REP-i algatamise ega kehtestamise eeltingimus ning selles käsitletavate üksikprojektide loetelu ei ole ammendav. Liivi lahe elektriühenduse REP on algatatud Vabariigi Valitsuse 04.08.2022 korraldusega nr 203 konkreetse meretuulepargi ühendamiseks põhivõrguga.
		Korraldust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul korralduse teatavakstegemisest, esitades vaide Häädemeeste Vallavalitsusele haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras. Korraldus jõustub teatavakstegemisest.	Võetud teadmiseks.

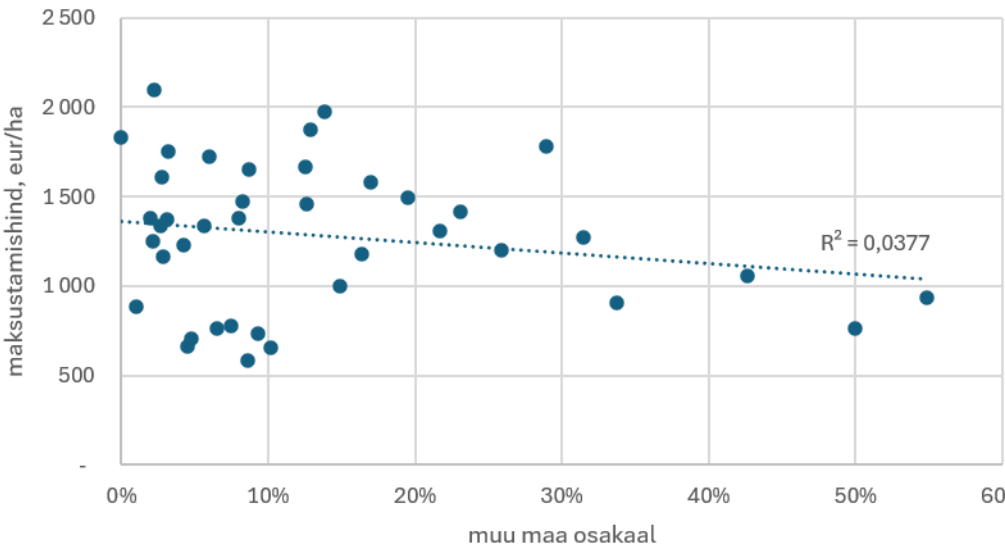
11. Saarde Vallavalitsus	28.07.2026 nr 7-1/2-6 MKM reg nr 13-3/2004-20	Saarde vallavalitsus tutvus Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja KSH aruande eelnõuga ning teeb järgnevad ettepanekud: 1) Saarde Vallavalitsus soovib õhuliini asendamist maakaabliga. Arvestades 120 m laiuse trassikoridori mõjuga maastikule ja koormusega looduskeskkonnale, on maakaabli mõju keskkonnale oluliselt väiksem. Saarde vallast ligikaudu kolmandik on juba kaetud looduskaitseliste kitsendustega, siis maakaabelliin säilitab senise maakasutuse (metsa- ja põllumajandus, ettevõtlus). Maakaabelliini kasutamisel väheneb maavajadus ja kasutades olemasoleva 35 kV õhuliini trassikoridori, väheneb maavajadus veelgi. Olemasolev õhuliini trassikoridor on lühem kui planeeritav trassikoridor. Maakaablite kaitsevööndi laius on ca 20 m. Maakaabelliini kasutamisel ei muutu vallaelaniku jaoks oluliselt elukeskkond. Eelistatud trassiosa õhuliini pikkus on ligikaudu 36 km, siis maakasutus muutub ca 432 ha-l (Häädemeeste ja Saarde valdades õhuliin kokku)	Ettepanekuga asendada Saarde valda läbiv 330 kV õhuliin kogu ulatuses maakaabliga ei arvestata. Oleme nõus, et maakaabli eelisteks on väiksem visuaalne mõju ning üldjuhul väiksemad maapealsed kasutuspiirangud. Samas kaasnevad 330 kV maakaabellahendusega olulised tehnilised ja majanduslikud piirangud, sealhulgas märkimisväärselt suurem rajamismaksumus, rikete tuvastamise ja kõrvaldamise keerukus, pikem remondiaeg ning ulatuslikud ehitusaegsed kaevetööd. Kaabli rajamine võib mõjutada pinnast, veerežiimi, maaparandussüsteeme ning ehitusaegset põllu- ja metsamaa kasutust rohkem (vt planeeringu seletuskiri peatükk 3). Olemasoleva 35 kV õhuliini koridori kasutamise võimalust on planeeringu koostamisel kaalutud ja osaliselt seda ka kasutatakse. Koridori olemasolevad mõõtmed ja tehnilised tingimused ei võimalda siiski kogu kavandatavat kahe 330 kV ühenduse lahendust paigutada ilma koridori laiendamise ning täiendavate tehniliste ja keskkonnamõjudeta. Lahenduse sobivust ei saa hinnata üksnes trassi pikkuse või kaitsevööndi laiuse alusel, vaid arvestada tuleb ühenduse tehnilist teostatavust, töökindlust, rajamis- ja hooldusvajadust ning keskkonna- ja maakasutusmõjusid tervikuna.
--	---	--	---

			Nõustume, et õhuliini ruumivajadus on maakaablist suurem. Samas kasutatakse hajaasustuses üldjuhul õhuliine, kuna need on töökindlamad, rikete korral paremini ligipääsetavad ja kiiremini parandatavad. Maakasutuse muutus puudutab peamiselt metsamaad, kus tuleb arvestada metsamajandamise piirangutega. Põllumajandusmaa puhul on senise maakasutuse jätkamine üldjuhul võimalik ka pärast õhuliini rajamist. Seetõttu on eeltoodud asjaolusid tervikuna kaaludes eelistatud planeeringulahenduses õhuliini.
--	--	--	--

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		2) MKMi Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse eriplaneeringu kodulehel on kirjas, et tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu makstakse kohalikule omavalitsusele ja Liivi lahe meretuulepargi puhul jaguneks see kolme omavalitsusüksuse vahel – Kihnu, Häädemeeste ning Pärnu linn. Saarde vald saab planeeringu tulemusel ainult tugeva maismaakoormuse osa. Liinikoridori laius on 120 m, mis toob kaasa kõrge visuaalse häiringu ja maakasutuse ulatuslikud muutused. Saarde vallavalitsus teeb ettepaneku töötada välja keskkonnatasud liinirajatise keskkonnamõju kompenseerimiseks analoogsena nn tuulikutasule.	Ettepanek uue, liinirajatise keskkonnamõju kompenseeriva tasu kehtestamiseks ei ole lahendatav käesoleva riigi eriplaneeringuga. REP saab määrata rajatise asukoha ja selle elluviimise tingimused, kuid ei saa luua uut riiklikku keskkonnatasu ega määrata selle saajaid ja jaotuspõhimõtteid. Sellise tasu kehtestamine eeldab eraldi riiklikku poliitika- ja õigusloomeotsust. Planeeringus käsitletakse mõjude vältimise ja leevendamise meetmeid ning otseselt puudutatud kinnisasjade kasutusõigused ja hüvitsed lahendatakse maakasutusõiguste seadmise etapis. Tegemist ei ole ainult selle piirkonna elanikke teenindava ühendusega, kuid sarnaselt ülejäänud Eestiga on oodatav kaudne positiivne mõju ka siin piirkonnas. Sarnaselt on mujal Eestis kohalikke elanikke mõjutavaid objekte, nt elektriliinid, harjutusväljad, maanteed jne, millest saavad kasu mh ka Saarde valla elanikud ise negatiivseid mõjusid kandmata.
		3) Liinikoridori rajamisega muutub maa kõlvikuline koosseis. Suureneb muu maa osakaal. Sellest tulenevalt langeb maa väärtus. Metsamaa asendub muu maa kõlvikuga (aktiivse turuta maa), mis toob kaasa maa väärtuse langemise 4-6 korda. Läbi maa väärtuse arvutatakse maamaks	Oleme nõus, et maa kõlvikuline koosseis metsamaal võib muutuda ning raadatud osas asendub metsamaa muu maa kõlvikuga. Kindlasti ei vähene kogu metsamaa väärtus 4-6 korda. Ülejäänud osas on võimalik metsa senisel kujul edasi majandada, kasutusest läheb välja

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		ning seega väheneb omavalitsusele laekuv maamaks. Maamaks moodustab olulise osa Saarde valla tuludest. Eeltoodust tulenevalt teeme ettepaneku lisada planeeringu seletuskirja viide väheneva maamaksu osa kompenseerimisest omavalitsustele.	kaitsevööndis raadatav osa (umbes 98 ha). Põllumaal ja elamumaal kõlvikuline koosseis ei muutu – tegemist on jätkuvalt haritava maa ja õuemaaga. Seetõttu ei ole põhjust arvata, et see maa maksustamishinda ja valla tulubaasi oluliselt mõjutaks. Olulist negatiivset mõju valla tulubaasile ei näita ka esialgne, suhteliselt juhuslikult valitud 40 katastriüksuse hinnang. Me valisime 40 katastriüksust Saarde vallas planeeringuala piirkonnas või selle lähistel, mille sihtotstarve oleks 100% maatulundusmaa ning sellest enamuse moodustaks metsamaa. 20 katastriüksust olid sellised, kus paikneb 330 kV õhuliin; 20 katastriüksust ilma kõrgepingeliinita. Seejärel arvutati muu maa osakaal ning maa maksustamishind – tulemused on näidatud kirja lõpus esitatud graafikul. Nagu näha, siis esialgne hinnang ei näita, et kahe vahel oleks selge ja kindel seos. Mõõname, et tegemist on väikese valimiga, kuid meil ei ole põhjust arvata, et põhjalikum analüüs annaks teistsuguse tulemuse. Veelgi enam, isegi kui eeldada, et maa maksustamishind võiks muutuda pärast õhuliini rajamist, on sellel valla tulubaasile väga väike mõju. Saarde vallas asub planeeritava liini

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			kaitsevööndis umbes 98 ha metsamaad. Eeldame, et maa maksustamishind väheneks õhuliini tõttu 100 eurot ha kohta (mis on vaadeldud kahekümne 330 kV õhuliiniga katastriüksuse ning 20 ilma kõrgepingeliinita katastriüksuste mediaanväärtuste erinevus). Saarde vallas kehtib 2026. aastal maatulundusmaale maamaksu määr 0,43%. Seega väheneks teoreetiliselt Saarde valla maamaksust saadav tulu aastas 42 eurot (100 eur/ha * 98 ha* 0,43%). Eelnevast tulenevalt ei pea me põhjendatuks näha ette kohalikule omavalitsusele maamaksu kompenseerimist, sest ei ole põhjust arvata, et maamaksust laekuv tulu märgatavalt väheneks. Samas mõistame kohaliku omavalitsuse muret ning oleme nõus, et maamaks on oluline tuluallikas kohalikule omavalitsusele. Meie esmase hinnangu põhjal ei ole aga siin põhjust arvata, et negatiivne mõju oleks märkimisväärne.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			Muu maa osakaalu ja maksustamishinna seos, 40 katastriüksust Saarde vallas
		4) Planeeringu seletuskirjas on välja toodud õhuliini eelised maakaabelliini ees, kuid on käsitlemata maakaabelliini eelised. Palume täiendada selles osas planeeringu seletuskirja.	Arvestame osaliselt. Planeeringu seletuskirjas ptk 3 on käsitletud maakaabli eeliseid, seal hulgas väiksemat visuaalset mõju, paremat kaitstust otseste ilmastikumõjude eest ning väiksemaid maapealseid kasutusaegseid häiringuid. Täiendame planeeringu seletuskirja peatükki 3, et maakaabli eelised oleksid õhuliini eeliste ja puudustega võrreldes selgemalt ning terviklikumalt esitatud.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		5) Tartu-Viljandi-Kilingi-Nõmme maantee on kehtiva kui ka vastu võetud üldplaneeringu alusel märgitud kauniks teelõiguks. Sellest tulenevalt soovitame liigutada Kärsveski alajaama põhja suunas. Lisaks risustab alajaam ja kaks elektriliini vaadet Allikukivi maastikukaitsealale, mida saab kompenseerida alajaama põhjasuunda nihutamisega ja maakaabli kasutamisega.	Kärsveski alajaama ja selleni kulgeva trassi asukoht on kujunenud tehniliste, maakasutuslike, sotsiaalsete, maastikuliste ja looduskeskkonna mõjude koondhindamisel ning arvestab põhivõrguga liitumise tehnilist lahendust. Põhjasuunaline nihutamine pikendaks või muudaks liinide kulgemist ja viiks mõjud uutele maaüksustele. Tartu-Viljandi-Kilingi-Nõmme maantee kauni teelõigu ja teiste vaatekohtade suhtes on maastiku- ja visuaalset mõju KSH-s hinnatud. Projekteerimisel tuleb alajaama seadmete ja mastide täpse paigutuse, raadamise minimeerimise ning olemasoleva taimkatte säilitamise kaudu vaatest mõju võimaluse piires vähendada.
		6) Otsustades maakaabli kasuks kaob vajadus riigi eriplaneeringu jätkamiseks, mis kiirendab edasist elektriühenduse arendamist ja vähendab halduskoormust. Väheneb tunduvalt hooldatava ala suurus ning säilib looduskeskkond endisel kujul	Ettepanekuga ei arvestata. Maakaabli valik ei kaota automaatselt riigi eriplaneeringu vajadust ega lõpeta käimasolevat asukohavaliku menetlust. Maakaabli ja alajaamade rajamiseks tuleb valida sobiv asukoht, hinnata mõjusid ning määrata maakasutus- ja projekteerimistingimused. Tehnilise lahenduse muutmise praeguses REPi etapis kogu Saarde valla lõigus eeldaks vastupidi planeeringulahenduse, eskiisprojekti, mõjuhinnangute ja majandusanalüüsi olulist ümber tegemist või maakaabli rajamise

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			protsessi eraldi algatamist ega tooks seega menetluse kiirenemist. Maakaabli väiksem hoolduskoridor ja visuaalne mõju on selle lahenduse eelised, kuid need ei kaalu üles punktides 1 ja 4 ja planeeringu ptk 3 kirjeldatud tehnilisi, ehitusaegseid ja majanduslikke puudusi.
12. Rail Baltic Estonia	22.07.2026 KV2026-RBEE-RBE-COM-K-00203 MKM reg nr 13-3/2574-1	Oleme tutvunud Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduste riigi eriplaneeringu (Skepast&Puhkim OÜ, 2024-0070, 16.06.2026) ja KSH aruande (Skepast&Puhkim OÜ, 2024_0070, 16.06.2026) eelnõudega ning Rail Baltic Estonia OÜ-l on järgmised märkused: 1. Enne RB raudtee trassi koridoriga ristuvate või paralleelselt kulgevate ehitiste ja tehnovõrkude projekteerimist tuleb küsida Rail Baltic Estonia OÜ-lt tehnilised tingimused.	Arvestame. Lisame projekteerimistingimustesse nõude küsida enne Rail Baltic trassikoridoriga ristuvate või paralleelsete ehitiste ja tehnovõrkude projekteerimist Rail Baltic Estonia OÜ-lt tehnilised tingimused.
		2. Õhuliinide ja õhuliini ning raudtee ristumiste projekteerimisel tuleb lähtuda Rail Baltica Design Guidelines RBDG-MAN-021-0101_Railway Energy Part 4 – Electromagnetic Compatibility nõuetest (Lisa 1).	Arvestame. Lisame projekteerimistingimustesse nõude lähtuda õhuliini ja raudtee ristumiste projekteerimisel Rail Baltic elektromagnetilise ühilduvuse juhendist RBDG-MAN-021-0101.
		3. Õhuliinide ja õhuliini ning raudtee ristumiste projekteerimisel tuleb lähtuda Rail Baltica Utility Requirements (UR) nõuetest (Lisa 2).	Arvestame. Lisame projekteerimistingimustesse nõude raudtee ja õhuliini ristumisel lähtuda Rail Baltica Utility Requirements nõuetest.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		4. Õhuliinide ja õhuliini ning raudtee ristumiste projekteerimisel tuleb lähtuda standardi seeriastest EVS-EN 50121 ja EVS-EN 50122.	Arvestame. Lisame projekteerimistingimustesse nõude õhuliin ja raudtee ristumisel arvestada standardisarjade EVS-EN 50121 ja EVS-EN 50122 asjakohaste nõuetega.
		5. Võimalusel vältida õhuliini ja raudtee kaitsevööndite kattuvust. Kui see ei ole võimalik, tuleb leppida kokku reeglid kaitsevööndites tegutsemiseks. Mitte planeerida õhuliini lähemale kui 50 m äärmisele rööbastee teljele.	Arvestame. Õhuliini täpne kaugus äärmise rööbastee teljest määratakse tehniliste tingimuste ja kooskõlastatud projekti alusel.
		6. Projekteerimistöödeks küsida RBE-lt viimased raudteede projektid. Projekteerimistööde käigus esitada jooksvaks ülevaatamiseks EMC (elektromagnetiline ühilduvus) raport, plaanilahendus, raudteega ristumise ristlõiked.	Arvestame. Lisame nõude küsida projekteerimisel Rail Baltic Estonia OÜ-lt ajakohased raudteeprojektid ning projekteerimistööde käigus tuleb jooksvaks ülevaatamiseks esitada EMC raport, plaanilahendus ja raudteega ristumise ristlõiked.
		7. Raudtee kaitsevöödis tuleb koostada 3D BIM mudel vastavalt RB kolmanda osapoole BIM nõuetele (Lisa 3).	Ei arvesta. Nõue ei tulene õigusaktist.
		8. Teeme ettepaneku laiendada lindude kokkupõrkeriski vähendavate märgistega tähistatavaid õhuliinilõike joonisel 1 punase joonega näidatud ulatuses. Merenäki okodukti piirkonnas (joonisel punane ring) on õhuliinide märgistamine eriti oluline, kuna	Arvestame osaliselt. Täiendame lindude kokkupõrkeriski vähendavate märgiste ulatust Merenäki okodukti piirkonnas, lähtudes linnustikueksperdi hinnangust. Märgiste lõplik paiknemine, tüüp ja tihedus täpsustatakse projekteerimisel ning kooskõlastatakse Keskkonnaametiga.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		ökodukti eesmärk on säilitada või parandada taristukoridoriga lõigatud metsamaastiku sidusust ning suunata loomastiku (sh linnustiku) liikumist üle koridori. Ökodukti kujundatud puistu võib koondada lindude liikumise suhteliselt kitsale alale. Ilma piisava märgistusega võib sidususe parandamiseks kavandatud liikumiskoridor suunata linnud samal ajal õhuliini juhtmetega kokkupõrkeohtlikku piirkonda. Kokkupõrkerisk ei piirdu üksnes metsisega. Ökodukti ja sellega seotud maastikukoridori võivad kasutada ka teised metsakanalised, eelkõige teder ja laanepüü, samuti sookurg, must-toonekurg, röövlinnud ning metsa-, märgala- ja avamaastike vahel liikuvad linnud. Piirkonda võivad rändel või kohalikel liikumistel läbida ka luiged, haned, kurvitsalised ja muud rändlinnud. Suurema riskiga on suure kehakaaluga, vähese manööverdusvõimega, madalal lendavad või hämaras aktiivsed liigid, kelle võime juhtmeid õigel ajal märgata ja nende ees lennusuunda muuta on piiratud.	

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Joonis 1. Väljavõte Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduste riigi eriplaneeringu avalikust kaardirakendusest 9. KSH aruandes on märgitud, et Krundiküla piirkonnas ristub kavandatav õhuliin Rail Baltic raudteekoridoriga ning ristumiskoha lähedusse jääb Rail Balticu Merenäki ökodukt. Samas ei ole hinnatud, kuidas elektriliini rajamine ja kasutamine võivad mõjutada ökodukti, selle suudmete, juhtalade ning ümbritseva rohevõrgustiku funktsionaalset toimimist. Hindamise tulemusel tuleb määrata konkreetsed leevendusmeetmed ja projekteerimistingimused, mis tagavad Rail Balticu ökodukti toimivuse säilimise. Eelkõige on vajalik välistada mastide, vundamentide, alaliste teede ning ehitus- ja laoplatside rajamine ökodukti suudmete ja juhtalade piirkonda, et vältida elupaikade	Arvestame. Planeeringu koostamisel ja mõjude hindamisel on arvestatud nii kavandatava RB raudteetrassi kui RB ökoduktidega ning elektriliini trass on planeeritud nii, et RB ökoduktidele ei avalduks olulist mõju (õhuliini ei ole kavandatud RB ökodukti kaitsevööndisse). KSH aruande ptk-des 7.17.2.1.1 ja 7.17.2.2.1 on käsitletud kavandatava õhuliini ja RB võimalikku koosmõju rohevõrgustiku toimimisele ja sidususele. Täiendame KSH aruannet ja REPi seletuskirja Merenäki ökodukti toimivuse säilitamise nõuetega järgmises sõnastuses: - välistada mastide, vundamentide, alaliste teede ning ehitus- ja laoplatside rajamist

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		killustumist ja liikumisteede katkemist. Samuti tuleb tagada ökodukti ja ümbritsevate elupaikade vaheline katkematu ning võimalikult varjestatud ühendus, mis toetab loomade loomuliku liikumist ja vähendab häiringuid. Oluline on minimeerida raadamisala ökodukti läheduses, et säilitada võimalikult suur osa olemasolevast taimestikust ja varjestusest. Lisaks tuleb määrata ehitus- ja hooldustööde ajastuse ning töökorralduse piirangud, mis vähendavad häiringuid tundlikel perioodidel. Ökodukti ümbruses tuleb vältida või rangelt piirata valgustust, et tagada ökosüsteemi loomulik pimedusrežiim ja vähendada valgusreostuse mõju liikidele.	RB ökodukti suudmete ja juhtalade piirkonda; - minimeerida raadamisala ökodukti läheduses, et säilitada võimalikult suur osa olemasolevast taimestikust ja varjestusest; - määrata ehitus- ja hooldustööde ajastuse ning töökorralduse piirangud, mis vähendavad häiringuid tundlikel perioodidel; - ökodukti ümbruses tuleb vältida või rangelt piirata valgustust, et tagada ökosüsteemi loomulik pimedusrežiim ja vähendada valgusreostuse mõju liikidele.
		10. Projektid tuleb RBE-ga kooskõlastada enne ehitusloa taotluse esitamist EHR-i. Täname Rail Baltic Estonia OÜ-d riigi eriplaneeringu koostamise protsessi kaasamast ning palume ka edaspidi planeeringu koostamise protsessis koostööd teha.	Arvestame. Rail Balticu trassikoridori puudutavad projektlahendused tuleb Rail Baltic Estonia OÜ-ga kooskõlastada enne ehitusloa taotluse esitamist ehtisregisrisse.
13. Eesti Geoloogiateenistus	03 07 .2026 nr 13 1/26 1030 MKM reg nr	Eesti Geoloogiateenistus nõustub merel Liivi ja Pärnu lahe ning maismaal Häädemeeste, Tori, Kihnu ja Saarde valda ning Pärnu linna piires asuva Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi	Võetud teadmiseks.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
	13-3/2005-4	eriplaneeringu ja KSH aruande eelnõu lahendusega.	
ERAISIKUD, ETTEVÕTTED JT			
14. MTÜ NEPSTE	15.06.2026 MKM reg nr 13-3/2004-11	Vastus Teie 04.05.2026 kirjale nr 13-3/567-6 Kahjuks Te ei vastanud meie küsimusele, mis puudutab Nepste küla sisulisi leevendusmeetmeid, nii looduskeskkonnale tekitatava kahju vähendamiseks kui ka kohalike elanike kinnisvara väärtuse võimalike languste kompenseerimiseks. Samuti puudub selge hinnang sellele, millised on kavandatavate tegevuste pikaajalised mõjud nii keskkonnale kui ka elukeskkonnale ning millisel viisil kavatsetakse neid mõjusid tasakaalustada. Ootame selget vastust sellele küsimusele, samuti ootame ära õhuliini ja maakaabli tehniliste lahenduste võrdlemise täiendava analüüsi. Seniks jääme oma seisukoha juurde. Palun teavitage meid aruande valmimisest.	Elektriühendusega kaasnevaid mõjusid nii loodus- kui elukeskkonnale on põhjalikult käsitletud mõjude hindamise aruandes, mis Teie kirja saatmise hetkel ei olnud veel avalikustatud. Õhuliini ja maakaabli võrdluse analüüs lisatakse www.riigiplaneering.ee lehele, kui see valmib. Kui kinnisvara väärtus peaks õhuliini rajamise tõttu vähenema, ei ole selle kompenseerimiseks ette nähtud rahalisi meetmeid. Samas on oluline tähele panna, et trassikoridoride visandamisel ning ka nende võrdlemisel võeti arvesse seda, et trassikoridor asuks inimeste kodudest võimalikult kaugel. Seega oli juba planeeringulahenduse koostamisel üheks eesmärgiks vähendada võimalikku mõju, mis võib kohalikele elanikele avalduda. Samas peab arvestama ka looduskaitsete piirangutega – igal pool ei ole võimalik eluhoonete lähedust vältida (eskiisprojekti kohase lahenduse puhul on 15

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			eluhoonet lähemal kui 200 m, sh 5 eluhoonet vahemikus kuni 100 m õhuliini kaitsevööndist). KSH aruandes ei ole eraldi rahalise arvutusena prognoositud, kuidas muutub elektriühendusega otseselt või kaudselt mõjutatud kinnisasjade turuväärtus pika aja jooksul. Sellise pikaajalise turuväärtuse muutuse täpne prognoosimine sõltub kinnisasja asukohast, senisest ja kavandatavast kasutusest, kinnisvaraturu üldisest arengust, ehitise nähtavusest, ligipääsust, kinnistule seatavatest piirangutest ning muudest asjaoludest, mida ei ole asukoha eelvaliku KSH tasandil võimalik usaldusväärselt rahalises väärtuses ette hinnata. Aga nagu eelnevalt märgitud, siis oli juba trassialternatiivide visandamisel üks eesmärk kavandada trass eluhoonetest võimalikult kaugemale. Looduskeskkonna teemad on kirjeldatud lahti mõjude hindamise aruandes ja olulise negatiivse mõju puhul leevendusmeetmed ette nähtud, sh osapooltega läbi arutatud. Detailsemalt oleme vastanud juba oma eelmistes kirjades.
15. A. O.	e-kiri 07.06.2026	Saadate maaomanikele kirja, et plaanite tuuleparki Häädemeeste valda. Huvitav on see, et kirja saatja	Liivi lahe meretuulepargi ja elektriühenduse rajamisest huvitatud isik on Enefit OÜ. Majandus-

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
	MKM reg nr 13-3/2004-2	on ministeerium, aga mitte ükski füüsiline isik. Ministeeriumis töötavad minu teada täna veel inimesed ja mitte robotid. Kes on see füüsiline isik, kes selle plaanib ja selle eest ka vastutuse võtab, kui see projekt töösse läheb, kas siis õnnestuvalt või mitte õnnestuvalt? Saaks siis hiljem inimeselt nõobist kinni võtta ja temalt aru küsida. Tuuleparke on Eestis veel väga vähe ja vette ei ole seda Eestis varem tehtud. Keskkonnale kahjulikku mõju ei tea mitte keegi ja kui aus olla, siis kedagi see ka ei huvita, vähemalt ministeeriumites olevatest inimestest. Paar aastat tagasi öeldi, et mitte mingit tuuleparki ei tule Häädemeeste valda, kuna kohalik rahvas oli vastu. Valetati, projektiga minnakse edasi. Esmalt tehakse valmis elektrisüsteem mandril ja siis on hea öelda, et suured summad raha on juba kulutatud selle projekti jaoks ja vaja on vaid tuulepark vette ehitada, et kulutatud raha tagasi saada. Huvitav on see, et seda Eesti riigile suurt tulu toovat tuuleparki ministeeriumi inimesed oma hoovile ehk Tallinna lähedale ei taha teha? Seal on ju kõige rohkem elektritarbijaid. Tuulepark on üks väga suur turvarisk ja eelkõige vette. Meie kõrval elav suur naaber saab kindlasti esimeste asjadena ründama meie elektritaristut, tuuleparke ja elektrijaamu. Palun kujutage ette, kui	ja Kommunikatsiooniministeerium koordineerib vastavalt planeerimiseseadusele riigi eriplaneeringuga elektriühenduse planeeringut. Kõik ajakohased kontaktid on leitavad kodulehtedel www.liivimeretuulepark.ee ja www.liivielekter.ee. Kõiki erinevaid võimalikke mõjusid hinnatakse planeerimisprotsessis valdkondlike ekspertide abiga ja selle kohta on koostatud põhjalik mõjude hindmise aruanne. Samuti tehakse koostööd erinevate ametkondadega, kes igaüks omas valdkonnas hindab mõjude käsitlemise piisavust ning ka kaasatavatel on võimalik esile tuua mõjusid, mis nende hinnangul vajavad käsitlemist. Mujal maailmas rajatud (mere)tuuleparkide näitel on samuti kogunenud infot võimalikest mõjudest, tegemist ei ole täiesti uudse lahendusega. Meretuulepargi ja elektriühenduse rajamise otsus tehakse koos, st ühte ei ehitata ilma teiseta, see ei oleks ka majanduslikult mõistlik. Turvariskide hindamiseks ja leevendamiseks tehakse koostööd kõigi asjakohaste ametkondadega. Ründariskid on olemas kõikide energiatootmisüksuste puhul, tuulepargid ei ole siinkohal erand. Tuuleparkide planeeringuid on nii merel kui maismaal, neil on erinevad

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		üks tuuleveski kukub vette pikali, kes seda korjama, remontima läheb? Mitte keegi ja kui vaja minnagi siis see on üli kulukas. Maismaal on seda tunduvalt lihtsam teha, aga täna keegi selle peale ei mõtle. Kui tuulepargi kasum oleks olulise tähtsusega, siis oleks neid tuuleparke igas riigis, aga kahjuks ei ole see suure kasumlikkusega ja neid ei ehitata. Millegipärast ei taha Eesti ministeeriumi inimesed õppida teiste vigadest, aga tahavad seda kindlasti teha oma iseenese tarkusest lähtuvalt ja kasutades selleks teiste inimeste maad ja keskkonda. Ma ei anna oma nõusolekut, et Liivi lahe meretuulepargi rajamiseks ega elektrikaabli toomist läbi Häädemeeste valla maade.	positiivsed ja negatiivsed küljed, mistõttu mõnes piirkonnas võib osutuda mõistlikumaks meretuulepark, teises maismaatuulepark – ei ole üheselt võimalik öelda, et üks on teisest alati parem kui arvestada erinevaid aspekte (tehniline teostatavus, looduskeskkonna, sotsiaalsed kultuurilised ja majanduslikud mõjud).
16. Mardi Metsatalu OÜ	e-kiri 09.06.2026 MKM reg nr 13-3/2085-2	Arvamus puudutava osapoolena Mardi Metsatalu OÜ Inglise 21302:001:0089 kinnistut läbiva trassi kohta. Me ei ole nõus, et trass läbib meie kinnistut, kus tuleb suurem osa metsa maha võtta. Kinnistu on niigi kitsas 120 m ja paralleelset Urissaare-Laiksaare teega asetsedes jääb trassi läbides alles väga kitsas metsariba tormi hellaks. Ettepanek: Lääne pool kõrvalkinnistul 21302:001:0084 (Künnapa/Künnimetsa) asetseb heinamaa, mis on paralleelselt meie kinnistuga, kus ei tuleks metsa	Arvestame osaliselt. Ettepanekut nihutada õhuliini lääne poole Künnapa kinnistul asuva heinamaa suunas kaalutakse edasisel projekteerimisel planeeringuga määratud trassikoridori nihutusruumi ulatuses. Nihutamise võimalikkus sõltub liini täpsest tehnilisest lahendusest. Õhuliini kavandamisel on tehniliselt oluline hoida trass võimalikult sirgjooneline. Sirgem trass vähendab mastide arvu ja nurgamastide vajadust. Esialgse hinnangu kohaselt võib soovitud ulatuses nihutamine kaasa tuua suuremate mastide kasutamise või nurgamasti rajamise vajaduse ning seeläbi

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		raadata ja loodusele sünniks vähem kahju. Trassi on vaja nihutada 75–100 m lääne poole.	suurema ruumilise ja visuaalse mõju. Liini täpne paiknemine trassikoridoris määratakse projekteerimisel, kaaludes nii kinnistul raadamise vähendamise võimalust kui ka lahenduse tehnilist teostatavust ja tervikmõju. Planeeringus määratud trassikoridori ei muudeta. Esmaste kompensatsioonipõhimõtete kohta leiab infot planeeringu kodulehel: https://riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2026-02/KOMPENSATSIOONIMEETMED_REP%202026.pdf
17. H. J.	e-kiri 15.06.2026 MKM reg nr 13-3/2133-2	Esitan maaomaniku ja Jaagupi-Kabli-Treimani rannaala puudutatud isikuna arvamuse Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja KSH aruande eelnõu kohta. Minu kinnistu ei paikne vahetult kavandatavas Jaagupi trassikoridoris, kuid jääb piirkonda, millele võivad avalduda kavandatava tegevuse kaudsed ja piirkondlikud mõjud: ehitusaegne liiklus, kohalike teede koormus, müra, tolm, ranna- ja puhkeväärtuse vähenemine, turismikasutuse häirimine ning mereäärse elukeskkonna kvaliteedi langus. Seetõttu tuleb mind käsitleda puudutatud isikuna mitte üksnes kinnisasja asukoha, vaid tegeliku mõjuala kaudu.	Võetud teadmiseks. Teid käsitatakse planeeringumenetluses kaasatava isikuna. Vastame teie ettepanekutele punktide kaupa.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Jaagupi-Kabli-Treimani rannavöönd ei ole pelgalt tehnilise taristu piirkond. Tegemist on Eestis ja väliskülaliste seas tuntud suvitus-, ranna- ja turismialaga, kus on oluline roll rannapuhkusel, jalgratta-, matkaauto-, loodusturismil, puhkemajandusel ning mereäärsel elukeskkonnal. Leian, et planeeringu ja KSH aruande eelnõus ei ole piisav käsitleda mõju üksnes kitsalt trassikoridori tehnilise mõjuna. Hinnata tuleb ka laiemat piirkondlikku mõju Jaagupi-Kabli-Treimani rannaalale, kohalikele teedele, turismile, puhkeväärtusele, elukeskkonnale, maa kasutusväärtusele ja ranniku tavapärasele kasutusele.	
		1. Jaagupi-Kabli-Treimani rannaala mõju KSH aruandes tuleb eraldi käsitleda mõju Jaagupi sadamale, Jaagupi rannaalale, Kabli ja Treimani suvituspiirkonnale ning kogu Jaagupi-Kabli-Treimani rannavööndi ranna- ja turismikasutusele. KSH aruandes tuleb esitada ehituslogistika kirjeldus vähemalt järgmises ulatuses: kasutatavad kohalikud teed, raskeveokite eeldatav liikumissagedus, ajutised ligipääsud, laoplatsid, tööalad, muhvikaevikute asukohad, liikluspiirangud,	Teie välja toodud aspektid on kahtlemata olulised nii kohalike elanike kui piirkonna külastajate jaoks. Neid aspekte on ka KSH aruandes käsitletud. Aruandes on hinnatud nii põhjapoolset Jaagupi piirkonna maale tulekut kui ka lõunapoolset Kabli/Majaka piirkonna maale tulekut. Samuti on mõjude hindamisel arvestatud puhkealade, turismiobjektide, kallasraja kasutuse, surfi tegevuse, süstamatkade, laotrikotade ja rannalähedaste majutus- või turismiteenustega (KSH aruande peatükid 7.1, 7.2 ja 7.4). Selle ja teiste antud kirjas välja toodud mõjude osas rõhutame, et

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		müra- ja tolumumeetmed ning teede taastamise põhimõtted. Samuti tuleb selgitada, kuidas tagatakse kohalike elanike, maaomanike, suvitajate ja turismiettevõtjate juurdepääs kinnistutele, rannaaladele, majutuskohadele, Jaagupi sadamale ja merele.	vastavad mõjud ei ole leevendusmeetmete rakendamisel olulised KeHJS tähenduses. Esitame olulisemate teemade kokkuvõtte ka siin. Jaagupi piirkonnas mereääre kasutuse kohta on aruandes põhjapoolse alternatiivi 1A puhul välja toodud, et kallasraja juhuslik kasutamine on osaliselt piiratud roostunud ja eraõuedega vahelduva rannikuala tõttu, kuid piirkonnas esineb kogukondlikku kasutust, sh Krundiküla ja Jaagupi külaplats, lautrikohad ning turismiga seotud kohad. Nurmeotsa alamalternatiivi puhul on märgitud „Nurmeotsa talu kala ja leib“, külaplats ja lõkkekoht ning Vaheri ja Viira puhul üksikud mereäärsed majapidamised, sh Viira kinnistul juurdepääs teistele mereäärsetele kinnistutele. Mõjude hindamise tulemuse kohaselt võib mõju olla ehitusaegne ning seotud eelkõige ligipääsetavuse ja kallasraja ajutise kasutuspiiranguga; kasutusaegne mõju on maakaabli puhul üldjuhul puuduv või seotud üksnes maakaabli kaitsevööndi tavapäraste piirangutega. Kabli ja Treimani suvituspiirkonna ning laiemalt Kabli–Jaagupi rannavööndi puhul on aruandes käsitletud lõunapoolse alternatiivi 1B rannikuala kui merele avatud, liivase ja hästi läbitava kallasrajaga piirkonda, mille lähistel paikneb

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			turismi- ja kodumajutusteenuseid ning kus üldplaneeringuga on kavandatud avalikke juurdepääse kallasrajale. Samuti on aruandes märgitud, et ala on ulatuslikult elamumaadeks krunditud, millest võib järeltada suvituspiirkonna arendamise perspektiivi. Mõju hinnangus on leitud, et ehituse ajal võib kallasrada või veeala piki rannikut olla ajutiselt läbimatu, kuid kasutusaegne mõju rannikulähedasele veerekreatsioonile puudub. Jaagupi sadama ja merele pääsu osas on aruandes käsitletud rannikulähedast liikumist, kallasraja kasutust, laatrikohti ja merele juurdepääsu mõjutavaid asjaolusid. Merekaabli kasutusetapis on kaabli ala ületamine vees lubatud ning kaabel ei takista rannikulähedasi veesportidegevusi; ehitusaegsed piirangud on ajutised ja sõltuvad tööde täpsest korraldusest. Jaagupi sadamale eraldi püsivat kasutusaegset mõju aruande põhjal ei tulene, kuna kavandatav lahendus on rannikul maakaabel ning kasutusfaasis ei kaasne merele juurdepääsu sulgemist. Ehituslogistika kohta on aruandes esitatud asukoha eelvaliku tasandile vastav kirjeldus. Näiteks alternatiivi 1A puhul on kirjeldatud Rannametsa–Ikla tee, Häädemeeste jõe ja

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			Tallinn–Pärnu–Ikla põhimaantee ristumisi, suundpuurimise lõike, ajutise juurdepääsutee vajadust rannikul ning Arumetsa alajaama juurdepääsu olemasoleva mahasõidu ja kruusatee kaudu. Alternatiivi 1B puhul on kirjeldatud Mikhli tee, Rannametsa–Ikla tee, Kabli–Lemme tee ja Tallinn–Pärnu–Ikla põhimaantee ristumisi, suundpuurimise lõike, ajutist juurdepääsuteed Mikhli teelt ning Majaka alajaama juurdepääsu uue mahasõidu kaudu. Raskeveokite täpne liikumissagedus, ajutiste laoplatside, tööalade, liikluspiirangute ja tööde etappide lõplik paiknemine ei ole asukoha eelvaliku KSH aruande täpsusastmes veel lõplikult määratav. Need sõltuvad ehitusprojekti ja töövõtja ehitustehnoloogia täpsustumisest. Aruandes on seetõttu rõhutatud, et detailsemad meetmed, tööde täpne korraldus ja seire tuleb täpsustada järgmistes projekteerimisetappides. Samuti on aruandes käsitletud ehitusaegseid leevendusmeetmeid, sh tööde ajastamist, tehnika korrasolekut, reostusjuhtumite vältimist ja kõrvaldamist ning rannikulähedaste tööde korraldamist nii, et mõju oleks ajutine ja võimalikult väike. Juurdepääs kohalikele elanikele, maaomanikele, suvitajatele, turismiettevõtjatele, rannaaladele

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			ja merele tuleb tagada ehitustööde korraldamisel. Aruande põhjal võib ehituse ajal esineda lühiajalisi ja lokaalseid ligipääsupiiranguid, kuid kasutusaegset ligipääsupiirangut kallasrajale, merele või rannikulähedasele veerekreatsioonile ei ole ette nähtud. Ehitusaegsed ajutised piirangud tuleb lahendada ehitusprojekti ja liikluskorralduse koostamisel selliselt, et kinnistutele, majutuskohadele, rannaaladele ja merele säiliks mõistlik juurdepääs või oleks tagatud ajutine alternatiivne ligipääs.
		2. Maabumiskoha ruumivajadus ja ehitusaegne mõju Projektimaterjalidest nähtub, et merekaabli maaletuleku piirkonnas võib ruumivajadus olla varasemast oluliselt suurem ning rannikul võib see ulatuda kuni 50 meetrini. Samuti on käsitletud võimalikke muhvikaevikuid merekaabli üleminekul maakaabliks. Aruandes tuleb selgelt näidata, kuidas on hinnatud sellise ruumivajaduse mõju rannaala kasutusele, turismile, maastikule, kohalikele teedele, mürale, tolmuks, vibratsioonile, ehitustööde kestusele ja hooajalisusele.	Mõju hindamisel on arvestatud rannikul laiema, kuni 50 m, mõjualaga, vt nt ptk-d 4.1.1, 4.1.2, 5.1.2. Rannaala kasutuse ja turismi osas on aruandes hinnatud mõju surfi tegevusele, süstamatkamisele ja kallasraja kasutamisele, samuti toodud välja piirkonnas asuv sotsiaalne taristu ja turismiettevõtted (KSH aruande ptk-d 7.1, 7.2 ja 7.4). Aruandes on selgelt märgitud, et ehitusaegselt võib veeala piki rannikut või kallasrada olla ajutiselt läbimatu, kuid kasutusaegset mõju rannikulähedasele veerekreatsioonile üldjuhul ei kaasne. 1A alamalternatiivide võrdluses on eraldi välja toodud, et Nurmeotsa puhul võib mõju olla suurem, sest trass läbib mereäärset kinnistut,

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Ajutine mõju võib rannikuasustuses olla oluline, kui see langeb kokku turismihooajaga või piirab juurdepääsu rannaladele, majutuskohadele, sadamale või kohalikele teedele. Seetõttu ei ole piisav üldine väide, et mõju on ajutine või leevendatav. 3. Ranna-, suvitus- ja turismiväärtus KSH aruandes tuleb hinnata mõju piirkonna puhkeväärtusele, vaikusele, mereäärsele kasutusväärtusele, jalgratta- ja matkautoturismile, majutus- ja puhkemajandusettevõtetele ning kinnisasjade kasutus- ja turuväärtusele. Kabli rand ja laiem Kabli-Treimani rannaala on oluline elu-, puhke- ja turismipiirkond. Seda ei saa käsitleda üksnes tehnilise maabumis- või trassialana.	kus asub kogukondlik külaplats ja taluturismi sihtpunkt ning mille ligipääsetavus võib ehituse ajal olla piiratud. Vaheri alamalternatiivi puhul hinnati ehitusaegset mõju kallasraja kasutatavusele väikseimaks ning Viira puhul on rõhutatud, et kinnistul asub ligipääsute teistele mereäärsetele elamukinnistutele ja ehituse ajal peab ligipääs olema tagatud. Kohalike teede ja liikluskorralduse osas on aruandes kirjeldatud konkreetsete ristumised ja juurdepääsud. Rannikul on alternatiivi 1A puhul käsitletud Rannametsa-Ikla tee, Häädemeeste jõe ja Tallinn-Pärnu-Ikla põhimaantee ristumisi ning ajutise juurdepääsute vajadust. Alternatiivi 1B puhul on käsitletud Mikhli tee, Rannametsa-Ikla tee, Kabli-Lemme tee ja Tallinn-Pärnu-Ikla põhimaantee ristumisi ning ajutist juurdepääsu Mikhli teelt. Aruandes on ka ette nähtud, et tööprojektis tuleb koostada ehitusaegsed liikluskorralduse skeemid, kirjeldada juurdepääsuteed joonistega, kooskõlastada juurdepääsuteede asukoht maaomanikega ning vajadusel kontrollida teede, sildade ja truupide kandevõimet. Müra osas on aruandes hinnatud nii õhuliinide kui alajaamade kasutusaegset mõju. Aruande järelduse kohaselt alajaamade trafode müra

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			lähimate elamuteni ei ulatu või ei põhjusta olulist mõju ning projekteerimisel tuleb tagada kehtivate müranormide täitmine alajaama kinnistu piiril. Ehitusaegne müra, tolm ja vibratsioon on seotud tavapäraste ehitustöödega, kuid nende täpne ulatus sõltub töövõtja ehitustehnoloogiast, ehitusetappidest ja kasutatavast tehnikast, mistõttu tuleb need täpsustada järgmistes etappides ehitusprojekti ja liikluskorralduse koostamisel. Aruandes on taastamistööde ja ehitusaegsete üldmeetmetena ette nähtud rikutud või eemaldatud katete taastamine, roomiktehnikaga asfaltkatete kahjustamise vältimine, transporditeede puhastamine tolmust ja prahist ning töövõtja vastutus keskkonnakaitse nõuete täitmise eest ehitusplatsil ja sellega piirneval alal. Hooajalisuse osas tuleb täpsustada, et aruandes ei ole määratud konkreetset ehitusperioodi turismihooaja suhtes. Samas on aruandes välja toodud, et rannikualal võivad tööd kesta mitmeid kuid ning teatud tehnilise lahenduse korral kuni 1,5 aastat, mistõttu on põhjendatud seada järgmises etapis täiendav tingimus, et ehitustööde ajakava ja liikluskorraldus tuleb koostada viisil, mis vähendab mõju

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			turismihoojal, tagab juurdepääsu kinnistutele, majutuskohadele, rannaladele ja merele ning näeb vajadusel ette ajutised ümbersuunamised või alternatiivsed ligipääsud. Seega on aruandes mõju hinnatud valdkondade kaupa ning välja toodud, et rannikul võib ehitusaegne mõju olla kohaliku kasutuse seisukohalt oluline just ligipääsu, kallasraja kasutamise, turismiobjektide ja ajutise töömaa ruumivajaduse tõttu. Aruande põhjal ei tulene siiski püsivat kasutusaegset mõju rannaala ja mere kasutusele, kuid ehitusetapis tuleb tööde korraldus, ajastus, liikluskorraldus, tolmu- ja mürameetmed ning juurdepääsud täpsustada ehitusprojekti ja töökorralduse koostamisel.
		4. Alternatiivide sisuline põhjendamine Planeeringumaterjalides tuleb esitada arusaadav ja kontrollitav põhjendus, milliste kriteeriumide alusel osutus Jaagupi suund eelistatuks. Samuti tuleb näidata, kuidas kaaluti kohaliku elukeskkonna, turismi, rannaala kasutuse, maaomanike õiguste ja looduskeskkonna mõju võrreldes tehniliste ja majanduslike argumentidega.	Jaagupi suuna eelistamise põhjendused on esitatud planeeringulahenduse kujunemist ja alternatiivide võrdlust käsitlevates peatükkides (ptk 4) ning mõjude hindamise aruandes (ptk 8.3). Trassialternatiivide hindamisel ei lähtutud üksnes tehnilistest ja majanduslikest kaalutlustest, vaid paralleelselt hinnati ka sotsiaalmajanduslike, kultuurilisi ja looduskeskkonna mõjusid. Hindamiskriteeriumite hulgas olid mh elanikkonna tihedus, elamualad, sotsiaalne taristu, turismiobjektid, puhkealad ja

Osapool	Kirja kp v ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Eraldi tuleb põhjendada, miks ei ole võimalik eelistada olemasolevaid tehnokoridore, teedeäärseid lahendusi, maakaablit või muid lahendusi, mis kahjustaksid vähem rannaala, turismikasutust, maaomanikke ja kohalikku elukeskkonda.	supelrannad, elanike suhtumine, kogukondade toimimine, maaomand, kalapüügi alad, metsanduslik ja põllumajanduslik maakasutus, looduskaitsealised väärtused, sh rohevõrgustik ja linnustiku jaoks tundlikud alad. Jaagupi suund osutus koondeelistuseks seetõttu, et kuigi võrreldav lõunapoolne alternatiiv oli mereosas mitmes aspektis eelistatum ja ka odavam, olid maismaaosa mõjud Jaagupi suunal väiksemad. Lõppvaliku tegemisel anti suurem kaal maismaaosa mõjudele, kuna need on ulatuslikumad, mitmekesisemad ja osaliselt pöördumatud. Määravaks peeti eelkõige väiksemat mõju kohalikele elanikele ja sotsiaalsele keskkonnale, väiksemat raadamismahtu, väiksemat kaitstavate liikide elupaigakadu, väiksemat linnustiku kokkupõrkeriski ning väiksemat visuaalset häiringut. Olemasolevate tehnokoridoride ja teede äärsete lahenduste kasutamist ei ole välistatud. Vastupidi, olemasoleva elektriliini trassikoridori kasutamine või selle vahetu lähedus ning ristumised suuremate teede, kohalike teede, raudtee ja vooluveekogudega olid tehniliste kriteeriumidena hindamises arvesse võetud. Jaagupi piirkonnas on maakaabli trassi

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			kavandamisel maksimaalselt arvestatud olemasoleva Elektrilevi 15 kV õhuliini koridoriga ning selles lõigus on olemasolev 15 kV õhuliin ette nähtud asendada maakaabliga, mis vähendab ka olemasolevast liinist tingitud visuaalset häiringut. Maakaablit kasutatakse rannikust kuni Arumetsa rannikualajaamani. Seega ei ole rannaalal kavandatud õhuliini. Täies ulatuses 330 kV maakaabli kasutamist maismaal ei peetud eelistatavaks, kuna sellise võimsusega ühenduse puhul on õhuliin võrreldes maakaabelliiniga töökindlam, lihtsamini hooldatav ja parandatav ning oluliselt kulutõhusam (vt Planeeringu seletuskirja peatükk 3).
		5. Koosmõju teiste suurprojektidega KSH aruandes tuleb täiendada kumulatiivsete mõjude käsitlemist. Liivi lahe meretuulepargi elektriühendus ei ole eraldiseisev rajatis, vaid osa suuremast arendusest, kuhu kuuluvad meretuulepark, võimalik liitlala, merekaablid, maakaablid, rannikualajaam, 330 kV õhuliinid, hooldusrajatised ja ehitusaegne logistika. Koosmõju hindamisel ei piisa üksnes projektide loetelust. Aruandes tuleb näidata, kuidas elektriühenduse ehituslogistika, Rail Balticu	KSH aruandes on arvestatud ka meretuulepargi ning Rail Baltic (RB) raudtee, sh selle ehitamiseks vajaminevate piirkonna karjäärade, rajamisega. RB trassi asukoha ja seonduvate rajatistega (nt RB risted ja ökoduktid) arvestati juba elektriühenduse trassi visandamisel. Analüüs planeeritava elektriühenduse ja RB või muude kavandatavate tegevuste võimalikust koosmõjust on esitatud KSH aruande vastavate valdkondade alampeatükkides, nt mõju rannikuprotsessidele (ptk 7.9.3), merevee kvaliteedile (ptk 7.8.2.5), kalastikule (ptk 7.10.2),

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		rajamine, piirkonna karjäärade koormus, ehitusmaterjalide vedu ja kohalike teede kasutus võivad ajaliselt ja ruumiliselt kattuda ning milline on nende ühine mõju Häädemeeste valla rannikuasustusele.	linnustikule (ptk 7.13.4.5), Natura aladele (7.19.5.3), rohevõrgustikule (7.17.2.1.1 ja 7.12.2.2.1), veerekreatsioonile (ptk 7.2.2), kohalikele elanikele seoses visuaalse häiringu (ptk 7.1.2.1) ja elektromagnetvälja võimaliku mõjuga (ptk 5.6.2). Nagu juba p 1 toodud vastuses märkisime, on elektriühenduse ehituslogistika kohta aruandes esitatud asukoha eelvaliku tasandile vastav kirjeldus ning ka mõjude hindamisel on lähtutud sellest tasandist. Raskeveokite täpne liikumissagedus, ajutiste laoplatside, tööalade, liikluspiirangute ja tööde etappide lõplik paiknemine ei ole asukoha eelvaliku KSH aruande täpsusaste. Need sõltuvad ehitusprojekti ja töövõtja ehitustehnoloogia täpsustumisest. Aruandes on seetõttu rõhutatud, et detailsemad meetmed, tööde täpne korraldus ja seire tuleb täpsustada järgmistes projekteerimisetappides. Samuti on aruandes käsitletud ehitusaegseid leevendusmeetmeid, sh tööde ajastamist, tehnika korrasolekut, reostusjuhtumite vältimist ja kõrvaldamist ning rannikulähedaste tööde korraldamist nii, et <u>mõju oleks ajutine ja võimalikult väike</u>. Eeltoodu kehtib ka kumulatiivsete mõjude kohta.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			Kavandatava Liivi lahe meretuulepargi liitalaga ei ole REPi koostamisel arvestatud, kuna liitala kavandamine on alles algusjärgus ja REPi koostamisel puudub veel teave, millised on liitala rajamisega seotud merekaabli trassid ja võimalikud kaasnevad mõjud. <u>Koosmõjude hindamisel saab arvestada vaid projektidega, mis on planeeritavaga vähemalt samas etapis ja mille osas on mingisugunegi kindlus, et tegevus on realiseeritav.</u>
		6. Natura, linnustik, metsis ja elusloodus Natura hindamine ja linnustiku mõju hindamine ei tohiks piirduda üldise või deklaratiivse järeldusega. Käsitleda tuleb sisuliselt ka meretuulepargi, liitala, merekaablite, rannikumaabumise, õhuliinide ja Rail Balticu kumulatiivset mõju. Varasemal maaomanike kohtumisel küsisin, kuidas on metoodiliselt põhjendatud järeldus, et kavandatud leevendusmeetmete, sealhulgas metsise ökoduktide, liini kõrguse ja tähistuse rakendamisel ei teki metsise alampopulatsioonide pikaajalisele elujõulisusele olulist negatiivset mõju. Protokollis antud vastus jäi üldiseks ega selgitanud, milliste andmete, metoodika ja seireplaani alusel selline järeldus tehti.	Liitalaga arvestamise kohta vt eelmine vastus. Planeeritava elektriühenduse ja RB, sh piirkonna karjäärade, võimalikku koosmõju on KSH aruande koostamisel arvestatud – vt linnustiku ptk 7.13.4.5 ja Natura hindamise ptk 7.19.5.3. Verifitseerimaks mõju hindamisel prognoositud mõjusid on ettenähtud vajalikud seiremeetmed nii enne ehitustegevuse algust kui pärast ehitustegevust (ehk elektriühenduse kasutuse ajal). Seire üldised nõuded on antud nii KSH aruandes (ptk 7.13.7) kui planeeringu seletuskirjas (ptk 6.8). Detailsem leevendus- ja seiremeetmete kirjeldus koos vastava analüüsiga (koostanud Eesti Ornitoloogiaühing, 2026) on toodud KSH aruande Lisas 3.2.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kuna Eestis puudub teadaolev varasem tõendatud praktika metsise ökoduktide toimivuse kohta, ei saa nende kasutamist käsitleda tõendatud leevendusmeetmena ilma selge seire-, tõhususe hindamise ja järelmeetmete kavata. KSH aruandes tuleb selgitada, milliste andmete alusel peetakse seda meedet piisavaks ning mida tehakse juhul, kui meede ei toimi.	Kavandatud seiremeetmete eesmärk on kontrollida, kas metsis kasutab metsise ökoduktideks määratud metsaeraldiste maa-ala enne õhuliinide rajamist ning samuti ka õhuliinide rajamise järgselt. Seiretulemuste alusel saab hinnata, kas ja kuivõrd on õhuliinide rajamine metsiste liikumist mõjutanud, sh arvestades ka muid võimalikke mõjuallikaid (nt muud metsaraied piirkonnas jms) ning koostöös ametkondadega kokku leppida vajalikud järeltegevused.
		7. Elektromagnetvälja mõju elusloodusele Varasemal maaomanike kohtumisel küsisin, kuidas on põhjendatud järeldus, et inimese tervise piirnormidele vastav elektromagnetvälja tase on ohutu ka elusloodusele, kui elustikule eraldi piirväärtusi ei ole hinnatud. Protokollis tunnistati, et elusloodusele eraldi piirväärtusi õigusaktidega seatud ei ole ning lubati seda eksperdiga täpsustada. KSH aruandes või EMV eksperthinnangus tuleb näidata, kus ja kuidas see küsimus sisuliselt lahendati. Kui EMV mõju elusloodusele tuletatakse inimese tervise piirnormidest, tuleb selgelt põhjendada sellise ülekande teaduslik ja metoodiline alus. Pelk	Teemat arutati pärast 17.02.2026 toimunud maaomanikega kohtumist EMV eksperdiga ning ekspert täiendas selle põhjal EMV aruande ptk-i 2.2.3 (vt planeeringu Lisa 3, leitav: https://riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2026-06/Planeeringu_Lisa_3_LL-REP_EMV-aruanne_TalTech-2025.pdf) järgnevalt: „Süsteemsemad ülevaated loodusele avalduvast mõjust on esitatud Rootsi kiirguskaitseameti (Strålsäkerhetsmyndigheten) ülevaadetes kaasaegsete uuringute kohta, mis hõlmavad ka madalasageduslike elektromagnetväljade uuringute tulemusi. Ingliskeelsed kirjanduse ülevaate perioodaruanded on leitavad

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		viide sellele, et elusloodusele eraldi piirväärtusi ei ole, ei ole piisav mõju puudumise tõendamiseks.	kataloogist https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/en/publications/reports/radiation-protection/. 2025. a aruanne on leitav lingilt: https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/contentassets/e8b95ff11d154f4297cf615e691199df/202603-recent-research-on-electromagnetic-fields-and-health-risk-twentieth-report-from-ssms-scientific-council-on-electromagnetic-fields-2025.pdf ja 2024. a kirjandusülevaade https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/en/publications/reports/radiation-protection/2025/202504/. Üldises plaanis ei ole kirjandusallikaid, mis annaksid selgeid suuniseid võimalikest elektromagnetväljadest tingitud looduskeskkonna mõjutustest. Kvaliteetsed uuringud on näidanud pigem ebaselgeid mõjude suurusi, mis ei ole korduskatsetel või samadel stsenaariumidel läbi viidud uuringutes kinnitust leidnud.“ Kokkuvõtvalt võib öelda, et üle Eesti nagu ka mujal maailmas on aastakümneid toiminud sarnasel kujul kõrgepingeliinid ja ei ole täheldatud, et need oleksid põhjustanud olulist negatiivset elektromagnetvälja mõju looduskeskkonnale.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		8. Maa väärtus ja kasutuspiirangud Varasemal kohtumisel küsisin, kuidas muutub ajas trassialuse või elektriühendusega koormatud maa väärtus. Antud vastus käsitles peamiselt turuväärtuse fikseerimist lepingu sõlmimise hetkel, kuid ei vastanud küsimusele pikaajalise väärtuse muutuse kohta. Kuigi minu kinnistu ei paikne vahetult trassikoridoris, tuleb hinnata kaudset mõju piirkonna kinnisasjade kasutus- ja turuväärtusele. Rannaala väärtust mõjutavad mitte ainult otsesed kaitsevööndid, vaid ka ehitusaegne häiring, maastikupildi muutus, ligipääsupiirangud, turismiväärtuse vähenemine ja tehnilise taristu koondumine piirkonda.	KSH aruandes ei ole eraldi rahalise arvutusena prognoositud, kuidas muutub elektriühendusega otseselt või kaudselt mõjutatud kinnisasjade turuväärtus pika aja jooksul. Sellise pikaajalise turuväärtuse muutuse täpne prognoosimine sõltub kinnisasja asukohast, senisest ja kavandatavast kasutusest, kinnisvaraturu üldisest arengust, ehitise nähtavusest, ligipääsust, ning muudest asjaoludest, mida ei ole asukoha eelvaliku KSH tasandil võimalik usaldusväärselt rahalises väärtuses ette hinnata. Samas on oluline tähele panna, et trassikoridoride visandamisel ning ka nende võrdlemisel võeti arvesse seda, et trassikoridor asuks inimeste kodudest võimalikult kaugel. Seega oli juba planeeringulahenduse koostamisel üheks eesmärgiks vähendada võimalikku mõju, mis võib kohalikele elanikele avalduda. Samas peab arvestama ka muude piirangutega – igal pool ei ole võimalik eluhoonete lähedust vältida.
		9. Avaliku väljapaneku materjalide ebaselgus Maaomanikule saadetud teavitus ei sisaldanud ametliku avaliku väljapaneku dokumendipaketi loetelu ega otselinke põhidokumentidele. Üldviide	Teie kirja edastamise hetkel ei olnud avalik väljapanek veel alanud, kõikides teavitustes mainiti, et materjalid on kättesaadavad alates 19.06.26. Avalikustamisele läinud dokumendid on

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		projekti kodulehele ei taga piisavat õigusselgust olukorras, kus kodulehel on eraldi plokkides varasemad dokumendid, lõplikud dokumendid, protokollid, alternatiivide võrdlus ja taustamaterjalid. Puudutatud isikul peab olema üheselt arusaadav, milline dokumentide kogum moodustab käesoleva avaliku väljapaneku ametliku materjali ning millised dokumendid on varasemad või taustamaterjalid. Seetõttu tuleks esitada avaliku väljapaneku ametlike materjalide terviklik loetelu koos dokumentide nimetuste, kuupäevade, versiooninumbrite ja otselinkidega. Samuti tuleks võimaldada täiendava arvamuse esitamine pärast seda, kui ametlik dokumentide loetelu on puudutatud isikutele selgelt teatavaks tehtud.	tervikuna struktureeritud ja teavitamise Teid ka eraldi, kui materjalid olid kättesaadavad järgmisel lingil: https://riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/liivi-lahe-meretuulepargi-elektriuhendus/dokumendid#alternatiivide-vordl Püüame inimeste teavitamisel ja dokumentide koostamisel üldjuhul vältida liigset bürokraatiat ja ülimalt ametlikku kirjastiili. Täiendavate loetelude tekitamine muudab kirjad pikaks ja raskesti hoomatavaks ning loetelu dokumentidest koos ajalise eristusega on planeeringu kodulehel meie hinnangul piisavalt arusaadav.
		10. Varasemate märkuste sisuline lahendamine Mitmed eespool nimetatud küsimused ei ole uued. Juba lähteseisukohtade ja KSH programmi etapis on tõstatatud Natura merealade, kumulatiivsete mõjude, maakaabli ja õhuliini alternatiivide, EMV mõju elusloodusele, merepõhja mõju, heljumi, setete ning kaasamise piisavuse küsimused.	Avalikule väljapanekule, kooskõlastamisele ja arvamuse andmiseks esitatud dokumendid on kas võtnud arvesse senisel kujul esitatud ettepanekuid või on ettepaneku esitajale kirjalikult vastatud, miks ei ole võimalik ettepanekuga arvestada. Planeeringu koostamisel on paratamatu, et kõiki uuringuid ei ole mõistlik teha ja detailseid

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kuna samad küsimused on olnud menetluses varem, tuleks avaliku väljapaneku materjalides näidata, millises dokumendis ja millises peatükis on need sisuliselt lahendatud. Üldine viide sellele, et küsimusi käsitletakse hilisemas etapis või eksperthinnangus, ei ole piisav, kui planeering kavatakse kehtestada asukoha eelvaliku otsuse alusel.	küsimusi ei ole võimalik lahendada üldisel tasemel.
		Taotlen planeeringulahenduse ja KSH aruande täiendamist eeltoodud osas. Enne planeeringu kehtestamist tuleb puudutatud isikutele anda selge ja kontrollitav ülevaade kavandatava tegevuse tegelikust mõjust Jaagupi-Kabli-Treimani rannalale, sh ehitusaegsele liiklusele, ranna- ja turismiväärtusele, kohalikele teedele, looduskeskkonnale, maaomanike huvidele, elusloodusele ning suuremahuliste arenduste koosmõjule. Taotlen enda käsitamist puudutatud isikuna edasises menetluses. Samuti taotlen, et mind teavitataks edasistest menetlusetappidest, käesolev arvamus lisataks avaliku väljapaneku arvamuste ja vastuste koondtabelisse ning igale esitatud punktile antaks sisuline vastus.	Vastused Teie küsimustele on toodud eelpool. Avalikustamisel olevad materjalid on leitavad siit: https://riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/liivi-lahe-meretuulepargi-elektriuhendus/dokumendid#alternatiivide-vordl Teid on riigi eriplaneeringu protsessi puudutatud isikuna kaasatud ja loomulikult on Teil ka avaliku väljapaneku käigus ja avalikul arutelul õigus esitada oma arvamusi, ettepanekuid ning küsimusi.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
18. Rannamajaka OÜ	Digidoc 20.07.2026 MKM reg nr 13-3/2004-9	Olles saanud Teie 04.06.2026 teate nr 13-3/2004-1 Liivi lahe meretuulepargi REP-i avalikust väljapanekust esitame puudutatud isikuna omapoolse seisukoha. Selgitame, et Rannamajaka OÜ i (Mihkli tee 4 ja 6 ning Sireli kinnistute müügilepinguga seotud isikuna) on puudutatud isik kavandatava elektrikaabli trassi ja selle kasutusõiguse suhtes. Teatame et oleme kategooriliselt vastu kaablite trassi kulgemiseks alternatiivi 1B kaudu (lõunapoolne maaletuleku trass-Mihkli 6 ja Mihkli 4 variandid). Teie kavandatud tegevus ei ole kooskõlas kinnisasja omaniku põhiõigustega, mis on sätestatud nii Eesti Vabariigi põhiseaduses kui ka asjaõigusseaduses. Mihkli tee kinnistutelele on 2022. a kehtestatud detailplaneeringu alusel kavandatud eluhoonete rajamine koos teede ja tehnovõrkude väljaehitamise, mis on kinnisasja kasutusotstarbe ja omandiõiguse oluline osa. Lisame, et elektri, side ja veevarustuse tehnovõrgud on eelmisel aastal välja ehitatud, teede väljaehitus lõpetatakse lähiajal (tähtaeg augustis). Elektrikaabli paigaldamine kavandatud asukohta seab otsese ja olulise piirangu kinnisasja omandile ja kasutusvabadusele. Sellise piirangu	Võetud teadmiseks. Avalikul väljapanekul olev eelistatud planeeringulahendus ei kulge alternatiivi 1B kaudu ega läbi Mihkli tee 4, Mihkli tee 6 ja Sireli kinnistute piirkonda. Seetõttu ei kaasne eelistatud lahendusega nendele kinnistutele kirjeldatud maakaabli kaitsevööndit ega kasutusõiguse seadmise vajadust. Alternatiivi 1B võimalikke mõjusid kehtivatele detailplaneeringutele, metsamaale ja omandile on alternatiivide võrdluses arvesse võetud.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		kehtestamiseks on vajalik omaniku selgesõnaline ja vaba tahteavaldus, mida me keeldume andmast. Märgime, et kavandatud servituudiala asukoht paikneb ka Sireli kinnistu metsamaa kõlvikul, ning trassi rajamisega hävitatakse või kahjustatakse oluliselt metsamaa kõlvikut (nn luitemännik). Metsaga kaetud alad on ka Mihkli tee 4 ja 6 kinnistutel. Kavandatava elektripaigaldise kaitsevööndis tegutsemine on äärmiselt piiratud, sealjuures on keelatud puude istutamine, mis tähendab, et metsakoridori asemel jääb kinnisasja omanikule sisuliselt lage maakoridor sh mereäärsel liivikul paikneva männiku osas, ning pea kogu kinnisasjal paiknev mets tuleks maakaabli rajamiseks maha raiuda, sealjuures uut peale istutada ei või. Seega kahjustab kavandatud asukoht kinnisasja omaniku õigusi äärmiselt ebaproportsionaalselt, elimineerides kinnistult hoonestuse rajamise, metsa ning tekitades kinnistu suurusega võrreldes väga suure kaitsevööndi, milles kehtivad ranged piirangud, sh puuduks nendest piirangustest tulenevalt võimalus ka endist olukorda taastada (istutamine, puude juured trassil on keelatud). Lisaks juhime tähelepanu järgmistele õiguslikele aspektidele:	

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		1. Omandiõiguse puutumatus: Vastavalt Eesti Vabariigi põhiseaduse § 32 on igaühe omand puutumatu ja võrdselt kaitstud. Kõik omandit piiravad meetmed, sealhulgas servituudi seadmine, peavad olema rangelt seadusega põhjendatud, proportsionaalsed ning tagama omaniku õiguste maksimaalse kaitse. Teie kavandatud tegevus ei vasta nendele põhimõtetele. 2. Servituudi seadmise õiguslik alus: Asjaõigusseaduse § 156 lg 1 kohaselt saab isiklikku servituuti seada üksnes kinnisasja omaniku ja õigustatud isiku kokkuleppel. Meie selgesõnaline seisukoht on, et me ei nõustu servituudi seadmise ega elektrikaabli paigaldamisega oma kinnistule. 3. Avalik huvi ja sundvaldus: Juhul kui viitate avalikule huvile, juhin tähelepanu, et avalike huvide ja eraomandi õiguste vaheline tasakaal tuleb tagada proportsionaalsuse põhimõttest lähtudes. Teie ettevõttel lasub kohustus tõendada, et puuduvad alternatiivsed lahendused (nt trasside ümberpaigutamine), mis ei kahjustaks eraomaniku õigusi. Oleme valmis vaidlustama mis tahes katse rakendada sundvaldust või muid piiravaid meetmeid kõikides Eesti ja vajadusel rahvusvahelistes kohtutes.	

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		4. Valmisolek kohtumenetluseks: Käesolevaga kinnitame, et ettevõtte on valmis investeerima kogu vajaliku aja ja raha, et tagada meie omandi ja õiguste kaitse ning Teie ettevõtte plaanide õiguspärasuse ja proportsionaalsuse kontroll. Lisainformatsioonina teatame, et 2026. a on sõlmitud Võlaõiguslik müügileping kinnistusraamatusse kantud eelmärke ja hüpoteegiga kinnistutele Mihkli tee 4 ja 6 ning Sireli kinnistule omanikfirma Valge hotell OÜ ja Rannamajaka OÜ vahel. See leping sätestab muuhulgas, et Müüja kohustub tagama, et müügilepingu eseme suhtes ei kehtiks Lepingus sätestamata või Ostjaga kooskõlastamata tehinguid ega oleks esitatud kinnistamisavaldusi ning asjaõiguse käsutamine pärast eelmärke kandmist kinnistusraamatusse on tühine osas, milles see eelmärkega tagatud nõuet kahjustab või piirab. Seega Lepingus kajastamata servituutide või/ja isikliku kasutusõiguse seadmine (sh REP-st tulenev isiklik kasutusõigus) müügilepingu eseme suhtes kindlasti kahjustab ja piirab eelmärkega tagatud omandamisnõuet.	
19. S. H.	e-kiri 06.07.2026	Mina ei ole nõus sellega, et minu kodu lähedale tuleb kõrgepinge liine.	Võetud teadmiseks.

Osapool	Kirja kp v ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
	MKM reg nr 13-3/2503-1	See on minu lastele ja minu ülejäänud perele ohtlik. See on tervist kahjustav. Oleme sunnitud kolima välja oma kodust, kui teete siia kõrgepinge liine.	KSH-s ja TalTechi elektromagnetvälja eksperthinnangus on hinnatud õhuliinide elektri- ja magnetvälja mõju ning alajaamade ja õhuliinide müra mõju ning ulatust. Elektromagnetvälja mõju jääb kaitsevööndi piiresse ning kaitsevöönd on kavandatud elamutest eemale. Planeeringu elluviimisel tuleb tagada kehtivate piirväärtuste täitmine ning projekteerimisel täpsustada liini asukoht nihutamisruumi piires, et häiring elamutele oleks võimalikult väike. Hindamistulemuste põhjal ei ole alust järeldada, et nõuetele vastav kavandatud lahendus oleks ohtlik ja põhjustaks tervist kahjustavat mõju. Teie talust katastriüksuse numbriga [REDACTED] on õhuliin kaugemal kui 300 m ja liini nähtavust vähendavad majapidamise ning liini vahele jäävad puud.
20. MTÜ NEPSTE	21.07.2026 MKM reg nr 13-3/2004-11	MTÜ Nepste esindab Pärnu maakonna Häädemeeste valla Nepste küla elanikke. Tutvusime Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu ja KSH aruande eelnõuga. Kahjuks jääb esitatud teave Nepste küla suhtes sisuliselt puudulikuks ning ei arvesta kohalike elanike olukorda. Nepste küla elanikud peavad	Mõistame, et erinevad arendused mõjutavad kohalikku elukeskkonda ja keeruline on ette kujutada, milliseid muutusi need lõpuks kaasa toovad. Oleme mõjude hindamise aruandes käsitlenud ka erinevaid kumulatiivseid mõjusid. Ettepanekuga rajada kogu Nepste küla läbiv ühendus maakaablina ei arvestata. KSH-s on hinnatud elektriühenduse koosmõju Rail Balticu, piirkonna karjäärade ja teiste piisava täpsusega

Osapool	Kirja kpvt ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		taluma erakordselt suurt ja pöördumatut häiringut, mis tuleneb nii Rail Balticu rajamisest kui ka piirkonda kavandatavatest või juba toimivatest liiva- ja kruusakarjääridest. Nende mõjude kumulatiivne mõju elukeskkonnale, loodusele ja elanike heaolule on märkimisväärne ning ületab tavapärase taluvuslääve. Sellises olukorras ei saa üksikuid projekte käsitleda eraldi, vaid vajalik on terviklik ja vastutustundlik lahendus. Käsitlemata on jäetud ehitusjärgsete muutuste ja häiringute koosmõju ning nende pikaajaline mõju elukeskkonnale ja loodusele. Samuti ei leidnud me teavet, kuidas kompenseeritakse külaelanikele kinnistute väärtuse langus. Seega ei ole põhjendatud lisaks veel ühte suure ja laia trassi rajamine, mille mõju loodusväärtustele oleks korvamatu. Iga täiendav maastiku läbilõikamine tähendab uut barjääri liikidele, uut häirituse allikat ning uut kaotust, mida ei saa enam taastada. Looduskeskkond ei ole lõpmatu ressurss, mida saab järjest tükeldada, lootes, et mõjud kuhugi „ära kaovad“. Euroopas on looduse taastamine muutunud järjest olulisemaks suunaks. Ajal, mil ökosüsteemide taastamisele suunatakse kümneid miljoneid eurosid, oleks vastutustundetu valida lahendus, mis hävitab pöördumatult väärtuslikku loodust ja kahjustab inimeste	teada olevate tegevustega ning ette nähtud metsise ökoduktid, raadamise ja töötaja piirangud, lindude kokkupõrkeriski vähendavad meetmed, ehitus- ja kasutusaegne seire ning projekteerimisel rakendatavad täpsustused. Õhuliini visuaalset mõju, müra, elektromagnetvälja, elukeskkonda, turismi ja maakasutust on KSH-s käsitletud. Kehtivate piirväärtuste täitmine on kohustuslik. Kinnisvara pikaajalise turuväärtuse muutust ei ole võimalik asukoha eelvaliku tasandil usaldusväärselt rahalises väärtuses prognoosida ning üldist võimaliku väärtuse languse hüvitamise meedet ei ole ette nähtud; otsesed maakasutuspiirangud ja hüvitisid lahendatakse kasutusõiguste seadmise etapis. 330 kV maakaabel ei ole selles lõigus eelistatud, sest võrreldes õhuliiniga on see väiksema töökindlusega, keerukamalt remonditav, piiratud ülekandevõimega ja oluliselt kallim. Projekteerimisel tuleb õhuliini asukohta nihutamise ruumi piires täpsustada nii, et mõju elamutele ja loodusväärtustele oleks võimalikult väike. Mõju loodusväärtustele on igakülgsest käsitletud mõjude hindamise aruandes. Oluline on mõista, et elektriühendus ei põhjusta sellist barjääri ja

Osapool	Kirja kpvt ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		elukeskkonda. Sellist lähenemist ei saa pidada jätkusuutlikuks ega avalikke huve teenivaks. Lisaks looduskahjule on arendus ka sotsiaalselt koormav ja rikub elanike õigustatud ootusi. Mitmed inimesed on teinud olulisi investeeringuid oma kodudesse just seetõttu, et piirkond on looduskaunis ja rahulik. Kavandatav trass vähendab oluliselt kinnistute väärtust ja piirab nende kasutamist, halvendab elukeskkonda, muudab pöördumatult maastikku, tekitab tuulekoridore ning risustab visuaalselt. See kõik ning muudab küla elanike ja ka külastajate jaoks ebameeldivaks, küla läbib ka Oandu-Aegviidu-Ikla matkarada. Samuti on teada, et kõrgepingeliin tekitab heli, mis on liini läheduses asuvate kinnistute elanike jaoks psühholoogiliselt häiriv. Kõrgepingeliinid levitavad elektromagnetvälju, mis võivad põhjustada terviseriske. Sellist mõju ei saa pidada aktsepteeritavaks, eriti olukorras, kus olemas on vähemkahjustav alternatiiv. Küla elanikud on kategooriliselt vastu praegu esitatud Liivi lahe elektriühenduste Nepste küla läbivale lahendusele, oleme elektriühenduse Nepste küla läbimisega nõus vaid juhul, kui see rajatakse maakaablina.	rohevõrgustiku häiringut nagu näiteks tehisliku pinnakattega või aedadega piiratud raudtee, maantee või tiheasustusalala. Metsamaal on küll vajalik raadamine, aga muus osas säilib elektriliinide all taimestik senisel kujul ja ka loomad kasutavad elektriliinialuseid. Mõra ja inimtegevuse mõttes on elektriühenduse häiring looduskeskkonnale ajutine, piirdudes ehitus- ja hooldustöödega. Inimene oma elukeskkonna säilitamiseks paratamatult mõjutab loodust, seda näiteks ka maapiirkonnas elamute jms rajamise või pideva inimtegevuse kohaloluga. Samas on maapiirkonnades elu säilitamisel mitmed muud väärtused, sh paljud keskkonnanahoiu aspektid, mistõttu ei ole õige vastandada loodushoiu, sh looduse taastamise tegevusi ning inimeste elukeskkonna säilitamiseks vajalikke elementaarsete kommunikatsioonide rajamist, vaid püüda leida mõistlik tasakaal nende vahel. Tegemist ei ole ainult selle piirkonna elanikke teenindava ühendusega, kuid sarnaselt ülejäänud Eestiga, on oodatav kaudne positiivne mõju ka siin piirkonnas. Sarnaselt on mujal Eestis kohalikke elanikke mõjutavaid objekte, nt elektriliinid, harjutusväljad, maanteed jne, millest

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			saavad kasu mh ka Häädemeeste elanikud ise negatiivseid mõjusid kandmata.
21. Valge Hotell OÜ	22.07.2026 MKM reg nr 13-3/2004-12	Valge Hotell OÜ (edaspidi esitaja) esitab käesolevaga planeerimisseaduse (edaspidi PlanS) § 38 lõike 4 alusel põhjendatud kirjaliku arvamuse Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduste riigi eriplaneeringu eelnõu (edaspidi REP) ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) aruande kohta. Esitaja on sõlminud 5. juunil 2026 notariaalakti (notar Tiit Sepp, AT nr 2505) alusel võlaõigusliku müügilepingu koos hüpoteekide ja eelmärkete kinnistamisega järgmistele Majaka külas, Häädemeeste vallas asuvatele kinnistutele, mille osas esitaja käesolevat arvamust avaldab: • Mihkli põik 1 – katastritunnus 21401:001:0848 (registriosa 23987450) • Mihkli tee 6 – katastritunnus 21401:001:0840 (registriosa 23986650) • Mihkli tee 8 – katastritunnus 21401:001:0841 (registriosa 23986750) • Mihkli tee 10 – katastritunnus 21401:001:0842 (registriosa 23986850)	Võetud teadmiseks. Esitajat käsitletakse menetluses kaasatava isikuna tema kirjeldatud lepingulise seose ulatuses. Eelistatud Jaagupi trassikoridor ei läbi kirjas loetletud Majaka küla kinnistuid, seega planeeringulahendus neile kinnistutele mõju ei avalda.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		- Mihkli tee 12 – katastritunnus 21401:001:0843 (registriosa 23986950) - Mihkli tee 16 – katastritunnus 21401:001:0845 (registriosa 23987150) - Mihkli tee 18 – katastritunnus 21401:001:0846 (registriosa 23987250) - Väike-Mihkli tee 1 – katastritunnus 21401:001:0849 (registriosa 23987550) - Väike-Mihkli tee 2 – katastritunnus 21401:001:0850 (registriosa 23987650) - Sireli – katastritunnus 21302:002:0025 (registriosa 1796606) - Mihkli tee 4 – katastritunnus 21401:001:0839 (registriosa 23986550) - Mihkli tee 2 – katastritunnus 21401:001:0838 (registriosa 23986450) - Mihkli tee (tee) – katastritunnus 21401:001:0835 (registriosa 1334606) - Karu tee – katastritunnus 21401:001:0851 (registriosa 23987750) - Väike-Mihkli tee (tee) – katastritunnus 21401:001:0837 (registriosa 23986350)	

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		- Mihkli põik (tee) – katastritunnus 21401:001:0836 (registriosa 23986250) - Meretee – katastritunnus 21303:002:0521 (registriosa 2682606) Esitaja on seega lepinguliselt seotud puudutatud isik käesoleva REP menetluse kõigis aspektides, mis puudutavad eelnäidatud kinnistuid.	
		1. Peamine seisukoht: esitaja toetab Jaagupi trassikoridori. Esitaja on kategooriliselt vastu kaablite trassi kulgemiseks alternatiivi 1B kaudu, Majaka külas (lõunapoolne maaletuleku trass-Mihkli 6 ja Mihkli 4 variandid). Esitaja toetab selgesõnaliselt eelistatud planeeringulahendust, mille kohaselt merekaabel maandub Jaagupi rannikul ning maakaabel kulgeb Jaagupi rannikult Arumetsa alajaama suunas. See lahendus väldib Majaka küla kinnistute piirkonda ning on kooslas esitaja huvidega.	Võetud teadmiseks. Avalikul väljapanekul olevas planeeringulahenduses on eelistatud 1A trassikoridor, seega planeeringulahendus neile kinnistutele mõju ei avalda.
		2 Esitaja seisukohad Majaka/Kabli alternatiivi suhtes: 1 Majaka alternatiiv kahjustaks aastate pikkust elamurajooni arendust ebaproportsionaalselt 2. REP dokumentatsioon kinnitab ise konflikti kehtivate planeeringutega Majaka piirkonnas – REP	Võetud teadmiseks. Majaka/Kabli alternatiivi võimalikke mõjusid kehtivatele detailplaneeringutele, elamuarendusele, metsamaale ja eraomandile arvestati alternatiivide võrdluses. Kuna alternatiivi 1B ei ole eelistatud planeeringulahendusse valitud, ei

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		alternatiivide võrdluse Lisa 16 (Detailplaneeringute ja projekteerimistingimuste hindamine) näitab, et Kabli rannik – Majaka alajaama maakaabli lõigu nihutamisruumis paiknevad kehtivad detailplaneeringud elamumaadele ning projekteerimistingimused elamutele. Võrdluseks on Jaagupi rannik 1–4 lõikude kohta samas tabelis kanne 0 – ühetki kehtivat detailplaneeringut ega projekteerimistingimust nihutamisruumis ei ole 3. Võlaõiguslik ostu-müügileping välistab koormatiste seadmise ilma ostja nõusolekuta – Esitaja kinnistute suhtes on sõlmitud võlaõiguslikud ostu-müügilepingud koos kinnistusraamatusse kantud eelmärkidega 4 Õiguslikud aspektid mida palume arvestada:: a) Omandiõiguse puutumatus: Vastavalt Eesti Vabariigi põhiseaduse § 32 on igaühe omand puutumatu ja võrdselt kaitstud. Kõik omandit piiravad meetmed, sealhulgas servituudi seadmine, peavad olema rangelt seadusega põhjendatud, proportsionaalsed ning tagama omaniku õiguste maksimaalse kaitse. Teie kavandatud tegevus ei vasta nendele põhimõtetele. b) Servituudi seadmise õiguslik alus: Asjaõigusseaduse § 156 lg 1 kohaselt saab isiklikku	kavandata nimetatud kinnistutele selle alternatiiviga seotud kaablit ega kasutusõigusi. Eelpooltoodut arvestades antud planeeringulahendus Teie eraomandile piirangud ei sea ning seega ka mingisugust mõju ei põhjusta.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		servituuti seada üksnes kinnisasja omaniku ja õigustatud isiku kokkuleppel. Meie selgesõnaline seisukoht on, et me ei nõustu servituudi seadmise ega elektrikaabli paigaldamisega oma kinnistule. c) Avalik huvi ja sundvaldus: Juhul kui viitate avalikule huvile, juhin tähelepanu, et avalike huvide ja eraomandi õiguste vaheline tasakaal tuleb tagada proportsionaalsuse põhimõttest lähtudes. Teie ettevõttel lasub kohustus tõendada, et puuduvad alternatiivsed lahendused (nt trasside ümberpaigutamine), mis ei kahjustaks eraomaniku õigusi. Oleme valmis vaidlustama mis tahes katse rakendada sundvaldust või muid piiravaid meetmeid kõikides Eesti ja Euroopa Liidu kohtutes. d) Valmisolek kohtumenetluseks: Käesolevaga kinnitame, et ettevõtte on valmis investeerima kogu vajaliku aja ja raha, et tagada meie omandi ja õiguste kaitse ning Teie ettevõtte plaanide õiguspärasuse ja proportsionaalsuse kontroll.	
		Esitaja palub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil esitada PlanS § 40 lg 3 alusel kirjalik selgitus, kas ja kuidas käesolevat arvamust arvestatakse ning millised on	Eelistatud lahendus ei läbi esitajaga seotud Majaka küla kinnistuid; seetõttu ei ole arvamuses kirjeldatud alternatiivi 1B kitsenduste seadmine kavandatud.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		ministeeriumi seisukohad esitaja käesolevas arvamuses tõstatatud küsimuste kohta. Esitaja mõistab, et PlanS § 27¹ kohane lühendatud menetlus tähendab, et praegune avalik väljapanek (PlanS § 38) on sisuliselt viimane etapp enne Vabariigi Valitsuse korraldust planeeringu kehtestamiseks (PlanS § 53). PlanS § 37 lg 2 kohaselt eeldatakse, et tähtjaks arvamust mitteesitanud isik loobub arvamuse avaldamisest. Esitaja kasutab seega õigeaegselt oma õigust kinnistute huvide kaitseks. Esitaja jätab endale õiguse osaleda avalikul arutelul augustis 2026 (PlanS § 39) ning vajadusel vaidlustada planeeringu kehtestamise korralduse PlanS § 54 alusel, sh põhiseaduse § 32 lg-st 1 tuleneva omandipõhimõtte kaitseks.	
22. Osaühing Rentaki Rannamajaka OÜ	Digidoc 24.07.2026 MKM reg nr 13-3/2004-14	Selgitame, et OÜ Rentaki ja Rannamajaka OÜ (Mihkli tee 4 ja 6 ning Sireli kinnistute müügilepinguga seotud isikuna) on puudutatud isikud kavandatava elektri kaabli trassi ja selle kasutusõiguse suhtes. Kirja sisu sama, mis Rannamajaka OÜ 20.07.2026 saadetud kiri.	Võetud teadmiseks. Esitaja menetlus- ja vaidlustamisõigused tulenevad õigusaktidest ning käesolev vastus neid ei piira.
23. Jaagupi Sadam MTÜ	26.07.2026	Vastavalt planeerimisseaduse § 37 lõikele 1 ja § 38 lõikele 4 (ning haldusmenetluse seaduse [HMS] ja	

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
	MKM reg nr 13-3/2004-17	halduskohtumenetluse seadustiku [HKMS] kohastele õigustele) esitan käesolevaga Jaagupi Sadam MTÜ nimel ametlikud põhjendatud vastuväited Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) eelnõule ja sellele koostatud keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruandele. Planeeringu eelistatud lahendus – alalisvoolu merekaablite maale tulek Jaagupis, maakaablid kuni Arumetsa alajaamani ja kaks paralleelset 330kV õhuliini läbi Häädemeeste ja Saarde valla kuni Kärsuveski alajaamani – ning praegune KSH aruande eelnõu on menetluslikult, õiguslikult, keskkonnavalaselt, majanduslikult ja riikliku julgeoleku seisukohast täielikult vastuvõetamatud. Haldusorganil lasub proaktiivne abistamiskohustus (HMS § 37, § 40) ja kohustus järgida hea halduse tava (HMS § 4). Senine formaalne lähenemine ja avalikkuse sisulise kaasamise eiramine rikuvad kodanike seaduslikke õigusi. Juhul kui Vabariigi Valitsus kinnitab REP-i lõpliku otsuse ilma allpool toodud kriitilisi asjaolusid kõrvaldamata, on Jaagupi Sadam MTÜ valmis esitama halduskohtule kaebuse koos kiireloomulise esialgse õiguskaitse taotlusega (ajutised meetmed) HKMS alusel, et peatada vaidlustatud	Jääb selgusetuks, miks peetakse kaasamist formaalseks. Kõik seniste kaasamiskohtumiste ülevaade on leitav planeeringu kodulehel (otselink), samuti protokollid (otselink). Igakordselt on teavitatud kaasamiskoosolekutest ja olulisematest muudatustest planeeringus puudutatud maaomanikke erinevaid kanaleid pidi. Arvamus käsitletakse avaliku väljapaneku käigus esitatud arvamuseks ning alljärgnevatele küsimustele vastatakse punktide kaupa. Planeeringu kehtestamise otsuse teeb Vabariigi Valitsus pärast avalikul väljapanekul esitatud arvamuste kaalumist; võimalik kohtusse pöördumine ei ole iseenesest alus menetluse peatamiseks.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		haldusakti täitmine enne pöördumatu kahju tekkimist	
		I Riigikaitsealased kriitilised riskid, radaripimedus ja strateegiline haavatavus: Radaripimedus ja Kill Chain'i katkemine: Planeeritavad meretuulepargid Läänemeres ja suured maismaatuulepargid loovad püsiva radaripimeduse tsooni. Labade liikumiskiirus (kuni 300 km/h) tekitab tugeva Doppler-müra (Doppler-clutter), mis kattub aeglaselt lendavate droonide kiirusega ja tekitab radaritele „kummitussihitmänge“. See halvendab NATO idatiiva varajast hoiatust, õhuseiret ja õhutõrjet.	Märkus käsitleb eelkõige meretuulikute mõju radaritele, mitte käesoleva REP-iga kavandavat elektriühendust. Elektriühenduse lahendus on Kaitseministeeriumiga kooskõlastatud ning ministeerium ei tuvastanud otsest negatiivset mõju riigikaitseliste ehitiste töövõimele. Kaitseministeerium ei toonud oma kooskõlastuses välja Teie kirjas mainitud riske. Järgmistes etappides tuleb hinnata tuulepargi ja elektriühenduse projektide kumulatiivseid elektromagnetilisi näitajaid.
		Kriitiline asukoht St. Peterburi–Kaliningradi allveekaabli läheduses: Kavandatud tuulepargi infrastruktuur paikneb geograafiliselt ülimalt tundlikus ja strateegilises tsoonis otse Peterburi–Kaliningradi allveekaabli kohal või vahetus läheduses, tekitades täiendavaid signaali- ja radarihäireid piirkonnas, kus igasugune digitaalne ja füüsiline sekkumine on riigi julgeolekule eluohtlik.	Esitatud väidet kavandatava ühenduse paiknemise kohta Peterburi–Kaliningradi kaabli peal või vahetus läheduses jagatud materjalid ei kinnita. Olemasoleva merealuse taristu ja ohutusnõuetega tuleb arvestada trassi täpsustamisel, projekteerimisel ning edasises hoonestus- ja ehitusloa menetlustes. Elektriühenduse lahendus on Kaitseministeeriumiga kooskõlastatud ning ministeerium ei tuvastanud otsest negatiivset mõju riigikaitseliste ehitiste töövõimele.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			Kaitseministeerium ei toonud oma kooskõlastuses välja Teie kirjas mainitud riske.
		Mõju liitlaste abile ja Article 5 võimekusele: Lähis-Ida konfliktid on tõestanud, et isegi tipptasemel radarid ja õhutõrje võivad massdroonide ja tiibrakettide rünnakute ees murduda, kui kill chain katkeb. Tuulepargid Liivi lahes vähendavad õhutõrje reageerimisaega rannikul niivõrd, et liitlased (sh Rootsi ja Soome, kelle Gotlandi radarid sõltuvad avatud merest) ei saa luua ühist taktikalist pilti ega suuda tagada tõhusat õhukaitset ega eelhoiatust.	Märkus käsitleb meretuulikute võimalikku radarimõju, mis ei ole elektriühenduse REP-i ese. Riigikaitseleisi mõjusid hinnatakse koostöös Kaitseministeeriumiga ning elektriühenduse praeguse lahenduse puhul ei ole ministeerium tuvastanud otsest negatiivset mõju riigikaitseleiste ehitiste tööväimele ega tuvastanud Teie poolt välja toodud riske ning on planeeringulahenduse kooskõlastanud.
		II. Geopoliitilised tarneahela riskid ja sanktsioonid: Hiina sanktsioonid ja ekspordikontroll: Euroopa Liidu ja globaalse julgeolekutasandi arengud – sealhulgas Reutersi teade (24.07.2026) selle kohta, et Hiina lisas 14 EL-i üksust ekspordikontrolli nimekirja seoses Venemaa-suunaliste sanktsioonidega – näitavad teravalt, millises sõltuvuses on globaalsed tarneahelad.	Märkus käsitleb meretuulepargi seadmete päritolu, tarneahelaid ja rahvusvahelisi kaubandusriske, mitte käesoleva REP-iga valitavat elektriühenduse trassikoridori. Tarnijate valik, hanketingimused ja tarneahela riskide maandamine lahendatakse projekti elluviimise ja hangete etapis ning need ei anna alust trassikoridori muutmiseks.
		Hooldus- ja teenustõrked (teenuse blokeerimine): tekib põhjendatud ja kriitiline küsimus: Mis juhtuks siis, kui Hiina või teised välismaised tarneahela osalised otsustaksid geopoliitilise konflikti korral	Märkus käsitleb meretuulepargi seadmete päritolu, tarneahelaid ja rahvusvahelisi kaubandusriske, mitte käesoleva REP-iga valitavat elektriühenduse trassikoridori. Tarnijate

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		blokeerida tehnilise toe, varuosade tarned või tarkvarauuendused tuulepargi seadmetele, jättes taristu halvajasse või kontrollimatusse seisu?	valik, hanketingimused ja tarneahela riskide maandamine lahendatakse projekti elluviimise ja hangete etapis ning need ei anna alust trassikoridori muutmiseks.
		Euroopa autonoomia: vastavalt WindEurope'i seisukohale („President von der Leyen is right: wind energy must continue to be made in Europe“), on välisomanduses ja välismaistest tarneahelatest sõltuvad hiidtaristud Euroopa strateegilisele autonoomiale vastuvõetamatud. KSH ei hinda piisavalt tehnoloogia mitmekesistamise puudumist ega tarnijate geopolitiilist tausta.	Märkus käsitleb meretuulepargi seadmete päritolu, tarneahelaid ja rahvusvahelisi kaubandusriske, mitte käesoleva REP-iga valitavat elektriühenduse trassikoridori. Tarnijate valik, hanketingimused ja tarneahela riskide maandamine lahendatakse projekti elluviimise ja hangete etapis ning need ei anna alust trassikoridori muutmiseks.
		III. Finantsiline haavatavus, pankrotirisk ja keskkonnakahjude vastutus: Tühjad ehitusettevõtted ja pankrotirisk: äärmiselt murettekitav on küsimus tuulepargi ja selle taristu pikaajalise majandusliku jätkusuutlikkuse kohta. Tuuleparki kavandatakse sageli projektipõhiselt äriühingute kaudu, mille omanikstruktuur või taga seisvad ehitusettevõtted on sisuliselt varakult "tühjad" või minimaalse kapitaliga juriidilised kehad. Mis juhtub juhul, kui tuulepark või seda arendav operaatorettevõtte satub pankrotti?	Märkus käsitleb meretuulepargi arendaja finantsvõimekust, turbiinide õnnetusriske ja dekomisjoneerimise tagatise, mis ei ole elektriühenduse asukoha eelvaliku ese. Vastutus, finantstagatiseid ja keskkonnakahju hüvitamine lahendatakse vastavate lubade, lepingute ja õigusaktide alusel.
		Droonikokkupõrge ja katmata koristuskulud: esitame ministriumile selge ja diplomaatilise,	Märkus käsitleb meretuulepargi arendaja finantsvõimekust, turbiinide õnnetusriske ja

Osapool	Kirja kpvt ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		kuid vältimatu küsimuse: Mis juhtuks siis, kui näiteks õnnetuse või julgeolekelemendi (nt militaardrooni kokkupõrke tuulikuga) tagajärjel variseb tuulik kokku või tekitab massiivse keskkonnakahju, ning tuuleparki haldav tühjaks tehtud (shell) ettevõtte on maksejõuetu ega suuda tasuda mitme miljoni euro suuruseid puhastus-, dekomisjoneerimis- või keskkonnakahjude hüvitamise kulusid? Kas kahjud katab Eesti maksumaksja? Praegune KSH ei paku sellele finantsgarantiide mehhanismile adekvaatset katet.	dekomisjoneerimise tagatise, mis ei ole elektriühenduse asukoha eelvaliku ese. Vastutus, finantstagatise ja keskkonnakahju hüvitamine lahendatakse vastavate lubade, lepingute ja õigusaktide alusel.
		IV Spetsiifilised juriidilised küsimused ja vastuvõited Kas KSH aruanne rikub Århusi konventsiooni ja planeerimisseadust, käsitledes avalikkuse kaasamist pelgalt formaalsusena, olukorras, kus uuringud näitavad, et vaid u 24% kohalikest elanikest tunneb, et nende seisukohtadega arvestatakse?	Kõik seniste kaasamiskohtumiste ülevaade on leitav planeeringu kodulehel (otselink), samuti protokollid (otselink). Igakordselt on teavitatud kaasamiskoosolekutest ja olulisematest muudatustest planeeringus puudutatud maaomanikke @eesti.ee aadressil ning vastavalt planeerimisseaduse nõuetele. Kaasamine ei tähenda kõikide esitatud ettepanekute arvestamist – kui ettepanekuga ei ole võimalik arvestada, oleme igakordselt ettepaneku esitajale vastanud ja põhjendanud, miks ei ole võimalik sellega arvestada.
		Kas Skepast & Puhkimile ja ministeeriumidele aastatel 2021–2022 saadetud üksikasjalikele	Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu algatas Vabariigi Valitsus

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		kirjadele (milles kritiseeriti planeerimiskultuuri, andmete puudumist ja Liivi lahe ühenduse menetluslike vigu) sisulise vastamata jätmine kujutab endast planeerimisseaduse ja Århusi konventsiooni kohase nõuetekohase kaalutlemiskohustuse rikkumist?	04.08.2022. Jagatud materjalidest ei nähtu, millistele konkreetsetele 2021–2022 kirjadele viidatakse ega kas need kuulusid käesolevasse, 2022. aastal algatatud REP menetlusse. Seetõttu ei ole võimalik väidet sisuliselt kontrollida. Käesolevas menetluses esitatud arvamused registreeritakse, neid analüüsitakse ja neile vastatakse.
		Kas kalade, kalamaimude ja HELCOM-i kaitsealade väljajätmine ruumilise planeerimise kaartidelt Liivi lahes eksklusiivsete kasutusõiguste andmisel rikub merestrateegia raamdirektiivis (2008/56/EÜ) ja HELCOM-i soovitusel nõutud ökosüsteemipõhist lähenemist?	Planeeringujoonised ei asenda keskkonnanäidemkogusid ega pea kujutama kõiki mereökosüsteemi elemente. Kalastikku, sh kalakoelmuid, mereelupaiku ja HELCOM-i punase raamatu biotoope on KSH-s (vt ptk-d 7.10–7.12) ning läbiviidud merepõhja uuringus käsitletud, vastavaid mõjusid hinnatud ning vajalikud vältimis-, leevendus- ja seiremeetmed on väljapakutud ning kantud ka planeeringutingimustesse.
		Kas KSH rikub planeerimisseadust ja KSH direktiivi (2001/42/EÜ), kuna esitab alternatiivide (sh täieliku maakaabelduse või alternatiivsete maaletuleku punktide) kohta puuduliku või erapooliku hinnangu?	Alternatiive on hinnatud planeeringu lähteseisukohtades määratud tehniliste, majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja looduskeskkonna kriteeriumide alusel. Võrreldi maaletuleku kohti, trassisuundi ja tehnilisi lahendusi, sealhulgas maakaabli kasutamist. Täies ulatuses 330 kV maakaablit ei ole kavandatud ega analüüsitud selle väiksema

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			töökindluse, keerukama remondi, piiratud ülekandevõime ja oluliselt suurema maksumuse tõttu (vt planeeringu seletuskirja ptk 3). Mõjusid on hinnanud kogemustega tunnustatud eriala eksperdid, sh teadlased, seega ei pea põhjendatuks väidet, et mõju hinnang on erapoolik. REPi materjalid on kooskõlastanud ka asjakohased pädevad asutused, seega ei pea samuti põhjendatuks, et avalikustatud materjalides esitatud teave oleks puudulik.
		Kas menetluse kiirendamine taastuenergia arendamiseks mõeldud planeerimisseaduse muudatuste alusel vabastab ametiasutused Århusi konventsiooni ja KSH direktiivi kvaliteedi- ja kaasamishõuete täitmisest?	Ei vabasta. Planeerimisseaduse erisätete kohaldamisel tuleb jätkuvalt täita avalikustamise, kaasamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise nõudeid. Käesolevas menetluses on korraldatud kooskõlastamine, arvamuse andmine, avalik väljapanek ja avalikud arutelud, samuti mitmeid täiendavaid arutelusid lisaks planeerimisseaduses nõutule, seega on meie hinnangul täidetud kirjas nimetatud Århusi konventsiooni ja KSH direktiivi kvaliteedi- ja kaasamishõuete täitmine.
		Kas KSH rikub avalikkuse varajase ja tõhusa kaasamise põhimõtet, ignoreerides Häädemeeste, Saarde, Kihnu ja Tori valla ning kohalike elanike	Kõik seniste kaasamiskohtumiste ülevaade on leitav planeeringu kodulehel (otselink), samuti protokollid (otselink). Igakordselt on teavitatud kaasamiskoosolekutest ja olulisematest muudatustest planeeringus puudutatud

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		sisulist tagasisidet või antakse sellele vaid pealiskaudseid vastuseid?	maaomanikke @eesti.ee aadressil ning vastavalt planeerimiseaduse nõuetele. Kaasamine ei tähenda kõikide esitatud ettepanekute arvestamist – kui ettepanekuga ei ole võimalik arvestada, oleme igakordselt ettepaneku esitajale vastanud ja põhjendanud, miks ei ole võimalik sellega arvestada.
		Kas tõhusa kohtuliku kaitse kättesaadavuse puudumine KMH/KSH menetluses Eesti kodanike jaoks rikub Århusi konventsiooni õiguskaitse kättesaadavuse sammast?	Kohtuliku kaitse võimalused tulenevad halduskohtumenetluse seadustikust ja planeerimisest ega ole KSH aruandega välistatud. Käesolev planeeringumenetlus ei piira isikute õigust vaidlustada lõplikku haldusakti seaduses sätestatud korras.
		Kas KSH vastab looduse taastamise määruks ja KSH direktiivis sätestatud „avatud, kaasava ja tõhusa“ menetluse nõudele, arvestades, et eelmised merealplaneeringu katsed lükati korduvalt tagasi või jäid lõpetamata?	Varasemate, teistsuguse esemega planeerimismenetluste tulemus ei määra käesoleva REP menetluse nõuetekohasust. Käesolevas menetluses on avalikkust kaasatud mitmes etapis, materjalid on avalikustatud ning arvamused kaalutakse enne otsuse tegemist.
		Kas ühenduse riigi eriplaneeringu (REP) lahutamine tuulepargi enda KMH menetlusest rikub KMH direktiivist ja planeerimisest tulenevat kohustust hinnata koostoimet (kumulatiivset mõju)?	Meretuulepargi hoonestusloa ja elektriühenduse eriplaneeringu menetlused on eri esemega, kuid KSH-s on arvestatud meretuulepargi ja teiste piisava täpsusega teada olevate tegevuste võimalikku kumulatiivset mõju, sh meretuulepargi jt asjakohaste projektide

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			menetluste käigus kogutud teavet ja läbiviidud uuringute tulemusi. Tuulepargi detailseid mõjusid hinnatakse selle hoonestusloa KMH-s; menetluste eraldatus ei välista koosmõju arvestamist.
		Kas KSH rikub planeerimisseaduse nõuet läbipaistva ja tõenduspõhise otsustusprotsessi kohta, kuna kriitilised andmed on riigiettevõtetega sõlmitud lepingute alusel endiselt salastatud?	Arvamuses ei ole nimetatud konkreetset otsustamiseks vajalikku salastatud andmestikku. Planeeringulahendus, KSH aruanne, uuringud ja alternatiivide võrdlus on avalikustatud. Juurdepääsupiiranguga teavet saab kasutada üksnes õigusaktides lubatud ulatuses ning see ei vabasta otsustajat põhjendamiskohustusest.
		Kas kohalike tuule- ja hoovusemõõtmiste puudumine KSH-s rikub loodusdirektiivi (92/43/EMÜ) artikli 6 lõikeid 3–4 ja Euroopa Kohtu otsust (pressiteade nr 77/20), mis nõuavad välitöid ja juhtumipõhiseid standardeid?	KSH tugineb olemasolevatele seireandmetele, väliuuringutele (sh meretuulepargi KMH käigus läbiviidud väliuuringutele, nagu on ka KSH aruandes korduvalt viidatud) ja planeeringutasandile sobivatele mudelitele. Projekteerimisetapi uuringute dokumendis on ette nähtud merepõhja geoloogia, setete, hüdrodünaamika ja muude parameetrite täpsustamine. Esitatud asjaolu ei anna alust järeldada, et Natura hindamine oleks tehtud nõuetele mittevastavalt või hindamise läbiviimiseks puudus vajalik teave.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas KSH rikub loodusdirektiivi ja käimasolevat rikkumismenetlust INFR(2022)2002, kuna ei suuda nõuetekohaselt ohjata ega hinnata mõju Natura 2000 aladele?	Ei nõustu väitega. Natura hindamise läbiviimisel tehti koostööd nii KeA kui EOÜ-ga, seega on hindamisel arvestatud kogu olemasoleva teabe ja senise praktikaga. KeA ei ole Natura hindamist pidanud puudulikuks, vaid tingimuslik kooskõlastus käsitles hinnangu sõnastuse täpsustamist. Natura hindamise järeldused sellest ei muutu, seega KSH aruandes esitatud teave on piisav otsuste tegemiseks.
		Kas KSH rikub merestrateegia raamdirektiivi (2008/56/EÜ) ja sellega seotud rikkumismenetlust INFR(2022)2175, kuna ei käsitle piisavalt HELCOM-i kaitse-eesmärke seoses kalade ja mereökosüsteemidega?	Mõjud kalastikule ja mere-elustikule, sh mereelupaikadele on hinnatud, vt ptk 7.10-7.12. Samuti on Kliimaministeerium ja Keskkonnaamet KSH aruandega põhjalikult tutvunud ning oleme lähtuvalt nende ettepanekutest materjale täiendanud. Seega ei pea põhjendatuks väidet, et KSH aruanne ei käsitle teemat piisavalt.
		Kas KSH-s on jäetud kohaldamata loodusdirektiivis ja EL-i suunistes nõutud etapiviisiline asjakohane hindamine?	Planeeringu koostamisel on lähtutud etapiviisilisest hindamisest – koostati nii Natura eelhindamine (vt KSH aruande ptk 7.19.2), kui Natura asjakohane hindamine, vt KSH aruande ptk 7.19.
		Kas KSH rikub looduse taastamise määrust, lubades uusi laiaulatuslikke keskkonnaseisundi	Looduse taastamise määrusega on KSH-s arvestatud ning Kliimaministeeriumi ettepaneku alusel täiendatakse viiteid määruse

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		halvenemisi enne taastamisprioriteetide tagamist?	mereelupaigatüüpidele ja seiremeetmeid. Planeeringuga ei lubata tingimusteta keskkonnaseisundi halvenemist; olulise mõju vältimiseks ja leevendamiseks on seatud meetmed (vt ptk 7.12.3). Antud lähenemine on kooskõlastatud Kliimaministeeriumiga.
		Kas EL-i suunisdokumendi tõlkimata ja kohaldamata jätmine kujutab endast loodusdirektiivi ja lojaalse koostöö põhimõtte rikkumist?	EL õigusaktide ja suuniste kohaldamine ei sõltu nende mitteametliku eestikeelse tõlke olemasolust. Natura hindamisel on lähtutud kohaldatavatest nõuetest; arvamuses ei ole nimetatud konkreetset suunist ega nõuet, mis oleks hindamisel arvestamata jäetud.
		Kas KSH rikub KSH direktiivi, kuna ei taga, et keskkonnanaruanne tuvastaks, kirjeldaks ja hindaks asjakohaselt mõistlikke alternatiive?	KSH aruandes on kirjeldatud (vt ptk-d 3 ja 4) ning võrreldud ja hinnatud reaalseid trassialternatiive nii mere- kui maakaabli ja õhuliini kui alajaamade osas (vt ptk 7). Eelistatud lahendus kujunes eri mõjuvaldkondade koondkaalumise tulemusel, mitte üksnes tehnilise või majandusliku kriteeriumi alusel (vt KSH aruande ptk 8).
		Kas KSH täidab KMH direktiivi nõudeid kumulatiivsete ja piiriüleste mõjude hindamise kohta?	KSH-s on käsitletud teada olevate projektide kumulatiivset mõju ning piiriülese mõju võimalust planeeringutasandile vastavas ulatuses. Täpsemad projektipõhised mõjud

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			hinnatakse loamenetlustes, kui tehniline lahendus ja ehitusviis on täpsustunud.
		Kas KSH rikub ettevaatuspõhimõtet, jätkates menetlust ilma piisavate alusandmeteta hoovuste, tuulevarjude ja merepõhja tingimuste kohta?	KSH-s on kasutatud olemasolevaid merekeskkonna andmeid ja tehtud merepõhja elustiku uuring, sh on arvestatud meretuulepargi KMH käigus läbiviidud uuringutega, nagu on ka KSH aruandes viidatud. Täiendavad geoloogilised, setete, hüdrodünaamilised ja ohutusuuringud on ette nähtud projekteerimis- ja loamenetluse etapis. Ettevaatuspõhimõtet rakendatakse vältimis-, leevendus- ja seiremeetmete kaudu.
		Kas KSH rikub merestrateegia raamdirektiivist tulenevat ökosüsteemipõhise lähenemise nõuet?	KSH-s on merekeskkonna mõju hinnatud ökosüsteemi komponentide kaupa ja koosmõjus, hõlmates veekvaliteeti, merepõhja elustikku ja elupaiku, kalastikku, linnustikku ning kaitstavaid alasid. Seetõttu ei ole alust väita, et ökosüsteemipõhist lähenemist ei ole rakendatud.
		Kas projekt rikub Eesti Vabariigi põhiseaduse § 5, andes mereala kasutusse välismaistele juriidilistele isikutele ilma tõendatud pikaajalise säästlikkusega?	Käesolev REP ei anna mereala välismaisele juriidilisele isikule kasutusse, vaid määrab elektriühenduse trassikoridori asukoha. Mereala kasutusõigus ja arendaja õigused lahendatakse eraldi loamenetlustes; esitatud väide ei ole selle planeeringulahenduse muutmise alus.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas „roheinflatsiooni“ ja varjatud subsidieerimise tekitamine selle projekti kaudu rikub põhiseaduse § 111 mõtet ja eesmärki?	Küsimuse ja planeeringu rahastamise seos põhiseaduse § 111-ga jääb arusaamatuks.
		Kas KSH rikub säästliku finantsjuhtimise ja proportsionaalsuse põhimõtet, eelistades tehnoloogiat, mis on eksperthinnangute kohaselt kuni 10 korda kallim kui tuumaenergia (sh SMR-lahendused)?	Arvamuses on segi aetud erinevad võrdlused. Planeeringumaterjalides nimetatud ligikaudu kümnekordne maksumuse erinevus puudutab 330 kV maakaabli ja samaväärse õhuliini rajamist, mitte meretuuleenergia ja tuumaenergia võrdlust. Tootmistehnoloogiate valik ei ole elektriühenduse REP-i ese.
		Kas KSH rikub kohustust kaaluda realistlikke alternatiive, kuna jätab täielikult kõrvale SMR-tehnoloogia ja suured päikeseenergialahendused?	Planeeringu ja KSH eesmärgiks on leida parim lahendus konkreetse elektriühenduse rajamiseks meretuulepargist maismaa alajaamani, mitte analüüsida erinevaid elektritootmisviise. Viimatiseks annavad aluse teised strateegilised dokumendid, nt ENMAK .
		Kas KSH läbib majandusliku otstarbekuse ja avaliku huvi testi olukorras, kus mitmed meretuuleparkide enampakkumised (Saare 1 ja Saare 3) on ebaõnnestunud?	Meretuuleparkide enampakkumiste tulemus ei muuda käesoleva REP eesmärki ega asukohaalternatiivide võrdlust. Planeering loob valmisoleku elektriühenduse rajamiseks juhul, kui meretuulepark realiseeritakse; investeerimisotsus ja projekti majanduslik teostatavus otsustatakse planeeringu valmimise järgselt.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas KSH eirab Eleringi ja ministrite avalikult väljendatud seisukohta, et Eesti elektrivõrk ei suuda kogu planeeritud meretuuleenergia võimsust vastu võtta?	Vajadusel elektrivõrgu tugevdamine käib käsikäes uute tootmisvõimsuste liitumisega. Samuti on selge, et kõik planeeritavad tuuleenergia projektid ei jõua realiseerimiseni või need realiseeritakse pikema perioodi jooksul, kui selleks on vajadust üha kasvava elektritarbimise tõttu.
		Kas KSH rikub tulevikukindla planeerimise nõuet, eirates Rootsi otsust liikuda 100% tuumaenergia suunas?	Teiste riikide energiapoliitilised valikud ei ole käesoleva REP asukohaalternatiivid, vaid iga riik teeb oma energiapoliitilised otsused ise. REP lähtub Eesti kehtivatest energia- ja kliimaeesmärkidest ning Vabariigi Valitsuse algatamisotsusest.
		Kas projekt rikub EL-i ja Eesti energiapoliitika tehnoloogilise neutraalsuse ja kulutõhususe põhimõtet?	Elektriühenduse REP ei otsusta riigi tootmistehnoloogiate portfelli ega energiaturu toetuskeeme. Planeeringus on võrreldud elektriühenduse tehnilisi lahendusi ja trassialternatiive, sealhulgas kulutõhusust ja töökindlust.
		Kas KSH-s on jäetud hindamata maksumaksjate risk langeda väärtusetute varade (stranded assets) lõksu?	Väärtusetu vara ja maksumaksja finantsrisk sõltub tulevasest investeerimis-, rahastus- ja kasutusmudelist, mida käesolev trassikoridori asukohta eelvalik ei määra. Planeeringu kehtestamine ei ole ehitus- ega investeerimisotsus.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas KSH rikub planeerimisseaduse nõuet tugineda otsustamisel parimale olemasolevale majanduslikule ja tehnilisele teabele?	Planeeringulahendus tugineb tehnilisele eskiisile, valdkondlikele uuringutele, eksperthinnangutele ja alternatiivide võrdlusele. Arvamuses ei ole nimetatud konkreetset paremat tehnilist või majanduslikku lähteandmestikku, mis oleks otsustamisel põhjendamatult arvestamata jäetud.
		Kas KSH rikub loodus- ja linnudirektiivi, kuna ei suuda adekvaatselt hinnata lindude asurkonna kuni 53%-list kahanemist 10 km raadiuses?	Arvamuses esitatud 53% väite allikat ja seost kavandatava elektriühendusega ei ole kirjas esitatud. Linnustiku mõju on hinnanud valdkonnaekspertid ning planeeringus on ette nähtud liinide märgistamine, tööde ajastamise piirangud, metsise ökoduktid ja ehitusjärgne seire, mis on liigiekspertide ja pädeva asutuse (Keskkonnaamet) hinnangul piisav.
		Kas KSH rikub kohustust kaitsta kalavarusid ja mereökosüsteeme, arvestades, et turbiinide vibratsioon hävitab kalamarja ja -maime?	Käesolev REP ei kavanda tuulikuid, mistõttu tuulikute turbiinide vibratsiooni mõju ei ole elektriühenduse REP-i ese. Merekaablite rajamise mõju kalastikule, koelmutele, veealusele mürale ja heljumile on KSH-s hinnatud ning olulise mõju vältimiseks on määratud tööde ajastamise, tehnoloogia ja seire meetmed.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas KSH rikub mereökosüsteemi kaitse nõudeid, käsitledes merekaableid potentsiaalsete „elektriaedadena“?	Merekaablite võimalikku elektromagnetvälja (EMV) mõju on KSH-s ja EMV eksperthinnangus käsitletud. Nimetatud materjalid ei käsitle merekaableid potentsiaalsete „elektriaedadena, EMV võimalik mõju sõltub kaabli konstruktsioonist, varjestusest, koormusest ja paigaldussügavusest. EMV mõju välistamiseks süvistatakse merekaabli merepõhja 1-3 m sügavusele olenevalt kaabli asukohast ja merepõhja tingimustest. Täpne lahendus antakse projekteerimisel.
		Kas KSH-s on jäetud käsitlemata infrasheli ja madalsagedusliku müra terviseriskid rannikualade (Häädemeeste, Kihnu, Saarde) elanikele?	Käesolev REP ei kavanda tuulikuid ning seetõttu ei ole tuulikute infrasheli asjakohane KSHs käsitleda. Teemat on käsitletud meretuulepargi KMH aruandes (leitav TTJA dokumendiregistrist (reg nr 16-7/19-3404-138): https://jvis.ttja.ee/modules/dokumendiregister/view/1078918), mille kohaselt ei ole tegemist olulise negatiivse mõjuga. Elektriühenduse puhul on hinnatud õhuliinide ja alajaamade kasutusaegset müra ning elektromagnetvälja mõju; projekteerimisel tuleb tagada kehtivate piirväärtuste täitmine.
		Kas KSH rikub geoloogilise ja rannikukaitse nõudeid, kuna on alahinnanud bentoniidi lekke ja	Horisontaalpuurimisega seotud puurimislahuse lekke, rannikuprotsesside ja erosiooni riske on

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		ranniku erosiooni riske Jaagupis horisontaalpuurimise (HDD) ajal?	KSH-s käsitletud. Projekteerimisel tuleb teha täpsustavad geoloogilised uuringud, valida sobiv puurimistehnoloogia, koostada avarii- ja seirekava ning taastada häiritud rannikutaimestik.
		Kas KSH rikub kohustust hinnata jääpaiskumise ja jäätumise riske meresõidu ohutusele?	Jääpaiskumine ja turbiinide jäätumine ei ole elektriühenduse REP-i mõju, sest planeering ei kavanda meretuuliku. Merekaabli paigaldamisega seotud ajutine mõju laevaliiklusele ja meresõiduohutusele tuleb lahendada tööprojekti, navigatsioonihoiatuste ja asjaomaste kooskõlastuste kaudu.
		Kas KSH suudab nõuetekohaselt hinnata merekeskkonnale avalduvat kumulatiivset mõju?	KSH-s on merekeskkonna kumulatiivset mõju käsitletud veekvaliteedi, rannikuprotsesside, merepõhja elustiku, kalastiku, linnustiku ja Natura alade peatükkides. Seega on meie hinnangul kumulatiivseid mõjusid nõuetekohaselt KSHs käsitletud.
		Kas KSH rikub ehitusaegse veealuse mürareostuse osas ettevaatuspõhimõtet?	Ehitusaegset veealust müra merekaablite paigaldamisel on KSH-s arvestatud ning mõju vähendamiseks on ette nähtud tööde ajastamise meetmed kalastikule tundlikus piirkonnas.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas KSH vastab maastiku- ja visuaalse mõju hindamise nõuetele seoses Hädemeeste ja Saarde valda läbivate 330 kV õhuliinidega?	Maastiku- ja visuaalset mõju on KSH-s hinnatud väärtuslike maastike, vaatekohtade, elamute ja teede suhtes ning mõju näitlikustamiseks on koostatud visualiseeringud. Projekteerimisel täpsustatakse liinikoridori ja mastide paiknemist ning raadamise ulatust, et vähendada maastiku- ja visuaalset mõju.
		Kas KSH on jätnud hindamata mõju kavandatavate õhuliinide ja alajaama läheduses elavate inimeste tervisele ja kinnisvara väärtusele?	Ei ole jäetud hindamata, KSH käigus on ka hinnatud mõju inimese tervisele. Inimese tervisele võib mõju avaldada ennekõike müra, elektromagnetväli ning võimalik mõju põhjaveele. Seega on mõju inimeste tervisele käsitletud KSH aruande peatükkides 5.5 (müra mõju), 5.6 (elektromagnetvälja mõju) ning 7.7 (mõju põhjaveele), kusjuures elektromagnetvälja võimaliku mõju kohta on koostatud eraldi eksperthinnang, mis on samuti kättesaadav https://riigiplaneering.ee/liivielekter.ee veebilehel. Lisaks on inimestele avalduvat mõju arvestatud peatükis 7.1 (elanikkond ja sotsiaalne taristu), kus on kirjeldatud trassikoridoris ja selle lähipiirkonnas asuvat elukeskkonda ning antud eelistus sellele alternatiivile, mis asub inimasustusest kaugemal.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			Võimalikku majanduslikku mõju on hinnatud KSH aruande peatükis 7.4. Kinnisvara pikaajalist turuväärtuse muutust ei ole võimalik asukoha eelvaliku tasandil usaldusväärselt rahalises väärtuses prognoosida; otsesed piirangud ja hüvitised lahendatakse maakasutusõiguste seadmise etapis. Samas on oluline tähele panna, et trassikoridoride visandamisel ning ka nende võrdlemisel võeti arvesse seda, et trassikoridor asuks inimeste kodudest võimalikult kaugel. Seega oli juba planeeringulahenduse koostamisel üheks eesmärgiks vähendada võimalikku mõju, mis võib kohalikele elanikele avalduda. Siiski peab arvestama ka looduskaitsete piirangutega – igal pool ei ole võimalik eluhoonete lähedust vältida.
		Kas maa-alade või sadamate (sh Jaagupi sadama, mis sai rahastust ja allub rangetele OLAF-i EL-i pettusevastastele reeglitele) mööndused ja kasutusõigused on antud poliitiliselt seotud isikutele või ilma nõuetekohase avaliku konkursita, arvestades, et sadamat ei puhastatud ega viidud kalurite ja turismi jaoks lepingukohasesse valmidusse, nagu vald oli kohustunud?	Küsimus ei puuduta riigi eriplaneeringu koostamist, planeeringumeeskonnal puudub teave Jaagupi sadamale antud rahastuse, selle tingimuste ja valla otsuste kohta selle osas.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas KSH rikub ÜRO mereõiguse konventsiooni (UNCLOS) ja rahvusvahelist kultuuripärandi kaitset, riskides Liivi lahes laevavakkide ja meremeeste matmispaikade („laevahukk“) häirimisega ilma arheoloogiliste uuringuteta?	Merekaabli trassidel on tehtud allveearheoloogilised uuringud ning kavandatud trassidel ei tuvastatud veealuse kultuuripärandi objekte. Projekteerimisel ja ehitamisel tuleb siiski rakendada ettevaatuspõhimõtet ning uue leiu korral peatada tööd ja tegutseda Muinsuskaitseameti nõuete kohaselt.
		Kas KSH rikub rahvusvahelisi kohustusi veealuse kultuuripärandi kaitset, kui betoonvundamente kavandatakse kaitsealuste vrakkide peale?	Käesolev REP ei kavanda meretuulikute betoonvundamente ega nende paigutamist vrakkidele. Elektriühenduse trassidel tehtud uuringutes kaitstavaid vrakke ei tuvastatud; tundmatu kultuuripärandi leidmisel tuleb objekt võimaluse korral säilitada algses asukohas ja kooskõlastada edasine tegevus Muinsuskaitseametiga.
		Kas projekt tekitab vastuvõetamatu riikliku julgeoleku riski, suurendades sõltuvust Hiina kontrollitavatest tarneahelatest?	Märkus käsitleb meretuulepargi seadmete päritolu, tarneahelaid ja rahvusvahelisi kaubandusriske, mitte käesoleva REP-iga valitavat elektriühenduse trassikoridori. Tarnijate valik, hanketingimused ja tarneahela riskide maandamine lahendatakse projekti elluviimise ja hangete etapis ning need ei anna alust trassikoridori muutmiseks.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas KSH-s on jäetud nõuetekohaselt hindamata kriitilise tähtsusega veealuse taristu haavatavus praeguses Läänemere julgeolekukeskkonnas (NATO–Venemaa kokkupuuteala)?	Kriitilise taristu julgeoleku üksikasjad lahendatakse koostöös pädevate julgeoleku- ja riigikaitseasutustega projekteerimise ning käitamise etapis. Kaitseministeerium on REP-i kooskõlastanud ja palunud järgmistes etappides esitada tuulepargi ning elektriühenduse kumulatiivsed elektromagnetilised näitajad.
		Kas KSH rikub proportsionaalsuse põhimõtet, põhjustades pöördumatut kahju keskkonnale ja maastikule olukorras, kus eksisteerivad vähem kahjulikud alternatiivid?	Planeeringus on võrreldud alternatiive ning eelistatud lahendus valiti tehniliste, majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja looduseskkonna mõjude koondkaalumise teel. Mõjusid, mida ei ole võimalik vältida, vähendatakse planeeringutingimustega. Arvamuses ei ole esitatud uut vähem kahjustavat ja tehniliselt teostatavat terviklahendust.
		Kas vastuseisu lehel avaldatud laiaulatuslik kriitika viitab süsteemsetele huvide konfliktidele ja läbipaistvuse puudumisele?	Välisel veebilehel avaldatud kriitika olemasolu ei tõenda huvide konflikti ega menetluse läbipaistmatust. Planeeringu korraldaja, huvitatud isik, koostaja ja juhtrühma rollid on avalikult kirjeldatud ning esitatud vastuväiteid hinnatakse nende sisu ja tõendite alusel.
		Kas KSH rikub hea halduse ja korruptsioonivastasuse põhimõtteid, kuna	Vastavalt Planeerimisseadusele on võimalik planeeringu koostamise ja mõjude hindamisega

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		planeerimist suunab ja finantseerib riigiosalusega arendaja?	seotud kulud katta planeeringu koostamisest huvitatud isikul. Planeeringu koostamist suunab planeeringu koostamise korraldaja, kelleks antud juhul on MKM.
		Kas KSH rikub tulevaste põlvkondade õigusi ja säästva arengu põhimõtet?	Säästva arengu põhimõtet on rakendatud eri huvide ja pikaajaliste keskkonna-, sotsiaalsete ning majanduslike mõjude kaalumise kaudu. Planeeringus on ette nähtud mõju vältimise, leevendamise ja seire meetmed; esitatud küsimus ei näita konkreetset arvestamata mõju tulevastele põlvkondadele.
		Kas projekt tervikuna läbib vajalikkuse ja proportsionaalsuse testi Eesti põhiseadusliku ja haldusõiguse mõistes?	Planeeringu vajalikkus tuleneb Vabariigi Valitsuse algatamisotsusest ja eesmärgist ühendada kavandatav meretuulepark põhivõrguga. Proportsionaalsust hinnatakse alternatiivide võrdluse, mõjude hindamise, leevendusmeetmete ja avalike huvide kaalumise kaudu. Lõpliku kaalutlusotsuse teeb Vabariigi Valitsus.
		Kas kõigi eeltoodud puuduste koostoime muudab praeguse REP-i ja KSH eelnõu fundamentaalselt õigusvastaseks, nõudes selle menetluse peatamist ja täielikku uuesti hindamist?	Esitatud küsimuste kogum ei anna iseenesest alust järeldada, et REP ja KSH oleksid fundamentaalselt õigusvastased. Konkreetseid põhjendatud märkusi arvestatakse materjalide täiendamisel; ülejäänud küsimused käsitlevad suures osas meretuuleparki, energiapoliitikat või

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			hilisemaid loamenetlusi. Menetluse peatamiseks ei ole jagatud materjalide põhjal alust.
		Kas Eesti on valmis tagama maaomandi hüved ja trassi salastatuse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Maaomandi õigusi, kasutusõiguste seadmise põhimõtteid ja hüvitisi käsitletakse planeeringumaterjalides ning need täpsustatakse kokkulepete või seaduses sätestatud menetluse kaudu. Trassikoridor on avalik planeeringuinfo; arvamuses kasutatud „trassi salastatuse“ nõude sisu ei ole selge.
		Kas Eesti on valmis tagama keskkonnamõju mereelustikule täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Mereelustikule avalduvat mõju on KSH-s hinnatud ning ette nähtud on vältimis-, leevendus- ja seiremeetmed. Täpsed ehitusmeetodid ja loa tingimused määratakse järgmistes menetlustes kohaldatavate EL-i ja Eesti nõuete alusel.
		Kas Eesti on valmis tagama avaliku osalemise ja Århusi konventsiooni nõuded täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Avalikkuse osalemine on tagatud teavituste, kohtumiste, kooskõlastamise, avaliku väljapaneku ja avalike aruteludega. Esitatud arvamused kaalutakse ning neile vastatakse enne otsuse tegemist.
		Kas Eesti on valmis tagama läbipaistvuse kompensatsiooniprotsessides täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Maakasutusõiguste ja hüvitiste üldpõhimõtted on avalikustatud (https://www.riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2026-02/KOMPENSATSIOONIMEETMED_REP%202026.pdf)

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			f) ning konkreetse kinnisasja tingimused selguvad trassi projekteerimisel ja kasutusõiguse seadmisel.
		Kas Eesti on valmis tagama piiriülese koordineerimise ja Espoo konventsiooni järgimise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Piiriülese mõju võimalust hinnatakse KSH-s ning olulise piiriülese mõju ilmnemisel kohaldatakse Espoo konventsiooni ja asjakohast menetlust. Käesolevas arvamuses ei ole nimetatud konkreetset hindamata olulist piiriülest mõju.
		Kas Eesti on valmis tagama elurikkuse ja lindude rände kaitse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Elurikkust ja lindude rännet on KSH-s hinnatud ning planeeringus on ette nähtud elupaikade, liikumiskoridoride ja kokkupõrkeriski kaitse meetmed ning mõjude järelseire.
		Kas Eesti on valmis tagama riigi julgeoleku ja taristu kaitstuse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Riigikaitse ja kriitilise taristu kaitse nõuded täpsustatakse pädevate asutustega. Kaitseministeerium on REP-i kooskõlastanud ja toonud välja järgmistes etappides vajaliku kumulatiivse EMV teabe.
		Kas Eesti on valmis tagama korruptsiooni tõrjumise hankemenetlustes täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Hankemenetluste korruptsioonitõrje on reguleeritud riigihanke- ja korruptsioonivastaste nõuetega, kuid see ei ole elektriühenduse trassikoridori KSH mõjuvaldkond.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas Eesti on valmis tagama võrguühenduse teostatavuse täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Planeeringu koostamisel on seetõttu koostatud eskiisprojektid, mille eesmärk oli veenduda, et kavandatud trassikoridori on võimalik kõrgepingeliin rajada. Nendest lähtuti ka mõjude hindamisel. Eskiisprojektid on avalikustatud riigiplaneering.ee veebilehel (https://www.riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/liivi-lahe-meretuulepargi-elektriuhendus/dokumendid?view_instance=2&current_page=1#alternatiivide-vordl). Täpsemad lahendused selgitatakse ning selleks vajalikud täpsemad uuringud viiakse läbi järgmises, projekteerimise etapis. Projekteerimise etapis annab Elering ka tehnilised tingimused põhivõrguga liitumiseks.
		Kas Eesti on valmis tagama müra- ja tervisemõjude kontrolli täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Müra ja tervisemõju on KSH-s ning EMV eksperthinnangus hinnatud. Projekteerimisel ja käitamisel tuleb täita kehtivaid müra ning elektri- ja magnetvälja piirväärtusi.
		Kas Eesti on valmis tagama kalurite kompensatsiooni täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Kalapüügile avalduvat mõju on hinnatud KSH aruande peatükis 7.4. Kaluritele makstakse hüvitist keskkonnatasude seaduse alusel, kui tuulepargi mõjualas (20 km) on tuulikud põhjustanud kalasaagi vähenemise. Täpsem hüvitise taotlemise ja maksmise kord kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega,

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			mida mõju hindamise hetkel veel kehtestatud polnud.
		Kas Eesti on valmis tagama kultuuripärandi kaitse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Kultuuripärandit on uuritud ja Muinsuskaitseamet on materjalid kooskõlastanud. Tundmatu leiu korral tuleb tööd peatada ning objekt võimaluse korral säilitada algses asukohas ning teha koostööd Muinsuskaitseametiga.
		Kas Eesti on valmis tagama jäätmekäitluse ja dekomisjoneerimise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Elektriühenduse ehitusjäätmete käitlemise ja rajatiste eemaldamise nõuded täpsustatakse projektis, lubades ja käitaja kohustustes. Meretuulikute dekomisjoneerimine ei ole käesoleva REP-i ese.
		Kas Eesti on valmis tagama andmekaitse konsultatsioonides täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Kaasamisel töödeldavaid isikuandmeid tuleb käsitleda andmekaitsealaste kohaselt. Arvamuses ei ole nimetatud konkreetset andmekaitserikkumist, mis nõuaks planeeringulahenduse muutmist.
		Kas Eesti on valmis tagama taastuvenergia vastavuse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Taastuvenergia eesmärkidele vastavus tuleneb riiklikest energia- ja kliimapolitika dokumentidest ning algatamisotsusest. Käesolev REP määrab elektriühenduse asukoha, mitte taastuvenergia toetuskeemi.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas Eesti on valmis tagama omandiõigused ja väärtuse languse leevendamise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Omandiõigus on Eesti Vabariigis tagatud põhiseaduse ja teiste seaduste alusel. Omandiõigus ei ole aga absoluutne, st piiramatu põhiõigus. Omandiõigust võib põhiseaduse § 32 järgi piirata seaduse alusel (riigi eriplaneeringuga võib seada kinnisomandile kitsendusi planeerimisseaduse § 27 lõike 5 alusel). Võimalikku majanduslikku mõju on hinnatud KSH aruande peatükis 7.4. Kinnisvara pikaajalist turuväärtuse muutust ei ole võimalik asukoha eelvaliku tasandil usaldusväärselt rahalises väärtuses prognoosida; otsesed piirangud ja hüvitised lahendatakse maakasutusõiguste seadmise etapis.
		Kas Eesti on valmis tagama kliimamõjude hindamise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Kliimamõju ja seos energia- ning kliimaeesmärkidega on planeeringu vajaduse ja KSH osana käsitletud. Kliimaministeeriumi ettepaneku alusel täiendatakse KSH aruannet ka seoses Pärnumaa kliimakavaga.
		Kas Eesti on valmis tagama tarneahela riskide maandamise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Märkus käsitleb meretuulepargi seadmete päritolu, tarneahelaid ja rahvusvahelisi kaubandusriske, mitte käesoleva REP-iga valitavat elektriühenduse trassikoridori. Tarnijate valik, hanketingimused ja tarneahela riskide

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			maandamine lahendatakse projekti elluviimise ja hangete etapis ning need ei anna alust trassikoridori muutmiseks.
		Kas Eesti on valmis tagama merendusohutuse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Merekaabli ehituse ja hoolduse ajal tagatakse meresõiduohutus. Täpsemad tingimused selleks nähakse ette projekteerimise etapis ning tagatakse selle kaudu, et nii planeerimise kui projekteerimise käigus valmivad dokumendid kooskõlastatakse Transpordiameti kui meresõiduohutuse valdkonnas pädeva haldusorganiga.
		Kas Eesti on valmis tagama õhukvaliteedi ja heitkoguste normid täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Elektriliinide puhul ei ole tegemist saasteainetega, seega küsimus ei ole asjakohane.
		Kas Eesti on valmis tagama sotsiaalse kaasatuse planeerimisel täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Sotsiaalne kaasatus on tagatud seeläbi, et kõikide etappides on teavitatud puudutatud isikuid ja avalikkust, korraldatud on kohtumisi kohalike kogukondade ja omavalitsusega ning avalikke arutelusid, sh suuremal määral kui planeerimisseaduses nõutud. Kaasamise tulemusi on võimalikul määral arvestatud planeeringulahenduse koostamisel ning mõjude hindamisel.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas Eesti on valmis tagama energiaturu konkurentsi täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Energiaturu konkurentsi korraldamine ei ole elektriühenduse trassikoridori asukoha eelvaliku REP-i ese.
		Kas Eesti on valmis tagama dekomisjoneerimise kohustused täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Elektriühenduse kasutusest kõrvaldamise kohustused ja tehnilised tingimused määratakse ehitus- ja kasutuslubades ning käitaja vastutuse kaudu. Meretuulepargi dekomisjoneerimine toimub eraldi menetluses.
		Kas Eesti on valmis tagama elurikkuse seire täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Planeeringus on ette nähtud ehituseelne, ehitusaegne ja ehitusjärgne seire valdkondades, kus eksperid pidasid vajalikuks prognoositud mõjude kontrollimiseks järelseiret teostada. Seire ulatust, kestust ja sagedust täpsustatakse mõjuvaldkonna ning pädeva asutuse nõuete alusel.
		Kas Eesti on valmis tagama infraseduse tervisemõjude uuringud täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	REP ei kavanda tuuliku ja elektriühendus ei ole tuulikute infraheli allikas. Õhuliinide ja alajaamade müra ning elektromagnetvälja mõju on hinnatud; piirväärtuste täitmine on kohustuslik.
		Kas Eesti on valmis tagama kalapüügi ja HELCOMi eeskirjade järgimise täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Kalastikku, kalapüüki, mereelupaiku ja HELCOM-i põhimõtteid on KSH-s käsitletud. Ehitustööde läbiviimisele on ette nähtud ajalisel ja ruumilisel tingimused ning ette on nähtud kalastiku,

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			merepõhja elustiku ja elupaikade ning veekvaliteedi seire.
		Kas Eesti on valmis tagama finantsvoogude läbipaistvuse täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Projekti rahastamise ja finantsvoogude läbipaistvus ei ole trassikoridori KSH mõjuvaldkond. Avaliku raha või hangete kasutamisel kohaldatakse vastavaid aruandlus- ja kontrollinõudeid.
		Kas Eesti on valmis tagama energiatõhususe integreerimise täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Täpne kaablite, õhuliinide ja alajaamade projekteerimine toimub järgmistes etappides tehniliste nõuete ja tingimuste alusel.
		Kas Eesti on valmis tagama kumulatiivsed keskkonnamõjud täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Kumulatiivseid keskkonnamõjusid on KSH-s hinnatud koos Rail Balticu, karjäärade, meretuulepargi ja teiste piisavalt teada olevate tegevustega. Uute projektide mõju hinnatakse nende menetlustes.
		Kas Eesti on valmis tagama turismi ja sotsiaalmajanduslikud mõjud täielikus koostöös EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	KSH aruandes on kajastatud sotsiaalmajanduslikke mõjusid, sh mõju turismile, peatükkides 7.1 (elanikkond ja sotsiaalne taristu), 7.2 (rannikulähedane veerekreatsioon), 7.3 (kehtivad detailplaneeringud ja projekteerimistingimused) ning 7.4 (majanduslik mõju).

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas Eesti on valmis tagama keskkonnaõigluse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Eri elanike rühmade, maaomanike ja kogukondade huve kaalutakse planeerimisseaduse põhimõtete rakendamise, kaasamise ja mõju hindamise kaudu.
		Kas Eesti on valmis tagama mereruumi planeerimise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Merekaabli trass lähtub kehtivatest mereala planeeringutest ning kohaldatavast EL ja rahvusvahelisest õigusest. Käesolevas REPis määratakse merekaabli põhimõtteline trass ning mereala täpsem kasutus, tehniline lahendus ja vajalikud keskkonnatingimused täpsustatakse hoonestusloa ning muude asjakohaste loamenetluste käigus.
		Kas Eesti on valmis tagama rändliikide kaitse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Küsimuses ei ole täpsustatud, milliseid rändliike on silmas peetud. Mõju loomastikule, linnustikule ja kalastikule, sh rändliikidele, on KSH aruandes käsitletud. Vajalikud tööaja piirangud, liinimärgised, metsise ökoduktid jms ning seiremeetmed on planeeringutingimustes sätestatud.
		Kas Eesti on valmis tagama rohepesu vastased nõuded täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	„Rohepesu“ ei ole eraldiseisev planeeringu hindamiskriteerium. Planeeringu vajadus ja mõju peavad tuginema avalikele eesmärkidele, uuringutele ja põhjendatud kaalutlustele, mida saab menetluses kontrollida.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas Eesti on valmis tagama õiguse tervele keskkonnale täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Küsimus on liiga üldine ega täpsusta, mida konkreetset on silmas peetud. Planeeringut ei või ellu viia vastuolus keskkonna- ja tervisekaitsenõuetega.
		Kas Eesti on valmis tagama riskijuhtimise ja auditeerimise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Riskijuhtimine, järelevalve ja auditid täpsustatakse projekteerimise, ehituse, käitamise ja rahastamise etappides. KSH määrab keskkonnariskide vältimise, leevendamise ja seire põhitingimused.
		Kas Eesti on valmis tagama rahvusvahelise merepõhja õiguse järgimise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Merepõhja kasutamisel tuleb järgida mereõigust, vee erikasutuse ja hoonestusloa tingimusi ning keskkonnakaitseenõudeid. REP ei anna õigust ehitada ilma nende lubadeta.
		Kas Eesti on valmis tagama elektrikaubanduse reeglid täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Elektrikaubanduse turureeglid ei ole elektriühenduse trassikoridori asukoha eelvaliku REP-i ese.
		Kas Eesti on valmis tagama meremeeste õigused täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Meremeeste ja laevaliikluse ohutust arvestatakse tööde kavandamisel, navigatsioonihoiatustes ja merendusasutuste kooskõlastustes. Planeering ei piira meremeeste õigusi.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas Eesti on valmis tagama ohtlike ainete kontrolli täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Ohtlike ainete, kütuste ja puurimislahuste kasutamine ning avariide vältimine reguleeritakse ehitusprojekti, töökorralduse ja lubadega. KSH-s on ette nähtud reostuse vältimise ja kõrvaldamise meetmed.
		Kas Eesti on valmis tagama elurikkuse programmid täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Planeeringus on ette nähtud vajalikud meetmed loomastiku, taimestiku jms, ehk elurikkuse kaitseks, sh seiremeetmed. Laiemad riiklikud elurikkuse programmid ei ole käesoleva REP-i ese.
		Kas Eesti on valmis tagama õhukvaliteedi seire täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	REPiga ei kavandata tegevusi, mis vajavad õhusaaste luba või õhukvaliteedi seiret. Seega ei ole küsimus asjakohane.
		Kas Eesti on valmis tagama müraregulatsiooni jõustamise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Müra mõju inimese tervisele on käsitletud KSH aruande ptk-s 5.5.4. Müranormide täitmist kontrollitakse pädevate asutuste järelevalves. Projekteerimisel tuleb tagada alajaamade ja õhuliinide nõuetekohane lahendus ning vajaduse korral teha kontrollmõõtmised.
		Kas Eesti on valmis tagama kultuuritavad ja konsultatsioonid täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Kohalikku kultuuri on arvesse võetud sotsiaalsete mõjude hindamisel (KSH aruande ptk 7.1), samuti kultuuriliste mõjude hindamisel (ptk-d 7.20 ja 7.21). Avalikkuse ja kohalike kogukondadega on

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			konsulteeritud kaasamise raames, erinevate kohtumiste ning avalike arutelude käigus.
		Kas Eesti on valmis tagama ringmajanduse meetmed täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Ehitusmaterjalide, jäätmete ja eemaldatavate rajatiste ringmajanduslik käitlus täpsustatakse projektis ning ehitus- ja jäätmekäitlusnõuetes. See ei mõjuta trassikoridori asukohavalikut.
		Kas Eesti on valmis tagama mereliikluse korralduse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Mereliikluse korraldus ja ajutised piirangud lahendatakse ehitustööde kavas, navigatsioonihoiatustes ja pädevate asutuste kooskõlastustes. Kasutusaegne merekaabel ei sulge mereala tavapärasele liiklusele.
		Kas Eesti on valmis tagama keskkonnuaruandluse kohustused täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Keskkonnuaruandluse kohustused tulenevad lubadest, seirekavadest ja õigusaktidest. Planeeringus seatud seiretulemused tuleb esitada pädevale asutusele tema määratud korras.
		Kas Eesti on valmis tagama põlisrahvaste konsultatsioonid täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Jagatud materjalid ei tuvasta planeeringualal põlisrahvast ega sellest tulenevat erikonsultatsiooni kohustust. Kõigil puudutatud ja huvitatud isikutel on õigus osaleda avalikus planeerimismenetluses.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas Eesti on valmis tagama projekti vastutuse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Arendaja, projekteerija, ehitaja ja käitaja vastutus tuleneb lepingutest, lubadest ning õigusaktidest. REP ei vabasta ühtegi osalist keskkonnakahju, ohutuse ega nõuete täitmise vastutusest.
		Kas Eesti on valmis tagama inflatsiooni- ja majandusriskide maandamise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Üldised inflatsiooni- ja makromajanduslikud riskid ei ole trassikoridori KSH mõjuvaldkond. Projekti maksumus ja finantseerimisriskid hinnatakse investeerimisotsuse ning hangete etapis.
		Kas Eesti on valmis tagama NATO julgeolekustrateegiate järgimise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	NATO julgeolekustrateegiate järgimist hindavad pädevad riigikaitseasutused. Kaitseministeerium on elektriühenduse REP-i kooskõlastanud ja määranud järgmistes etappides vajaliku teabe.
		Kas Eesti on valmis tagama energiasubsiidiumite kontrolli täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Energiatoetuste ja subsiidiumide kontroll ei ole käesoleva trassikoridori planeeringu ese. Toetuste kasutamisel kohaldatakse riigiabi, auditi ja finantskontrolli nõudeid.
		Kas Eesti on valmis tõrjuma korruptsiooni kohalikus omavalitsuses täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Kohaliku omavalitsuse korruptsiooni kohta ei ole arvamuses esitatud kontrollitavaid asjaolusid ning see küsimus ei ole elektriühenduse KSH mõjuvaldkond. Konkreetse kahtluse korral tuleb pöörduda pädeva uurimisasutuse poole.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Kas Eesti on valmis tagama rahvusvahelise kaubanduse mõjude kontrolli täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Märkus käsitleb meretuulepargi seadmete päritolu, tarneahelaid ja rahvusvahelisi kaubandusriske, mitte käesoleva REP-iga valitavat elektriühenduse trassikoridori. Tarnijate valik, hanketingimused ja tarneahela riskide maandamine lahendatakse projekti elluviimise ja hangete etapis ning need ei anna alust trassikoridori muutmiseks.
		Kas Eesti on valmis tagama rahvatervise ja infrasageduse ohjamise täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	REP ei kavanda tuulikuid ning sellest ei tulene tuulikute infrasagedust. Elektriühenduse rajamisega seonduvat müra, elektromagnetvälja ja tervisemõju on KSHs hinnatud ning kehtivate piirväärtuste täitmine on kohustuslik.
		Kas Eesti on valmis tagama pärandiobjektide kaitse täielikus kooskõlas EL-i ja rahvusvahelise õigusega?	Pärandiobjekte on arheoloogiliste uuringute ja registriandmete alusel käsitletud. Tundmatu leiu korral tuleb tööd peatada, teavitada Muinsuskaitseametit ja rakendada säilitamise või uuringu nõudeid.
24. J. D. I.	26.07.2026 MKM reg nr 13-3/2004-19	Täna võimaluse eest esitada märkusi kavandatava Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande kohta.	Mõjude hindamise aruandes on käsitletud ja hinnatud nii kultuurilisi mõjusid, looduskeskkonna väärtusi kui ka sotsiaalseid ehk inimese elukeskkonda puudutavaid mõjusid. Seega ei ole asukohavalik kindlasti tehtud ainult majanduslikke või tehnilisi kaalutlusi arvestades.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Soovin esmalt vältida oma toetust Eesti jätkuvatele jõupingutustele taastuvenergia arendamisel, energiasõltumatuse suurendamisel ning fossiilkütustest sõltuvuse vähendamisel. Mõistan, et Eestil, nagu paljudel teistel riikidel, seisavad ees olulised energiaga seotud väljakutsed ning usun, et taastuvenergia on Eesti tulevikus oluline roll. Minu märkused ei ole suunatud taastuvenergia arendamise vastu. Pigem vältida need minu lootust, et suurte infrastruktuuriotsuste tegemisel suudetakse hoolikalt tasakaalustada riiklike energiaeesmärke nende kogukondade, maastike ja kohalike majanduste pikaajaliste huvidega, mida need otsused otseselt mõjutavad. Pärast planeeringumaterjalidega tutvumist hindan kõrgelt tehtud ulatuslikku tehnilist, keskkonnavalimist ja sotsiaalset analüüsi. On selge, et erinevate trassivariantide hindamiseks ning võimalike mõjude arvestamiseks enne eelistatud lahenduse valimist on tehtud märkimisväärset tööd. Samas palun lugupidavalt arvestada järgmiste laiemate kaalutlustega planeeringuprotsessi edasise läbiviimisel. 1. Häädemeeste piirkonna iseloomu ja majandusliku väärtuse kaitsmine - Üks peamisi	Lisaks on rannikualal elektriühendus kavandatud maakaablina, mis samuti vähendab nii ruumivajadust ning visuaalne mõju sisuliselt puudub. Erinevaid argumente kaaludes on leitud optimaalseim asukoht elektriühenduse rajamiseks meretuulepargist maismaa alajaamani. Nõustume, et teie kirjas esile toodud väärtused on olulised ja neid tuleb hoida. Samas nii Eestis kui ka mujal maailmas olevate elektriliinide põhjal ei saa üheselt väita, et elektriliinide olemasolu kahjustab oluliselt selliseid väärtusi. Samas on nii turismiga tegelevatel ettevõtetel kui ka kohalikel elanikel vajalik elektrivarustuskindlus, mis eeldab ka täiendavate elektriühenduste rajamist. Seega tuleb leida kompromisslahendusi täielikult puutumata looduse ja inimese elu toimimiseks vajaliku vahel. Trassi asukoha valikul on välditud juba kõige tundlikumaid terviklikke loodusalasid. Samuti on arvestades ka muid piiranguid, võimalikult vähe riivatud väärtuslikeks maastikeks määratud alasid, sh rannikupiirkonnas on kavandatud maakaabel, mille puhul visuaalne mõju ehitusjärgselt sisuliselt puudub.

Osapool	Kirja kpvt ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		põhjuseid, miks me valisime Häädemeeste oma koduks, on selle piirkonna ainulaadne iseloom. Selle väärtus ei põhine ühelainsal vaatamisväärsusel või turismiobjektil, vaid kogu maastiku koosmõjul: metsadel, rannikul, avatud maavaadatel, loodusel, vaikselt keskkonnal, pimedatel öödel ning ehtsal Eesti maapiirkonna kogukonna tunnetusel. Need omadused meelitavad siia külastajaid, toetavad turismi, loovad võimalusi väikeettevõtluseks ning julgustavad inimesi investeerima oma aega ja ressursse Eesti maapiirkondadesse. Väikese majutusettevõtte omanikuna olen isiklikult kogenud seost maastiku ja kohaliku majandusliku võimaluse vahel. Külastajad ei tule siia ainult ühe konkreetse sihtkoha pärast, vaid Häädemeeste piirkonna üldise iseloomu ja atmosfääri tõttu. Palun lugupidavalt kaaluda, kas tavapärased majanduslikud hindamised kajastavad täielikult kogu piirkonna identiteedi ja atraktiivsuse säilitamise pikaajalist väärtust. Ehitusmaksumus, infrastruktuuri tõhusus ja tööstusarengu võimalused on olulised kaalutlused, kuid sama olulised on turismi, puhkemajanduse, ettevõtluse ja jätkuva erainvesteeringu kaudu loodavad majanduslikud väärtused. Kui maastiku iseloom oluliselt muutub, võib osa selle väärtusest olla raske või võimatu taastada.	Planeeringulahenduse koostamisel on võimalikult suurel määral arvesse võetud kohalikke kogukondi, maastikke ja kohalikku majandust. Vastavaid valdkondi on hinnatud KSH aruande peatükkides 7.1–7.4. Toome välja mõned olulisemad aspektid. Need kriteeriumid olid osa koondkaalumise, mille tulemusel valiti väiksema tervikmõjuga lahendus; projekteerimisel tuleb mõju maastikule ja turismikasutusele võimaluse piires vähendada. Vastame Teie ettepanekutele ja kommentaaridele järgnevalt punktide kaupa. 1. Me oleme nõus, et kindlasti on kohaliku elaniku ning kogukonna, samuti ettevõtja jaoks oluline just selle konkreetse koha ja piirkonna iseloom – avanevad vaated, maastik, miljö. Samuti oleme nõus, et kindlasti avaldab kõrgepingeliin vähemalt osades asukohtades visuaalset mõju ning nõuab harjumist muutunud olukorraga. Me oleme mõju hindamisel proovinud võimalikult palju arvesse võtta kohalikke eripärasid ning vähendada võimalikku mõju nii elanikele kui ettevõtjatele (sh turismi valdkonnas tegutsevatele ettevõtjatele). KSH aruande ülal viidatud peatükkides on välja toodud mitmeid aspekte, mida tuleb edasisel projekteerimisel arvestada.

Osapool	Kirja kp v ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			Samas peame me arvestama ka looduskaitseliste piirangutega. Seal, kus ei ole inimest, on loomad, taimed ja linnud, kellel ei ole võimalik enda õigusi planeerimismenetluses kaitsta ning kelle kaitseks on seetõttu õigusaktides kehtestatud erinevad kaitsemeetmed. Nendest peame ka planeeringu koostamisel kinni pidama ja seetõttu ei ole meil võimalik igas asukohas asustusest ning inimestest kaugemale minna (kuigi juba trassialternatiivide visandamisel järgiti põhimõtet, et liin võiks asuda elu- ja ühiskondlikest hoonetest võimalikult kaugel). Me mõistame teie seisukohta ning kinnitame, et oleme proovinud igal pool sotsiaalset mõju vähendada – tänaseks valminud planeeringulahenduses on arvestatud juba mitmete ettepanekutega. Kahjuks ei ole võimalik täielikult inimasustust vältida. Planeeringulahenduse kujundamisel on arvestatud mitmete kohalike elanike ja ettevõtjate esitatud ettepanekutega. Kui teie hinnangul on veel konkreetses asukohas midagi olulist, millele soovite eraldi tähelepanu juhtida, palume meile see info esitada. Sel juhul on meil võimalik kaaluda planeeringulahenduse

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			muutmist konkreetsetes asukohas ja konkreetsetel põhjustel.
		2. Maapiirkondade ja uute investeeringute toetamine - Eesti maapiirkonnad saavad kasu sellest, kui inimesed otsustavad siia tagasi pöörduda, kolida, kinnisvara soetada, ettevõtteid luua ja saada kohaliku kogukonna osaks. Inimesena, kes on sündinud väljaspool Eestit, kuid otsustanud muuta Eesti oluliseks osaks oma elust, mõistan, kui tähtis on luua paiku, kus inimesed soovivad elada, investeerida ja oma tulevikku rajada. Maapiirkondi mõjutavad otsused kujundavad mitte ainult praeguste elanike elu, vaid ka seda, kas tulevased pered, ettevõtjad ja Eestisse tagasi pöörduvad inimesed näevad neid piirkondi sobivate kohtadena oma elu ülesehitamiseks. Loodan, et neid pikaajalisi kogukondlikke väärtusi kaalutakse koos suurte infrastruktuuriprojektide vahetute vajadustega.	Teie seisukoht on teadmiseks võetud. Nõustume täielikult, et maapiirkondades elukeskkonna hoidmine ja maapiirkonnas elavate inimeste panuse väärtustamine on äärmiselt oluline. Elektrivarustuskindlus on üks oluline eeldus selleks, et maapiirkondades saaks elu toimida, samuti puhtama taastuvenergia kasutuselevõtt aitab hoida siinseid loodusväärtuseid. Te kirjutate uutest investeeringutest – taastuvenergia laiema kasutuselevõtt võiks toetada ka uute investeeringute toomist maapiirkondadesse ning tugevdada elektrivõrku ka seal, kus see seni ei ole suuremateks investeeringute jaoks piisav olnud või nõudnud ühelt arendajalt kogu võrgu arendamise kulu katmist (mille suure kulu tõttu on ehk investeering jäänud tegemata).
		3. Laiem lähenemine taastuvenergia arendamisele Toetan Eesti üleminekut taastuvenergiale ning mõistan vajadust teha olulisi investeeringuid energiataristusse. Samuti usun, et kodanikel, peredel ja väikeettevõtetel peaks olema võimalus selles üleminekus otseselt osaleda. Meie enda	Võetud teadmiseks. Nõustume, et väikeste, majapidamiste juures olevad taastuvenergialahendused on samuti üks viis järjest suurenevat elektrienergia tarbimist rahuldada ning võimaldab erinevaid riske hajutada. Samas ainult päike- või tuuleenergiale tuginev elektritootmine iga majapidamise juures

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		kogemus kinnitab seda seisukohta. Varsti pärast Häädemeestele kinnisvara soetamist oli üks esimesi investeeringuid, mille tegime, 15 kW päikeseenergia süsteemi paigaldamine, mille rajamist toetas KredExi rahastus. Tegime selle otsuse, sest usume, et taastuenergia lahendused ei peaks tulema ainult suurtest projektidest, vaid peaksid võimaldama ka üksikisikutel, kodumajapidamistel ja kohalikel ettevõtetel aktiivselt osaleda Eesti energiavõimekuse tulevikus. Julgustan jätkuvalt kaaluma hajutatud energialahendusi, mis võimaldavad üksikisikutel, peredel, põllumajandusettevõtetel ja väikeettevõtetel otseselt osaleda energiaüleminekus. Suurem toetus katusepäikeseenergiale, põllumajanduslikele taastuenergia lahendustele, kogukonnaenergeetika projektidele ja energiasalvestusele võiks täiendada suuremahulisi taastuenergia arendusi, suurendades samal ajal kohalike inimeste osalust ja piirkondade vastupidavust. Eesti tugev energiavõimekus tulevikus võib hõlmata nii suuri taastuenergia projekte kui ka hajutatud lahendusi, mis annavad kodanikele suurema rolli ning tugevdavad kogukondi.	ei ole Eesti kliimat arvestades aastaringset kvaliteetset elektrivarustuskindlust tagav. Samuti ei saa eeldada kõikide (maa)majapidamiste soovi ja võimekust sellist iseseisvat elektritootmist tekitada ning hoida. Seega stabiilse ja kõigi majapidamiste jaoks elektrivarustuskindluse tagamiseks on vajalikud ka erinevad suuremahulisemad elektritootmise viisid ja nendega kaasnevad elektriühendused.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Minu lootus on, et lõplike otsuste tegemisel arvestatakse jätkuvalt kõiki pikaajalisi mõjusid – mitte ainult tehnilisi ja energiavajadustega seotud küsimusi, vaid ka maapiirkondade kogukondade, turismipõhise majanduse, loodusmaastike ning nende inimeste väärtust, kes on otsustanud oma tulevikku nendesse piirkondadesse investeerida.	
25. L. C. K	26.07.2026 MKM reg nr 13-3/2004-18	Tänapäeval võimaluse eest esitada märkusi kavandatava Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneeringu (REP) ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande kohta. Soovin esmalt väljendada oma toetust Eesti üleminekule taastuvenergiale ning olulistele eesmärkidele suurendada energiajulgeolekut ja vähendada sõltuvust fossiilkütustest. Usun, et taastuvenergiat on Eesti tulevikus väga oluline roll. Minu märkused ei ole seega suunatud taastuvenergia arendamise vastu. Pigem esitan need lootuses, et see oluline üleminek suudab jätkuvalt tasakaalustada riiklikke huve kohalike kogukondade, maapiirkondade ettevõtluse ning nende loodusmaastike pikaajaliste huvidega, mis muudavad sellised piirkonnad nagu Häädemeeste eriliseks.	Mõjude hindamisel on proovitud võimalikult suurel määral arvesse võtta kohalikke väärtusi (vt KSH aruande ptk-d 7.1–7.4, 7.20–7.21). Lisaks avalikele andmebaasidele on andmeid kogutud ka kohtumistelt kohalike kogukondade ja kohalike omavalitsustega, samuti arvestatud võimaluste piires nende ettepanekutega. Tänapäeval valminud planeeringulahenduse kujundamisel on arvestatud mitmete kohalike elanike ja ettevõtjate esitatud ettepanekutega. Kui teie hinnangul on veel konkreetsetes asukohas midagi olulist, millele soovite eraldi tähelepanu juhtida, palume meile see info esitada. Sel juhul on meil võimalik kaaluda planeeringulahenduse muutmist konkreetsetes asukohas ja konkreetsetel põhjustel. Paratamatult tuleb leida tasakaalu looduväärtuste ja seda mõjutava inimasustuse, sh turismi toimimiseks vajaliku vahel. Planeeringus ongi sotsiaalseid, keskkonna,

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Palun lugupidavalt ministeeriumil arvestada planeeringuprotsessi edasises käigus järgmiste punktidega. 1. Häädemeeste maastikul põhineva majanduse ainulaadne väärtus - Planeeringudokumentides tunnistatakse väärtuslike maastike, turismiobjektide, puhkealade, kogukonna eelistuste ja visuaalsete mõjude olulisust eelistatud trassi valikul. Hindan seda, et neid tegureid on hindamisel arvesse võetud ning et alternatiivsete lahenduste võrdlemiseks on tehtud põhjalikku tööd. Samas soovin lugupidavalt küsida, kas kasutatud hindamismetoodika kajastab täielikult kogu maastikupõhise turismimajanduse majanduslikku väärtust. Häädemeeste majandus ei põhine ühelainsal turismiobjektil. See põhineb kogu piirkonna iseloomul. Külastajad tulevad siia tänu: * rahulikule rannikukeskkonnale ja metsadele; * avatud maamaastikele ja kaunistele vaadetele; * loodusele, elusloodusele ja võimalusele kogeda looduskeskkonda; * pimedatele öödele, vaikusele ja aeglasemale elutempole;	kultuurilisi kui ka majandus-tehnilisi aspekte arvesse võttes leitud parim elektriühenduse asukoht. Teie kirjas mainitud "tervikliku sihtkoha iseloomu säilitamine" ja "maastikupõhise turismimajanduse majanduslik väärtus" ei ole meie hinnangul ohustatud elektriühenduse rajamisest - konkreetseid asukohapõhiseid mõjutusi elektriühendus kaasa toob ja neid on käsitletud mõjude hindamise aruandes ja mõjud on püütud viia minimaalseks. Võimalikud mõjud turismile ei ole üheselt positiivsed või negatiivsed. Mõju võib olla positiivne, kuna paraneb piirkonna elektrivarustuskindlus ja taastuvenergia osakaal, mis on mh ka piirkonna turismiettevõtete toimimisel oluline. Ei ole võimalik üheselt väita, et elektriühendus kindlasti ja alati mõjutab piirkonna külastatavust - see sõltub eelkõige muudest teguritest ja keeruline on elektriühenduse mõju pidada määravaks, sh nii Eestis kui ka mujal maailmas maalistes turismipiirkondades olevate sarnaste elektriühenduste näitel.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		* ehtsale Eesti maapiirkonna kogukonna iseloomule. Need omadused toetavad mitte ainult olemasolevaid turismiettevõtteid, vaid ka tulevasi investeeringuid ettevõtjate, kinnisvaraomanike ja perede poolt, kes soovivad panustada Eesti maapiirkondade arengusse. Kuigi planeeringudokumentides hinnatakse turismiobjekte ja puhkealasid, palun kaaluda, kas tervikliku sihtkoha iseloomu säilitamise laiem majanduslik väärtus on saanud võrreldava kaalu teiste pikaajaliste majanduslike kaalutlustega, nagu ehituskulud, tööstusarengu võimalused, maakasutus ja infrastruktuuri tõhusus. Nii kinnisvaraomaniku kui ka väikese majutusettevõtte omanikuna olen isiklikult investeerinud Häädemeestes just nende väärtuste tõttu. Minu mure ulatub kaugemale ainult minu enda ettevõttest. Loodan, et lõplik otsus tunnustab, et piirkonna loodusliku iseloomu kaitsmine aitab kaitsta ka jätkusuutlikku kohalikku majandust, mis põhineb turismil, puhkemajandusel ja jätkuval erainvesteeringul.	
		2. Maapiirkondadesse investeerimise toetamise tähtsus - Eesti on teinud suuri jõupingutusi, et julgustada välismaal elavaid eestlasi kodumaale	Teie seisukoht on teadmiseks võetud. Te kirjutate uutest investeeringutest – taastuenergia laiem kasutuselevõtt võiks toetada ka uute

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		tagasi pöörduma ja kohalikesse kogukondadesse investeerima. Pered, kes renoveerivad kodusid, loovad ettevõtteid, pakuvad töökohti ja panustavad maapiirkondade arengusse, tugevdavad Eestit viisil, mis ei pruugi alati kajastuda traditsioonilistes planeerimiskriteeriumides. Inimesena, kes otsustas Eestisse tagasi pöörduda ja investeerida Häädemeestes, loodan, et neid pikaajalisi kogukondlikke väärtusi kaalutakse hoolikalt koos riiklikult oluliste infrastruktuuriprojektidega. Tänapäevased otsused kujundavad mitte ainult Eesti energiavaldkonna tulevikku, vaid ka seda, kas maapiirkonnad jäävad atraktiivseteks paikadeks elamiseks, töötamiseks, külastamiseks ja investeerimiseks.	investeeringute toomist maapiirkondadesse ning tugevdada elektrivõrku ka seal, kus see seni ei ole suuremateks investeeringute jaoks piisav olnud või nõudnud ühelt arendajalt kogu võrgu arendamise kulu katmist (mille suure kulu tõttu on ehk investeering jäänud tegemata).
		3. Tasakaalustatud taastuvenergia strateegia - Kuigi tunnustan suuremahuliste taastuvenergiaprojektide olulist rolli Eesti energiavaldkonna tulevikus, julgustan Eestit jätkama hajutatud taastuvenergia lahenduste toetamise laiendamist. Meie enda kogemus näitab sellise lähenemise väärtust. Paigaldades oma Häädemeeste kinnistule 15 kW päikeseenergia süsteemi, mille rajamist toetas osaliselt KredEx ning millesse tegime ka olulise isikliku investeeringu, oleme	Võetud teadmiseks. Hajutatud taastuvenergia ja energiasalvestuse toetamine kuulub laiemasse energia- ja toetusmeetmete poliitikasse, mitte käesoleva REP-i asukoha eelvalikusse. Planeeringu eesmärk on määrata algatamisotsuses nimetatud meretuulepargi elektriühenduse sobiv trassikoridor.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		otsustanud otseselt osaleda Eesti taastuenergia üleminekus. Suuremad toetused katusepäikeseenergiale, põllumajanduslikele lahendustele, väikeettevõtete taastuenergia projektidele, kogukonnaenergeetikale ja energiasalvestusele võimaldaksid rohkematel eestlastel otseselt osaleda puhtale energiale üleminekus ning samal ajal vähendada sõltuvust suurtest ülekandevõrkudest. Usun, et Eesti pikaajaline energiasstrateegia on kõige tugevam siis, kui see ühendab suuremahulised taastuenergia lahendused suuremate investeeringutega hajutatud energiasüsteemidesse, mis suurendavad kohalikku vastupidavust, toetavad innovatsiooni ning võimaldavad kodanikel ja ettevõtetel aktiivselt osaleda Eesti kliima- ja energiaeesmärkide saavutamises.	
		Täna siiralt kogu ulatusliku töö eest, mis on sellesse planeeringuprotsessi panustatud, ning võimaluse eest avalikkusel oma seisukohti esitada. Minu lootus on, et lõplike otsuste tegemisel pööratakse jätkuvalt tähelepanu mitte ainult tehnilistele, keskkonnavalastele ja majanduslikele teguritele, vaid ka Häädemeeste maastike,	Võetud teadmiseks.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		turismimajanduse ja maapiirkondade kogukondade pikaajalisele väärtusele. Need omadused on piirkonna suurimateks tugevusteks. Kui neid kord oluliselt muudetakse, ei ole neid lihtne taastada ning nende väärtus teenib Eestit veel paljude põlvkondade jaoksul.	
26. Häädemeeste Suurküla MTÜ	26.07.2026 MKM reg nr 13-3/2004-16	Häädemeeste Suurküla MTÜ liikmed on tutvunud 19. juunist kuni 26. juulini 2026 avalikul väljapanekul olnud Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduste riigi eriplaneeringu lahendusega ja mõjude hindamise aruande materjalidega. Häädemeeste Suurküla MTÜ on piirkonna vanim külaselts ning on alati olnud aktiivne osaleja piirkonna elukeskkonda ning kohaliku elanikkonda puudutavates küsimustes. Külaseltsis on ligi 30 liiget, kes on kohalikud elanikud ning lisaks Suurkülale omavad ka kinnistuid planeeringus käsitletud piirkonnas. Järgnevalt esitame avalikul väljapanekul olnud materjalide ja menetluse osas oma arvamuse.	Võetud teadmiseks. MTÜ arvamusele vastatakse alljärgnevate punktide kaupa.
		1 Toetame planeeringu menetluse raames Häädemeeste Vallavalitsuse poolt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile esitatud Häädemeeste Vallavalitsuse 22. juuli 2026	Võetud teadmiseks. Häädemeeste Vallavalitsuse 22.07.2026 korralduse nr 280 seisukohtadele vastatakse eespool vallavalitsuse jaotises.

Osapool	Kirja kp v ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		korralduse nr 280 punktides 2.1 – 27 toodud seisukohti (https://atp.amphora.ee/haademeestevv/?o=406&o2=-1&u=null&hdr=hp&tbs=all&dt=&itm=289740&clr=histry&pageSize=20&page=1) Lisame, et vallavalitsuse korralduse punktides 2 ja 2.1 on ekslikult nimetatud Jaagupi küla Vahtra kinnistu, aga peab olema Vaheri kinnistu (21303:001:0100).	KSH aruande on käsitletud inimestele ja elukeskkonnale avalduvat mõju võimalikult suurel määral. Seda on käsitletud KSH aruande peatükkides 5.5 (müra mõju), 5.6 (elektromagnetvälja mõju), 7.1 (elanikkond ja sotsiaalne taristu), 7.2 (rannikulähedane veerekreatsioon), 7.3 (kehtivad detailplaneeringud ja projekteerimistingimused), 7.4 (majanduslik mõju), 7.20 (kultuurimälestised) ning 7.21 (võimalikud arheoloogilise väärtusega objektid ja alad). Mõju hindamise täpsus vastab asukoha eelvaliku tasandile; ehituslogistika, tööde ajastus ja täpsed juurdepääsud selguvad projektis. Täiendame tingimusi nõudega korraldada ehitustööd ja liiklus nii, et väheneks mõju

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			turismihoojal ning säiliks mõistlik juurdepääs kinnistutele ja ettevõtetele. Võimalikud mõjud kinnisvara väärtusele ja turismile ei ole üheselt positiivsed või negatiivsed. Mõju võib olla positiivne, kuna paraneb piirkonna elektrivarustuskindlus ja taastuenergia osakaal, mis on mh ka piirkonna turismiettevõtete toimimisel oluline. Visuaalse mõju vähendamiseks on tehtud pingutusi ühenduse asukoha valimisel püüdes seda paigutada elamistest eemale või säilitada metsaribasid elamu ja liini vahel ning rannikul on planeeritud maakaabel, millel visuaalne mõju ehitusjärgselt üldiselt puudub. Maakasutuse piiranguid kompenseeritakse maaomanikule, kuna see on konkreetne ja ilmne mõju. Ei ole võimalik üheselt väita, et elektriühendus kindlasti ja alati mõjutab piirkonna külastatavust või kinnisvara väärtust – need sõltuvad eelkõige muudest teguritest ja keeruline on elektriühenduse mõju pidada määravaks, sh nii Eestis kui ka mujal maailmas maalistes turismipiirkondades olevate sarnaste elektriühenduste näitel. Kui Teie hinnangul on puudu vajalikud leevendusmeetmed, siis palume Teil need esitada. Sel juhul on meil võimalik neid kaaluda ja vajadusel meetmed nii KSH aruandesse kui ka planeeringu

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			tingimustesse lisada. Seega kutsume Teid hea meelega üles meiega jagama, millised meetmed on Teie hinnangul puudu ning kuidas oleks Teie kui kohaliku kogukonna esindaja meelest vajalik mõju hindamise tulemusi täiendada.
		3. Aruandes väljatoodud rakendatavad leevendusmeetmed ei kompenseeri elektriühenduse ehitamise ja talumisega seotud tajutavate ja tajumatute häiringute püsivat mõju elanikkonnale ja elusloodusele, sh kalastikule, linnustikule, taimestikule ja loomastikule aga ka kogu rohevõrgustikule üldisemalt ning kaitstavatele aladele. Palume leevendusmeetmed üle vaadata ning viia proportsionaalseks reaalse häiringu suurusega.	Mõjusid hindasid tunnustatud kogemustega eriala eksperdid. KSH-s on määratud vältimis-, leevendus- ja seiremeetmed kalastikule, linnustikule, taimestikule, loomastikule, rohevõrgustikule, kaitstavatele aladele. Keskkonnaameti märkuste alusel täpsustatakse mitut meedet. Nõuet kompenseerida kõik tajutavad ja tajumatud häiringud ei ole realistlik, sest kõik häiringud ei ole olulised ja nii inimesel kui loodusel laiemalt on arvestatav võime kohaneda muutustega ja väiksemate häiringutega, mis on loomulik elu osa. Täiendavaid meetmeid tuleb rakendada juhul, kui seire näitab prognoositust suuremat olulist mõju. Elanikkonnale avalduvat mõju on hinnatud KSH aruande peatükkides 5.5 (müra mõju), 5.6 (elektromagnetvälja mõju), 7.1 (elanikkond ja sotsiaalne taristu), 7.2 (rannikulähedane veerekreatsioon), 7.3 (kehtivad detailplaneeringud ja projekteerimistingimused), 7.4

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			(majanduslik mõju). Mõjuhindangute alusel on välja pakutud ka leevendusmeetmed. Kui Teie hinnangul on mõni oluline meede puudu või mõjuhindangus ei ole arvestatud mõne kohaliku olulise asjaoluga, siis palume need konkreetselt nimetada. Veel on võimalik aruannet ja meetmeid ning planeeringu tingimusi täiendada ning meil on võimalik Teie soove kaaluda ja kui need on põhjendatud, siis ka arvestada.
		4. Mõju hindamise protsessis ei ole arvestatud teadaolevate piirkonda kavandavate suurprojektide (Rail Baltic, kaevandused, kevadel ootamatult esilekerkinud Urissaare vesinikutehase arendus) kumulatiivset mõju looduskeskkonnale ja elanikele. Vajalik on läbi via täiendav kumulatiivsete mõjude hindamine.	KSH-s on arvestatud Rail Balticu, piirkonna karjäärade, meretuulepargi ja teiste piisavalt teada olevate projektide kumulatiivset mõju. Urissaare vesinikutehase ja tööstusparki kohta puudub praegu ametlik, ruumiliselt ja tehniliselt piisav teave mõju kvantitatiivseks hindamiseks; see lisatakse võimaliku tulevikuriskina ning arenduse koosmõju tuleb hinnata selle enda menetluses.
		5. Menetluse käigus loobuti Audru suunast majanduslike ja tehniliste kaalutluste tõttu, Sindi suuna ärajätmisel on toodud põhjenduseks eeldatavalt oluline negatiivset mõju kalastikule, mida ei ole võimalik tõenäoliselt leevendada ega kompenseerida.	Sindi suuna ja Häädemeeste suuna kalastiku mõju hinnati erinevate trasside, koelmualade ja ehitustingimuste põhjal. Selgitame, et mõju Sindi suunal on suurem kui Häädemeeste suunal, kuna merekaabli trass on oluliselt pikem (ligi 52 km versus 32 km), sh läbib madalat mereala rohkem, seega juba mõjutatav ala on oluliselt

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Juhime tähelepanu, et rannikumere kalanduse seisukohast on sama oluline Häädemeeste piirkond kui ajalooline rannakalurite tegutsemise paik. Hinnang, et planeeringu elluviimisel ei tekitata siinkandis kalastikule olulist negatiivset mõju, pole tõsiseltvõetav ja reaalsete oludega arvestav. Nõuame sõltumatut uuringut, mis arvestab reaalsete oludega ja põhjendust, kuidas on võimalik, et Sindi suunal arendusel on mõju kalastikule suurema kaaluga kui Häädemeeste suunal? Palume selgitust sellele kaalutlusele.	suurem. Mida pikem on trass ja mida madalamaid merealasid see läbib, seda suurem on häiring mere ökosüsteemile tervikuna, seega ka kalastikule (vt täpsemalt kalastiku eksperthinnangut: https://www.riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2025-05/Lisa9_KalastikuHinnang_LiiviREP.pdf). Sindi suunaline trass läbiks suures ulatuses koelmualasid piki trassi ja mõjutaks Pärnu lahte, mis seniste häiringute ja lahe eripära tõttu on tundlikum keskkond. Häädemeeste suunaline trass läbiks piki rannikut kulgevat koelmuala vaid väikeses mahus. Mõjude ennetamiseks ja minimeerimiseks on seatud merekaablite rajamisele ajalised ja ruumilised piirangud. Mõjude verifitseerimiseks on ettenähtud kalastiku seire. Analoogete leevendusmeetmete rakendamine Sindi suunal tõenäoliselt ei tagaks kalastikueksperdi hinnangul olulise negatiivse mõju vältimist. Nii meretuulepargi KMH raames läbiviidud kalastiku uuring kui REPi raames koostatud kalastiku eksperthinnang on teostatud tunnustatud kogemustega eriala ekspertide poolt (TÜ Eesti mereinstituut). Eeltoodust lähtudes leiame, et ei ole alust uue samasisulise sõltumatu uuringu tellimiseks. Projekteerimisel ja loamenetluses

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			täpsustakse merekaablite ehitusviis ning koostatakse konkreetne kalastiku seirekava.
		6. Avalikkuse ja huvitatud isikute kaasamine otsustusprotsessi on olnud ebapiisav ning kohalike elanike huve ja vajadusi ei ole piisavalt arvestatud. Mõjude hindamise aruandes on leheküljel 88 järeldusena välja toodud, et meelsusuuringust ilmnes trassikoridori osas selge suuna eelistus. Häädemeeste Vallavalitsus on oma 18. veebruari 2025 kirjaga nr 4-14/271 esitanud vastuväite meelsusuuringu õiguspärasuse osas. Nimetatud vastuväites toodi välja küsitluse vormilised ja sisulised puudused ning leiti, et küsitlust ei ole selle puudulikkuse ja kallutatuse tõttu võimalik kasutada trassialternatiivi valikukriteeriumina. Mõjude hindamise protsessis 2025. a alguses toimunud elanike meelsusuuringu tulemus kajastab küsitud asukohtade sobivust teiste asukohtade suhtes, mitte asukoha sobivust unikaalselt. Arvestades oluliste puudustega küsitluse läbiviimisel, on mõjude hindamise aruandes meelsusuuringu tulemuste elanike eelistusena esitlemine täielikult põhjendamatu, meelevaldne ja õigusvastane.	Meelsusuuring oli üks sotsiaalsete mõjude ja kogukondlike eelistuste sisend, mitte iseseisev ega ainsana otsustav trassivaliku alus. Alternatiivide valik tugines tehniliste, majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja looduskeskkonna kriteeriumide koondhinnangule. Täpsustame KSH sõnastust nii, et uuringu tulemust ei tõlgendataks absoluutse toetusena planeeringulahendusele. Viidatud küsitluse läbiviimise metoodika valiku ning põhjendatuse osas oleme Häädemeeste vallavalitsusele vastanud oma 18.03.2025 kirjaga 13-3/653-2.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		7. Planeeringu menetlus ja protsessid on asjast puudutatud ja huvitatud isikute seisukohast olnud mitteläbipaistvad, samuti on eriplaneeringut menetlevate riigiasutuste muutumine suurendanud avalikult kättesaadavates dokumentides orienteerumisel ebaselgust. Planeeringu menetluse dokumendid on olnud keeruliselt kättesaadavad või pole üldse kättesaadavad. Nii on ka praegu avalikustamisel olevas mõjude hindamise aruandes leheküljel 15 mittetoimiv link: Kokkuvõtlikult hinnati KSH koostamise käigus põhjalikult, eksperthinnangutele tuginedes kahe alternatiivse suuna trassikoridoride mõjusid, mõlemas suunas leidis lõiguti täiendavaid alternatiive. Tulenevalt sellest, et 2025. a mais avalikustati eraldiseisvalt selleks ajaks koostatud eksperthinnangud ja nendel tuginev kahe alternatiivse suuna trassikoridoride võrdlus, ei ole vastavat informatsiooni käesolevas aruande põhitekstis uuesti korratud. Vastavad dokumendid on sellest hoolimata planeeringu dokumentatsiooni osaks ning kättesaadavad planeeringu kodulehel: https://www.riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/liivi-lahe-	Arvestame. Parandame KSH aruandes mittetoimiva lingi ning tagame, et alternatiivide võrdlusmaterjalid oleksid planeeringu veebilehel avaliku väljapaneku materjalidega üheselt leitavad. Tehniline lingiviga ei muuda võrdlusmaterjale planeeringudokumentatsiooni osas olematuks, kuna kõik dokumendid on leitavad planeeringu kodulehel ka eraldiseisvalt, sh eristatavad ajaliselt ja nimetused on püütud panna võimalikult informatiivsed, et seosed dokumentide vahel oleksid lihtsamini mõistetavad. Juurdepääs parandatakse ka selles konkreetses dokumendis.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		meretuulepargielektriühendus/dokumendid#alternatiivide-vordl Seega on dokumentatsioonis esitatud eksitavat infot ning käesoleva avalikustamise raames ei ole lisatud lingi kaudu võimalik kahe alternatiivse suuna trassikoridoride võrdlusmaterjalidega tutvuda.	
		8. Eriplaneeringut menetlevatel asutustel on puudunud tahe kohaliku kogukonnaga avatult suhelda, vaatamata sellekohastele taotlustele on kohapealsetele kohtumistele on eelistatud veebikohtumisi. Eriti taunitav on eksperthinnangute tutvustamine veebiüleselt, sh piiriüleste ekspertide ettekanded konarliku tõlke vahendusel.	Võetud teadmiseks. Menetluses on korraldatud nii kohapealseid kui veebikohtumisi, ülevaate senistest kohtumistest leiab planeeringu kodulehel (otselink); veebivormi kasutati muu hulgas laiemas osalemise võimaldamiseks. Avaliku väljapaneku järel korraldatakse seaduses ette nähtud avalikud arutelud ning esitatud arvamustele vastatakse kirjalikult.
		9. Kohapealsed kohtumised on toimunud suhtekorraldusfirmade koordineerimisel, mistõttu isikute otsene osalemine aruteludes on toimunud pigem kohtumise korraldaja poolse kontrolli all (negatiivsete seisukohtade esitamise blokeerimine). Kui kohtumistel on esitatud konkreetseid vastuarvamusi, siis neid kohtumiste protokollidest ei nähtu, mille tulemusel on negatiivsed seisukohad ja koosoleku üldine meelsus jäänud avalikult kajastamata.	Võetud teadmiseks. Kohtumiste modereerimise eesmärk on olnud tagada kõigile osalejatele sõnaõigus ja arutelu ajakavas püsimine. Jagatud materjalidest ei nähtu tõendeid negatiivsete seisukohtade tahtliku blokeerimise kohta. Oleme inimeste esile toodud murekohtadele seoses elektriühendusega pöödnud vastused anda ja selgitada, see kajastub nii arutelude protokollides, mõjude hindamise aruandes ning ka siinses vastuste tabelis. Protokollide võimalikud ebatäpsused ei

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			asenda kirjalikke arvamusi; käesolev aramus lisatakse koondtabelisse ja sellele vastatakse.
		Häädemeeste Suurküla MTÜ ei toeta esitatud planeeringulahendust (kavandatud maakaabli lõiku Jaagupi küla Vaheri kinnistust (21303:001:0100) Tallinn–Pärnu–Ikla teeni ja kavandatud õhukaabli lõiku Urissaare küla Vallaveeru kinnistust (21401:001:0435) Saarde valla piirini) ja peab esitatud mõjude hindamise aruannet oluliselt puudulikuks. Nendest olulistest puudustest tulenevalt tuleb Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneering jätta kehtestamata.	Ettepanekuga jätta REP kehtestamata ei arvestata. Planeeringulahendus on kujunenud alternatiivide võrdluse, uuringute, KSH, ametiasutuste koostöö ja avalikkuse tagasiside põhjal. Keskkonnaameti ettepanekute ning teiste põhjendatud märkuste alusel materjale täiendatakse, kuid jagatud materjalidest ei tulene puudusi, mis välistaks planeeringu menetlemise jätkamise või eelistatud trassikoridori kehtestamise.
27. Fraktsioon Koduvald	26.07.2026 MKM reg nr 13-3/2004-15	Häädemeeste Vallavolikogu fraktsiooni Koduvald liikmed on tutvunud 19. juunist kuni 26. juulini 2026 avalikul väljapanekul olnud Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduste riigi eriplaneeringu lahendusega ja mõjude hindamise aruande materjalidega. Vastavalt avaldatud Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse planeeringu avaliku väljapaneku teatele on võimalik planeeringu lahendusele ja mõjude hindamise aruandele esitada oma põhjendatud arvamusi 26. juulini. Juhime tähelepanu, et vastavalt tsiviilseadustiku üldosa	Võetud teadmiseks. Häädemeeste Vallavalitsuse 22.07.2026 korralduse nr 280 seisukohtadele on vastatud eespool vallavalitsuse jaotises.

Osapool	Kirja kp ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		seaduse § 136 lõikele 8 juhul, kui tahteavalduse tegemiseks või kohustuse täitmiseks ettenähtud tähtpäev satub riigipühale või muule puhkepäevale, loetakse tähtpäev saabunuks puhkepäevale järgneval esimesel tööpäeval. Seega on kõigil õigus esitada arvamusi 27. juulini ja seda oleks pidanud riigiasutus oma planeeringu avaliku väljapaneku teates juba ette nägema. Eeltoodut arvestades tuleb kõik 27. juulil saadetud arvamused lugeda tähtaegseteks. Järgnevalt esitame avalikul väljapanekul olnud materjalide ja menetluse osas oma arvamuse. 1. Toetame planeeringu menetluse raames Häädemeeste Vallavalitsuse poolt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile esitatud Häädemeeste Vallavalitsuse 22. juuli 2026 korralduse nr 280 punktides 2.1 – 2.7 ja 4 toodud seisukohti (https://atp.amphora.ee/haademeestevv/?o=406&o2=-1&u=null&hdr=hp&tbs=all&dt=&itm=289740&clr=history&pageSize=20&page=1) Lisame, et vallavalitsuse korralduse punktides 2 ja 2.1 on ekslikult nimetatud Jaagupi küla Vahtra	

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		kinnistu, aga peab olema Jaagupi küla Vaheri kinnistu (21303:001:0100).	
		2. Häädemeeste Vallavalitsus kohaliku omavalitsuse esindajana on kogu planeeringu menetluse raames osalenud kohtumistel ja saatnud arvamusi planeeringut puudutavates küsimustes. Senise menetluse raames on koostöö kohaliku omavalitsusega olnud ilmselgelt tõrjuv ja ebapiisav ning kohalikke elanikke ja loodusväärtusi säästvate oluliste seisukohtadega ei ole protsessis arvestatud.	Kõik seniste kaasamiskohtumiste ülevaade on leitav planeeringu kodulehel (otselink), samuti protokollid (otselink). Igakordselt on teavitatud kaasamiskoosolekutest ja olulisematest muudatustest riigiasutusi, kohalikke omavalitsusi planeeringus puudutatud maaomanikke @eesti.ee aadressil või muul teadaoleval kontaktil ning vastavalt planeerimisseaduse nõuetele. Lisaks on tehtud veel ka täiendavaid kohtumisi väljaspool Planeerimisseaduse nõudeid. Kaasamine ei tähenda kõikide esitatud ettepanekute arvestamist – kui ettepanekuga ei ole võimalik arvestada, oleme igakordselt ettepaneku esitajale vastanud ja põhjendanud, miks ei ole võimalik sellega arvestada.
		3. Mõju hindamise aruandes tuleks põhjalikumalt hinnata planeeritava elektriühenduse mõju inimestele ja kogu siinse piirkonna elukeskkonnale. Aruandes elanikkonda ja sotsiaalset taristut sisaldav osa (lk 87–109) on puudulik ning ei anna objektiivset hinnangut kavandatava tegevuse tegeliku mõju kohta inimeste tervisele, heaolule, meie kodudele, siinse turismipiirkonna edasise	Põhjendused on esitatud planeeringulahenduse kujunemist ja alternatiivide võrdlust käsitlevates peatükkides (ptk 4) ning mõjude hindamise aruandes (ptk 8.3). Trassialternatiivide hindamisel ei lähtunud üksnes tehnilistest ja majanduslikest kaalutlustest, vaid paralleelselt hinnati ka sotsiaalmajanduslikke, kultuurilisi ja looduskeskkonna mõjusid.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		arendamise võimalikkusele, seniste mitmekülgsetele ettevõtlusvõimaluste arendamise võimalustele ning samuti kinnisvara väärtusele. Samuti on puudulikud vastavad leevendusmeetmed.	Hindamiskriteeriumite hulgas olid mh elanikkonna tihedus, elamualad, sotsiaalne taristu, turismiobjektid, puhkealad ja supelrannad, elanike suhtumine, kogukondade toimimine, maaomand, kalapüügi alad, metsanduslik ja põllumajanduslik maakasutus, looduskaitsealised väärtused, sh rohevõrgustik ja linnustiku jaoks tundlikud alad. Mõjud inimese tervisele ja heaolule on käsitletud. Elektriühenduse rajamise mõjud turismipotentsiaalile, kinnisvara hinnale ning ettevõtlusvõimaluste arendamisele on erisuunalised. Mõjude hindamise aruandes ei ole eraldi rahalise arvutusena prognoositud, kuidas muutub elektriühendusega otseselt või kaudselt mõjutatud kinnisasjade turuväärtus pika aja jooksul. Sellise pikaajalise turuväärtuse muutuse täpne prognoosimine sõltub kinnisasja asukohast, senisest ja kavandatavast kasutusest, kinnisvaraturu üldisest arengust, kinnisvara seisukorrast, ehitise nähtavusest, ligipääsust, kinnistule seatavatest piirangutest ning muudest asjaoludest, mida ei ole asukoha eelvaliku KSH tasandil võimalik usaldusväärselt rahalises väärtuses ette hinnata. Juba trassialternatiivide visandamisel oli üks eesmärk

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			kavandada trass eluhoonetest võimalikult kaugelt ja seeläbi minimeerida mõjusid. Elektrivarustuskindlus ja ka taastuenergia kasutuselevõtt on üks oluline eeldus nii kohaliku elukeskkonna, turismi kui kohaliku ettevõtluse arendamisel. Ei ole võimalik üheselt väita, et elektriühendus kindlasti ja alati mõjutab piirkonna külastatavust negatiivselt – see sõltub eelkõige muudest teguritest ja keeruline on elektriühenduse mõju pidada määravaks, sh nii Eestis kui ka mujal maailmas maalistes turismipiirkondades olevate sarnaste elektriühenduste näitel. Lisaks täiendame mõjude hindamise aruannet selgitava lõiguga. Jaagupi suund osutus koondeelistuseks seetõttu, et kuigi võrreldav lõunapoolne alternatiiv oli mere osas mitmes aspektis eelistatum ja ka odavam, olid maismaaosa mõjud Jaagupi suunal väiksemad. Lõppvaliku tegemisel anti suurem kaal maismaaosa mõjudele, kuna need on ulatuslikumad, mitmekesisemad. Määravaks peeti eelkõige väiksemat mõju kohalikele elanikele ja sotsiaalsele keskkonnale, väiksemat raadamismahtu, väiksemat kaitstavate liikide elupaigakadu, väiksemat linnustiku

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			kokkupõrkeriski ning väiksemat visuaalset häiringut.
		4. Aruandes väljatoodud rakendatavad leevendusmeetmed ei kompenseeri elektriühenduse ehitamise ja talumisega seotud tajutavate ja tajumatute häiringute püsivat mõju elanikkonnale, sotsiaalsele taristule, kalastikule, linnustikule, taimestikule ja loomastikule, rohevõrgustikule ning kaitstavatele aladele.	Mõjusid hindasid kogemustega ja oma valdkonna tunnustatud eksperdid. KSH-s on määratud vältimis-, leevendus- ja seiremeetmed kalastikule, linnustikule, taimestikule, loomastikule, rohevõrgustikule, kaitstavatele aladele. Keskkonnaameti ettepanekute alusel täpsustatakse mitut meedet. Nõuet kompenseerida kõik tajutavad ja tajumatud häiringud ei ole realistlik, sest kõik häiringud ei ole olulised ja nii inimesel kui loodusel laiemalt on arvestatav võime kohaneda muutustega ja väiksemate häiringutega, mis on loomulik elu osa. Täiendavaid meetmeid tuleb rakendada juhul, kui seire näitab prognoositust suuremat olulist mõju. Elanikkonnale avalduvat mõju on hinnatud KSH aruande peatükkides 5.5 (müra mõju), 5.6 (elektromagnetvälja mõju), 7.1 (elanikkond ja sotsiaalne taristu), 7.2 (rannikulähedane veerekreatsioon), 7.3 (kehtivad detailplaneeringud ja projekteerimistingimused), 7.4 (majanduslik mõju). Mõjuhinnangute alusel on välja pakutud ka leevendusmeetmed. Kui Teie hinnangul on mõni oluline meede puudu või

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
			mõjuhindangus ei ole arvestatud mõne kohaliku olulise asjaoluga, siis palume need konkreetselt nimetada. Veel on võimalik aruannet ja meetmeid ning planeeringu tingimusi täiendada ning meil on võimalik Teie soove kaaluda ja kui need on põhjendatud, siis ka arvestada. Antud võimalus menetluses kaasa rääkida on avalikel aruteludel.
		5. Mõju hindamise protsessis ei ole arvestatud teadaolevate piirkonda kavandavate suurprojektide (Rail Baltica, kaevandused, kevadel ootamatult esilekerkinud Urissaare vesinikutehase arendus) kumulatiivset mõju looduskeskkonnale ja elanikele.	KSH-s on arvestatud Rail Balticu, piirkonna karjäärade, meretuulepargi ja teiste piisavalt teada olevate projektide kumulatiivset mõju. Urissaare vesinikutehase ja tööstuspargi kohta puudub praegu ametlik, ruumiliselt ja tehniliselt piisav teave mõju kvantitatiivseks hindamiseks; see lisatakse võimaliku tulevikuriskina ning arenduse koosmõju tuleb hinnata selle enda menetluses.
		6. Menetluse käigus loobuti Audru suunast majanduslike ja tehniliste kaalutluste tõttu, Sindi suuna ärajätmisel on toodud põhjenduseks eeldatavalt oluline negatiivset mõju kalastikule, mida ei ole võimalik tõenäoliselt leevendada ega kompenseerida. Juhime tähelepanu, et rannikumere kalanduse seisukohast on sama oluline Häädemeeste piirkond kui ajalooline rannakalurite tegutsemise	Sindi suuna ja Häädemeeste suuna kalastiku mõju hinnati erinevate trasside, koelmualade ja ehitustingimuste põhjal. Selgitame, et mõju Sindi suunal on suurem kui Häädemeeste suunal, kuna merekaabli trass on oluliselt pikem (ligi 52 km versus 32 km), sh läbib madalat mereala rohkem, seega juba mõjutatav ala on oluliselt suurem. Mida pikem on trass ja mida madalamaid merealasid see läbib, seda

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		paik. Hinnang, et planeeringu elluviimisel ei tekitata siinkandis kalastikule olulist negatiivset mõju, pole tõsiseltvõetav ja reaalsete oludega arvestav.	suurem on häiring mere ökosüsteemile tervikuna, seega ka kalastikule (vt täpsemalt kalastiku eksperthinnangut: https://www.riigiplaneering.ee/sites/default/files/documents/2025-05/Lisa9_KalastikuHinnang_LiiviREP.pdf). Sindi suunaline trass läbiks suures ulatuses koelmualasid piki trassi ja mõjutaks Pärnu lahte, mis varasemate suurte häiringute (nt: sadama rajamisel vabanenud heljum, mis on jätkuv probleem antud piirkonnas) ja lahe eripära tõttu on juba negatiivselt mõjutatud ja tundlikum keskkond. Igasuguse täiendava häirngu tekitamine antud piirkonda tekitaks olulise keskkonnamõju, millel puuduvad leevendusmeetmed ning ka hüvitusmeetmed. Seetõttu ei olnud võimalik jätkata alternatiivide võrdlemisel Sindi suunaga. Häädemeeste suunaline trass läbiks piki rannikut kulgevat koelmuala vaid väikeses mahu. Mõjude ennetamiseks ja minimeerimiseks on seatud merekaablite rajamisele ajalised ja ruumilised piirangud. Mõjude verifitseerimiseks on ettenähtud kalastiku seire. Analoogete leevendusmeetmete rakendamine Sindi suunal tõenäoliselt ei tagaks kalastikueksperdi hinnangul olulise negatiivse mõju vältimist. Nii meretuulepargi KMH raames läbiviidud kalastiku

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		7. Avalikkuse ja huvitatud isikute kaasamine otsustusprotsessi on olnud ebapiisav ning kohalike elanike huve ja vajadusi ei ole piisavalt arvestatud. Mõjude hindamise aruandes on leheküljel 88 järelalusena välja toodud, et meelsusuuringust ilmnis trassikoridori osas selge suuna eelistus. Häädemeeste Vallavalitsus on oma 18. veebruari 2025 kirjaga nr 4-14/271 esitanud vastuväite meelsusuuringu õiguspärasuse osas. Nimetatud vastuväites toodi välja küsitluse vormilised ja sisulised puudused ning leiti, et küsitlust ei ole selle puudulikkuse ja kallutatuse tõttu võimalik kasutada trassialternatiivi valikukriteeriumina. Mõjude hindamise protsessis 2025. a alguses toimunud elanike meelsusuuringu tulemus kajastab küsitud asukohtade sobivust teiste asukohtade suhtes, mitte asukoha sobivust unikaalselt.	uuring kui REPi raames koostatud kalastiku eksperthinnang on teostatud tunnustatud kogemustega eriala ekspertide poolt (TÜ Eesti mereinstituut). Eeltoodust lähtudes leiame, et ei ole alust uue samasisulise sõltumatu uuringu tellimiseks. Projekteerimisel ja loamenetluses täpsustakse merekaablite ehitusviis ning koostatakse konkreetne kalastiku seirekava. Meelsusuuring oli üks sotsiaalsete mõjude ja kogukondlike eelistuste sisend, mitte iseseisev ega ainsana otsustav trassivaliku alus. Alternatiivide valik tugines tehniliste, majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja looduskeskkonna kriteeriumide koondhinnangule. Täpsustame KSH sõnastust nii, et uuringu tulemust ei tõlgendataks absoluutse toetusena planeeringulahendusele. Viidatud küsitluse läbiviimise meetoodika valiku ning põhjendatuse osas oleme Häädemeeste vallavalitsusele vastanud oma 18.03.2025 kirjaga 13-3/653-2.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		Arvestades oluliste puudustega küsitluse läbiviimisel, on mõjude hindamise aruandes meelsusuuringu tulemuste elanike eelistusena esitlemine täielikult põhjendamatult, meelevaldne ja õigusvastane.	
		8. Planeeringu menetlus ja protsessid on asjast puudutatud ja huvitatud isikute seisukohast olnud mitteläbipaistvad, samuti on eriplaneeringut menetlevate riigiasutuste muutumine suurendanud avalikult kättesaadavates dokumentides orienteerumisel ebaselgust. Planeeringu menetluse dokumendid on olnud keeruliselt kättesaadavad või pole üldse kättesaadavad. Nii on ka praegu avalikustamisel olevas mõjude hindamise aruandes leheküljel 15 mittetoimiv link: Kokkuvõtlikult hinnati KSH koostamise käigus põhjalikult, eksperthinnangutele tuginedes kahe alternatiivse suuna trassikoridoride mõjusid, mõlemas suunas leidis lõiguti täiendavaid alternatiive. Tulenevalt sellest, et 2025. a mais avalikustati eraldiseisvalt selleks ajaks koostatud eksperthinnangud ja nendel tuginev kahe alternatiivse suuna trassikoridoride võrdlus, ei ole vastavat informatsiooni käesolevas aruande põhitekstis uuesti korratud. Vastavad dokumendid on sellest hoolimata planeeringu	Arvestame. Parandame KSH aruandes mittetoimiva lingi ning tagame, et alternatiivide võrdlusmaterjalid oleksid planeeringu veebilehel avaliku väljapaneku materjalidega üheselt leitavad. Tehniline lingiviga ei muuda võrdlusmaterjale planeeringudokumentatsiooni osas olematuks, kuna kõik dokumendid on leitavad planeeringu kodulehel ka eraldiseisvalt, sh eristatavad ajaliselt ja nimetused on püütud panna võimalikult informatiivsed, et seosed dokumentide vahel oleksid lihtsamini mõistetavad. Juurdepääs parandatakse ka selles konkreetses dokumendis.

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		dokumentatsiooni osaks ning kättesaadavad planeeringu kodulehel: https://www.riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/liivi-lahe-meretuulepargielektriuhendus/dokumendid#alternatiivide-vordl Seega on dokumentatsioonis esitatud eksitavat infot ning käesoleva avalikustamise raames ei ole lisatud lingi kaudu võimalik kahe alternatiivse suuna trassikoridoride võrdlusmaterjalidega tutvuda.	
		9. Möjude hindamise aruandes on leheküljel 88 toodud järeldus, et elektriühenduse tekitatav elektromagnetväli väljaspool kaitsevööndit, sh eluhoonetes, ei ületa elektrilisele ega magnetväljale kehtestatud piirnorme. Viimasel ajal on teadusajakirjanduses ilmunud mitmeid artikleid selle kohta, et ametiasutuse kehtestatud standardi järgi mõõtmine võib anda kallutatud ja ebatõeseid tulemusi. Arvestades eeltooduga ja õigluse tagamiseks on elektriühenduse elektromagnetvälja osas nõutav viia läbi sõltumatu paralleelmõõtmine mittestandardisel mõõtmismeetodil.	Ei arvesta. Tegemist on planeerimismenetlusega ja erinevate trassikoridoride puhul on asjakohases eksperthinnangus leitud, et elektromagnetväli ühelgi juhul ei oma väljaspool kaitsevööndit olulist mõju. Eksperthinnangu on koostanud valdkonnas pädev ekspert, kes on kursis viimase aja teaduskirjandusega. Ettepanekus ei ole esile toodud konkreetseid viiteid teadusartiklitele, et nendega tutvuda ning analüüsida viidatud mittestandardsete mõõtemetodite teaduspõhisust ja usaldusväärsust. Seega ei ole praegu teadaoleva info alusel põhjendatud täiendavate elektromagnetväljaga seotud mõõtmiste kavandamine.

Osapool	Kirja kp v ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		10. Eriplaneeringut menetlevatel asutustel on puudunud tahe kohaliku kogukonnaga avatult suhelda, vaatamata sellekohastele taotlustele on kohapealsetele kohtumistele eelistatud veebikohtumisi. Eriti taunitav on eksperthinnangute tutvustamine veebiüleselt, sh piiriüleste ekspertide ettekanded konarliku tõlke vahendusel.	Võetud teadmiseks. Menetluses on korraldatud nii kohapealseid kui veebikohtumisi, ülevaate senistest kohtumistest leiab planeeringu kodulehel (otselink), veebivormi kasutati muu hulgas laiema osalemise võimaldamiseks. Avaliku väljapaneku järel korraldatakse seaduses ette nähtud avalikud arutelud ning esitatud arvamustele vastatakse kirjalikult. Riigi eriplaneeringu aruteludel ei ole kasutatud piiriüleste ekspertide kaasamist tõlke vahendusel.
		11. Kohapealsed kohtumised on toimunud suhtekorraldusfirmade koordineerimisel, mistõttu isikute otsene osalemine aruteludes on toimunud pigem kohtumise korraldaja poolse kontrolli all (arendust mittetoetavate seisukohtade esitamise pareerimine). Kui kohtumistel on esitatud konkreetseid vastuarvamusi, siis neid kohtumiste protokollidest ei nähtu, mille tulemusel on arendust mittetoetavad seisukohad ja koosoleku üldine meelsus jäänud avalikult kajastamata.	Võetud teadmiseks. Kohtumiste modereerimise eesmärk on olnud tagada kõigile osalejatele sõnaõigus ja arutelu ajakavas püsimine. Jagatud materjalidest ei nähtu tõendeid negatiivsete seisukohtade tahtliku blokeerimise kohta. Oleme inimeste esile toodud murekohtadele seoses elektriühendusega pöödnud vastused anda ja selgitada, see kajastub nii arutelude protokollides, mõjude hindamise aruandes ning ka siinses vastuste tabelis. Protokollide võimalikud ebatäpsused ei asenda kirjalikke arvamusi, käesolev arvamus lisatakse koondtabelisse ja sellele vastatakse.
		Lähtudes eeltoodust on Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduste riigi eriplaneeringu ja mõjude	Ettepanekuga jätta REP kehtestamata ei arvestata. Planeeringulahendus on kujunenud

Osapool	Kirja kpv ja nr	Seisukoht/Ettepanek (vajadusel on lühendatud)	Planeeringu koostaja seisukoht
		hindamise aruande menetlus ebaproportsionaalne, kohaliku kogukonda ja siinseid loodusväärtusi ning paikkonna arengut mittearvestav. Häädemeeste Vallavolikogu fraktsioon Koduvald ei toeta esitatud planeeringulahendust (kavandatud maakaabli lõiku Jaagupi küla Vaheri kinnistust (21303:001:0100) Tallinn–Pärnu–Ikla teeni ja kavandatud õhukaabli lõiku Urissaare küla Vallaveeru kinnistust (21401:001:0435) Saarde valla piirini) ja peab esitatud mõjude hindamise aruannet oluliselt puudulikuks. Nendest olulistest puudustest tulenevalt tuleb Liivi lahe meretuulepargi elektriühenduse riigi eriplaneering jätta kehtestamata.	alternatiivide võrdluse, uuringute, KSH, ametiasutuste koostöö ja avalikkuse tagasiside põhjal. Keskkonnaameti ettepanekute ning teiste põhjendatud märkuste alusel materjale täiendatakse, kuid jagatud materjalidest ei nähtu puudusi, mis välistaks planeeringu menetlemise jätkamise või eelistatud trassikoridori kehtestamise.